

Liahona

**Pagtinguha og Kalinaw sa
Kalibutan nga Nagkalain-lain
ang mga Relihiyon, p. 24**

Sa Unsang Paagi nga ang
Pagpamatuod ni Pedro bahin kang
Kristo Namulong ngari Kanato, p. 18

Pagtan-aw sa Bag-ong Daghan
nga Volume sa Kasaysayan sa
Simbahan, pp. 30, 32

“BISAN UNSA PA KAMO
KAMAAYO SA PAGTUMAN
SA INYONG SAAD NGA SA
KANUNAY MOHINUMDOM
KANIYA, **SA KANUNAY
SIYA NAHINUMDOM
KANINYO.**”

PRESIDENTE HENRY B. EYRING

Gikan sa Mensahe sa Unang Kapangulohan, pahina 4.

MGA MENSAHE

- 4 Mensahe sa Unang Kapangulohan: Kanunay Mohinumdom Kaniya**
Ni Presidente Henry B. Eyring
- 7 Mga Baruganan sa Visiting Teaching: Ila-ilaha Siya ug ang Iyang Pamilya**

SA HAPIN
Paghulagway ni Joshua Dennis.

LABING IMPORTANTING MGA ARTIKULO

- 18 “Unsa May Inyong Sulti, Kinsa Man Ako?”: Ang Pagsaksi ni Pedro kang Kristo**
Ni Terry B. Ball
Sa atong paghigugma ug pagsabut kang Pedro, mahimo kitang mas andam ug makadawat sa iyang linain nga pagsaksi kang Kristo.
- 24 Kagawasan sa Relihiyon: Pundasyon sa Kalinaw**
Ni Elder D. Todd Christofferson
Sa kalibutan nga dunay nagkasumpaki nga mga pilosopiya, mahimo kitang magkahtusa diha sa atong pagtinguha og kalinaw pinaagi sa paghangup sa pagkalain-lain sa mga relihiyon ug sa pagsuporta sa kagawasan sa relihiyon.
- 30 Mga Santos: Ang Istorya sa Simbahan ni Jesukristo sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw**
Ni Elder Steven E. Snow
Pagkat-on og dugang bahin sa bag-ong dinaghan nga volume sa kasaysayan sa Simbahan.

32 Mga Santos: Ang Istorya sa Simbahan—Kapitulo 1: Pangayo uban sa Hugot nga Pagtuo

Dili kasarangan nga mga kahimtang ang nagdala sa pamilya Smith ngadto sa Palmyra; ang wala masulbad nga mga pagbati mire-sulta aron mag-ampo si Joseph.

MGA DEPARTAMENTO

- 8 Notebook sa Komperensya sa Oktubre 2017**
- 11 Pagserbisyo sa Simbahan: Ang Pagka-release mao ang Sinugdanan, Dili ang Katapusan**
Ni Richard M. Romney
- 12 Pagtudlo sumala sa Pamaagi sa Manluluwas: Unsay Akong Mahimo aron Magtudlo nga Mas Sama sa Manluluwas?**
Ni Tad R. Callister
- 16 Diha sa Pulpito: Ang Dios Mipadayag Niini ngari Kanako**
Ni Rachel H. Leatham
- 38 Mga Hulagway sa Hugot nga Pagtuo: Feinga Fanguna**
- 40 Mga Tingog sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw**
- 80 Hangtud sa Sunod Natong Panagkita: Ang Ebanghelyo naglangkob sa Tanang Kamatuoran**
Ni Presidente Dieter F. Uchtdorf

44

44 "Siya Moluwas Kanamo"

Ni Reid Tateoka

Pagkahuman sa makagun-ob nga linog sa Japan, ang mga misyonaryo mibati nga ang makapanalipod ug magiyahong kamot sa Ginoo mipabilin nila nga luwas.

48 Ang Akong Misyon diha sa Akong Pamilya

Ni Andrea Gómez Lagunes

Naghunahuna ko nga ang akong misyon mahuman na human sa akong operasyon, apan gitugutan ko nga magpabilin. Karon kinahanglan nakong mahibalo kon ngano.

Tan-awa kon inyo bang makit-an ang Liahona nga gitago dinhi niini nga isyu. Timaan: Unsa nga mga talento ang inyong mapakigbahin sa uban?

50 Jesukristo: Ang Atong Tinubdan sa Kalinaw

Ni Elder M. Russell Ballard

Ang kalibutan mahimong makahatag og temporaryo nga kalipay, apan si Jesukristo nagtanyag og walay katapusang kalipay.

54 Kalinaw dinhi sa Kalibutan batok sa Kalinaw diha ni Kristo

Ni Sarah Hanson

56 Kamo Dili Makapugong sa Unsay Anaa sa Akong Kasingkasing

Ni Blossom Larynoh

Sa dihang ang pag-adto sa LDS nga Simbahan nahimong ilegal didto sa Ghana, nasayud ko nga ang akong pagpamatuod kinahanglan nga lig-on.

58 Giunsa Nako Pagpalambo ang Akong Relasyon ngadto sa Dios

Ni Elder Massimo De Feo

60 Pagtugyan sa Akong mga Kabalaka ngadto sa Dios

Ni Ninoska Nawrath

Sa dihang ang akong higala gidala sa ospital tungod sa grabe nga depresyon, napuno ko sa kabalaka. Unsa may akong mahimo aron makatabang?

62 Poster: Kinabuhing Dayon

63 Pagtulun-an human sa usa ka Pagtulun-an: 1 Nephi 3:7

64 Mga Pangutana ug mga Tubag

Unsaon nako sa paghangyo ang akong mga higala sa dili pagsulti og butang nga dili mabination o dili tukma bahin sa uban?

56

74

66 Maisugong Nanalipod sa Simbahan

Ni Tracie Carter ug Maryssa Dennis

Si Easton ug ang iyang bag-ong higala nga si GianMarco gustong motudlo sa ilang klase mahitungod sa Simbahan!

68 Ipadan-ag ang Inyong Kahayag: Pagpakigbahin og mga Gasa

Ni Marissa Widdison

70 Ang Plano sa Kalipay

Kining koloranan nga booklet makatabang kaninyo nga makakat-on mahitungod sa plano sa Langitmong Amahan!

72 Mga Apostoles Nagpamatuod kang Kristo

Ni Elder Dallin H. Oaks

73 Padayon sa Pagpaningkamot!

Ni Elder Peter F. Meurs

Bisan kon makahadlok kini, ang pagpakigbahin sa inyong mga talento ug pagpamatuod makatabang sa uban nga magmalipayon.

74 Mga Kard sa Kinutlo sa Komperensya

75 Atong Pahina

76 Istorya sa Kasulatan, mga: Adan ug Eva

Ni Kim Webb Reid

79 Koloranan nga Pahina

ANAA PAY DAGHAN SA INTERNET

PEBRERO 2018 VOL. 21 NU. 2

LIAHONA 14748 853

Internasyonal nga magasin sa Ang Simbahan ni Jesukristo sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw nga giimprinta sa Cebuano

Ang Unang Kapangulohan: Thomas S. Monson, Henry B. Eyring, Dieter F. Uchtdorf

Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles:

Russell M. Nelson, Dallin H. Oaks, M. Russell Ballard, Jeffrey R. Holland, David A. Bednar, Quentin L. Cook, D. Todd Christofferson, Neil L. Andersen, Ronald A. Rasband, Gary E. Stevenson, Dale G. Renlund

Editor: Hugo E. Martinez

Luyo-luyo sa mga Editors: Randall K. Bennett, Carol F. McConkie

Mga Advisor: Brian K. Ashton, Bonnie H. Cordon, LeGrand R. Curtis Jr., Edward Dube, Sharon Eubank, Donald L. Hallstrom, Douglas D. Holmes, Erich W. Kopsichke

Tigdumalang Direktor: Richard I. Heaton

Direktor sa mga Magasin sa Simbahan: Allan R. Loyborg

Business Manager: Garff Cannon

Tigdumalang Editor: Adam C. Olson

Luyo-luyo sa Tigdumalang Editor: Ryan Carr

Asistant sa Publikaasyon: Francisca Olson

Team sa Pagsulat ug Pag-edit: Maryssa Dennis, David Dickson, David A. Edwards, Matthew D. Filiton, Lori Fuller, Garrett H. Garff, LaRene Porter Gaunt, Jon Ryan Jensen, Charlotte Larcabal, Michael R. Morris, Eric B. Murdock, Sally Johnson Odekerk, Joshua J. Perkey, Jan Pinborough, Richard M. Romney, Mindy Anne Selu, Marissa Widdison

Tigdumalang Direktor sa Art: J. Scott Knudsen

Direktor sa Art: Tadd R. Peterson

Team sa Pagdesinyo: Jeanette Andrews, Fay P. Andrus, Mandie Bentley, C. Kimball Bott, Thomas Child, David Green, Colleen Hincley, Eric P. Johnsen, Susan Lofgren, Scott M. Mooy, Emily Chieko Remington, Mark W. Robison, Rachel Smith, Brad Teare, K. Nicole Walkenhorst

Coordinador sa Intellectual Property: Collette Nebeker Aune

Tigdumala sa Produksyon: Jane Ann Peters

Team sa Produksyon: Ira Glen Adair, Julie Burdett, Thomas G. Cronin, Bryan W. Gygi, Ginny J. Nilson, Derek Richardson

Prepress: Joshua Dennis, Ammon Harris

Direktor sa Pag-imprinta: Steven T. Lewis

Direktor sa Pagpang-apud-apod: Troy K. Barker

Paghubad: Francisco M. dela Cruz

Ipadala ang subskripsyon, mga pangutana, ug mga taho ngadto sa Dateline Philippines sa Liahona, The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, Temple Drive, Greenmeadows Subdivision, Quezon City 1110, Metro Manila, Philippines o sa P. O. Box 1505, Ortigas Center, Emerald Avenue, Pasig 1600, Metro Manila, Philippines. Numero sa telepono 635-9183. Presyo sa subskripsyon sa Pilipinas, P48 matag tuig, P4.00 matag gula, gawas sa mga espesyal nga isyu.

Sa pag-subscribe ug pag-renew sa magasin, bisitaha ang <http://store.lds.org>. Palihug ayaw kalimti sa pagbutang sa imong ward/branch isip address asa ipadala ang imong subskripsyon. Kon dunay mga pangutana mahitungod sa subskripsyon palihug tawag sa Church's Global Service Center (GSC) sa 1-800-8-680-3950 alang sa mga subscriber sa PLDT ug Smart o 1-800-1-441-0687 alang sa mga subscriber sa Pilipinas.

Isumiter ang mga manuskrito ug mga pangutana online sa liahona.lds.org; kon ipadala ngadto sa Liahona, Room 2420, 50 East North Temple Street, Salt Lake City, UT 84150-0024, USA; o i-e-mail sa: liahona@ldschurch.org

Liahona (usa ka termino sa Basahon ni Mormon nga nagpasabut nga "kompas o direktor") gimantala sa Albanian, Armenian, Bislama, Bulgarian, Cambodian, Cebuano, Chinese, Chinese (simplified), Croatian, Czech, Danish, Dutch, English, Estonian, Fijian, Finnish, French, German, Greek, Hungarian, Icelandic, Indonesian, Italian, Japanese, Kiribati, Korean, Latvian, Lithuanian, Malagasy, Marshallese, Mongolian, Norwegian, Polish, Portuguese, Romanian, Russian, Samoan, Slovenian, Spanish, Swahili, Swedish, Tagalog, Tahitian, Thai, Tongan, Ukrainian, Urdu, ug Vietnamese. (Ang kasagad magkalahi sa pinulongan.)

© 2018 sa Intellectual Reserve, Inc. Tanang mga katungod gigahin. Gigamit sa Ang Simbahan ni Jesukristo sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw nga may pagtugot. Gi-imprinta sa Tinipong Bansa sa Amerika. Gi-imprinta sa Pilipinas.

Copyright nga impormasyon: Gawas kon sa laing paagi gipasabut, ang mga indibidwal mahimong mokopya sa materyal gikan sa Liahona alang sa ilang personal, dili pangkomersyo nga paggamit (lakip sa mga calling sa Simbahan). Kini nga katungod mahimong kuhaon pag-usab sa bisan unsang panahon. Ang biswal nga material dili mahimong kopyahan kon kini adunay mga pagdili diha sa linya sa kredito sa maong artwork. Ang copyright nga mga pangutana kinahanglan ipadala ngadto sa Intellectual Property Office, 50 E. North Temple St., FL 13, Salt Lake City, UT 84150, USA; email: cor-intellectualproperty@ldschurch.org.

For Readers in the United States and Canada:

February 2018 Vol. 21 No. 2. LIAHONA (USPS 311-480) Cebuano (ISSN 1096-5114) is published monthly by The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 50 East North Temple, Salt Lake City, UT 84150. USA subscription price is \$10.00 per year; Canada, \$12.00 plus applicable taxes. Periodicals Postage Paid at Salt Lake City, Utah. Sixty days' notice required for change of address. Include address label from a recent issue; old and new address must be included. Send USA and Canadian subscriptions to Salt Lake Distribution Center at address below. Subscription help line: 1-800-537-5971. Credit card orders (Visa, MasterCard, American Express) may be taken by phone. (Canada Poste Information: Publication Agreement #40017431)

POSTMASTER: Send all UAA to CFS (see DMM 507.1.5.2). NONPOSTAL AND MILITARY FACILITIES: Send address changes to Distribution Services, Church Magazines, P.O. Box 26368, Salt Lake City, UT 84126-0368, USA.

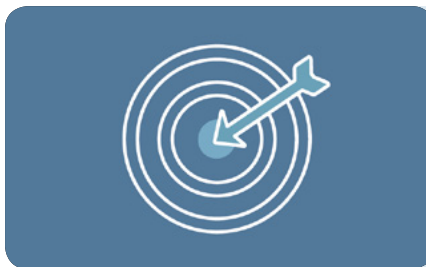
MGA ICON GIKAN SA GETTY IMAGES

Basaha ang artikulo ug magsumiter
ing inyoha sa liahona.lds.org.

Pangita og mga mensahe nga
makapadasiq, ikapaambit (sa Iningles,
Portuguese, ug Spanish) sa
[facebook.com/liahona](https://www.facebook.com/liahona).

Pagpadala og feedback
sa liahona@ldschurch.org.

Pag-subscribe sa store.lds.org.
O bisitaha ang distribution center, hang-
yao ang mga lider sa ward, o tawag sa
1-800-537-5971 (U.S. ug Canada)

MGA HILISGUTAN NIINI NGA ISYU

Mga numero nagrepresentar sa unang pahina sa artikulo.

Adan ug Eva, 76

Basahon ni Mormon, 75

Bunyag, 75

Depresyon, 54, 60

Family history, 43, 48

Gugmang Putli, 7

Home teaching, 40

Jesukristo, 4, 12, 18, 50,

54, 58, 62, 70, 72

Joseph Smith, 32

Kagawasan sa

relihiyon, 24

Kalinaw, 24, 50, 54, 60

Kalisdanan, 44, 48, 54,

56, 60

Kamatuoran, 80

Kasaysayan sa Simbahan,

30, 32

Kinatibuk-ang

komperensya, 74

Langitnong Amahan, 58,

62, 70

Mga Calling sa

Simbahan, 11, 12, 58

Misyonaryo nga buhat,

44, 48, 56, 66

Paghinamol, 4, 50

Pagkamapainubsanon, 12

Pagkamasulundon, 16,

63, 79

Pagpamatuod, 16, 18, 56,

66, 73

Pagtudlo, 12

Pagtuon sa kasulatan, 43

Pamilya, 10, 48, 75

Panaghigala, 7, 41, 60,

64, 66

Patriyarkal nga mga

panalangin, 38

Pinulongan, 64

Plano sa kaluwasan, 70

Sakrament, 4, 58

Serbisyo, 7, 11, 42, 68

Talento, mga, 38, 68, 73

Templo, mga, 75

**Ni Presidente
Henry B. Eyring**
Unang Magtatambag sa
Unang Kapangulohan

KANUNAY MOHINUMDOM KANIYA

Nyo bang mahunahunaan uban nako si propeta Moroni nga misulat sa katapusang mga pulong sa Basahon ni Mormon diha sa mga palid nga bulawan? Nag-inusara siya. Nakita niya ang iyang nasud, ang iyang katawhan, ug ang iyang pamilya nga napukan. Ang yuta “usa ka panghitabo” sa gubat (Mormon 8:8). Apan siya dunay paglaum, kay nakita niya ang atong panahon! Ug sa tanang butang nga iya untang masulat, iya kitang gidapit sa *paghinumdom* (tan-awa sa Moroni 10:3).

Si Presidente Spencer W. Kimball (1895–1985) ganahang magtudlo nga ang labing importante nga pulong sa diksyonaryo mao ang *hinumdumi*. Tungod kay mihimo kita og mga pakigsaad ngadto sa Dios, miingon siya, “ang atong labing dako nga panginahanglan mao ang paghinumdom” niini.¹

Makita ninyo ang pulong nga *hinumdumi* sa tibuok kasulatan. Sa dihang gitambagan ni Nephi ang iyang mga igsoon, kasagaran gidapit niya sila sa paghinumdom sa mga pulong sa Ginoo ug sa paghinumdom kon giunsa pagluwas sa Dios ang ilang mga katigulangan (tan-awa sa 1 Nephi 15:11, 25; 17:40).

Sa iyang mahinungdanong pakigpulong sa pagpanamilit, gigamit ni Haring Benjamin ang pulong nga *hinumdumi* sa pito ka higayon. Naglaum siya nga mahinumduman sa iyang katawhan “ang pagkahalangdon sa Dios . . . ug ang iyang pagkamaayo ug ang pagkamainantuson” ngadto kani-la (Mosiah 4:11; tan-awa usab sa 2:41; 4:28, 30; 5:11–12).

Sa dihang gipasiugdahan sa Manluluwas ang sakrament, gidapit Niya ang Iyang mga disipulo sa pag-ambit sa mga simbolo “sa paghandum” sa Iyang sakripisyo (Lucas 22:19). Sa matag pag-ampo sa sakrament nga madungog ninyo ug nako, ang pulong nga *kanunay* mag-una sa pulong nga *mohinumdom* (tan-awa sa D&P 20:77, 79).

Ang akong mensahe usa ka pagdapit, gani usa ka pangamuyo, sa paghinumdom. Ania ang tulo ka sugyot mahitungod kon unsay inyong mahinumduman kada semana kon moambit kamo sa sagradong mga simbolo sa sakrament. Hinaut nga makatabang kini kaninyo, sama nga kini nakatabang kanako.

Hinumdumi si Jesukristo

Una, hinumdumi ang Manluluwas. Hinumdumi kon kinsa Siya samtang dinhi pa sa yuta, kon giunsa Niya sa

pagpakigsulti sa uban, ug giunsa Niya sa pagpakita ang kamabination diha sa Iyang mga binuhatan. Hinumdumi kon kinsay Iyang gigahinan sa Iyang panahon ug unsay Iyang gitudlo. Ang Manluluwas “[n]agpangadto-adto sa paghimog mga kaayohan” (Mga Buhat 10:38). Gibisitahan Niya ang mga masakiton. Mapasaligon Siya sa pagbuhat sa kabubut-on sa Iyang Amahan.

Labaw sa tanan, mahinumduman nato ang dakong bugti nga Iyang gibayaran, tungod sa Iyang gugma alang kanato, sa pagtangtang sa mansa sa atong mga sala. Sa paghinumdom nato Kaniya, ang atong tinguha sa pagsunod Kaniya molambo. Gusto kitang mahimong mas mabination, mas mapasayluon, ug mas andam sa pagtinguha sa kabubut-on sa Dios ug sa pagbuhat niini.

Hinumdumi Kon Unsay Angay Ninyong Buhaton nga Mas Maayo

Lisud ang paghunahuna bahin sa Manluluwas—sa Iyang kaputli ug kahingpitan—nga dili usab maghunahuna kon unsa kita ka masalaypon ug ka imperpekto kon itandi. Mihimo kita og mga pakigsaad nga motuman sa Iyang mga sugo, apan kanunay kitang mapakyas sa pagkab-ot niining taas nga sumbanan. Apan ang Manluluwas nasayud nga mahitabo kini, mao nga gihatagan kita Niya sa ordinansa sa sakrament.

Ang sakrament naggikan sa buluhaton sa Daang Tugon nga paghalad og mga sakripisyo, nga naglakip sa pagkumpisal sa sala (tan-awa sa Levitico 5:5). Wala na kita magsakripisyo og mga hayop, apan matugyan gihapon nato ang atong mga sala. Gitawag kini sa kasulatan og sakripisyo sa “usa ka masulub-on nga kasingkasing ug usa ka mahinulsulon nga espiritu” (3 Nephi 9:20). Adto sa sakrament nga dunay mahinulsulon nga kasingkasing (tan-awa sa D&P 59:12; Moroni 6:2). Sa pagbuhat ninyo sa ingon, makabaton kamo og kapasayloan sa mga sala ug dili kamo mahisalaag gikan sa dalan paingon og balik ngadto sa Dios.

Hinumdumi ang Pag-uswag nga Inyong Nahimo

Sa pagsusi ninyo sa inyong kinabuhi atol sa ordinansa sa sakrament, unta ang inyong mga hunahuna makasentro dili lamang sa mga butang nga nasayop ninyo pagbuhat apan sa mga butang usab nga nabuhat ninyo sa sakto—mga

gutlo sa dihang gibati ninyo nga ang Langitnong Amahan ug ang Manluluwas nahimuot kaninyo. Mahimo man gani nga mogahin kamo og panahon atol sa sakrament nga mohangyo sa Dios sa pagtabang kaninyo nga makakita niining mga butanga. Kon inyong buhaton, mosaad ko nga kamo dunay bation. Mobati kamo og paglaum.

Sa dihang gibuhat nako kini, ang Espiritu mipasalig nako nga samtang layo pa gihapon ko sa

pagkaperpekto, mas maayo ko karon kay sa unsa ko kagahapon. Naka-hatag kini kanako og pagsalig nga, tungod sa Manluluwas, mahimo kong mas maayo pa gani ugma.

Ang *kanunay* usa ka taas nga panahon, ug nagpasabut kini og daghang naka-focus nga paningkamot. Nasayud kamo gikan sa kasinatian kon unsa kalisud ang paghunahuna og maayo sa usa ka butang sa tanang higayon. Apan bisan unsa pa kamo

kamaayo sa pagtuman sa inyong saad nga sa kanunay mohinumdom Kaniya, sa kanunay Siya nahinumdom kaninyo.

Ang Manluluwas nasayud sa inyong mga hagit. Nasayud Siya kon unsay bation nga dunay mga kabalaka sa kinabuhi nga mohasul kaninyo. Nasayud Siya kon unsa kadinalian ang inyong panginahanglan sa panalangin nga moabut gikan sa kanunay nga paghinumdom Kaniya ug sa pagsunod Kaniya—“nga [kamo] unta sa *kanunay* makabaton sa iyang Espiritu uban [kaninyo]” (D&P 20:77; emphasis gidugang).

Mao nga, giabi-abi kamo Niya og balik sa lamesa sa sakrament kada semana, sa makausa pa magtanyag kaninyo sa kahigayunan sa pagsaksi sa Iyang atubangan nga kamo sa kanunay mohinumdom Kaniya. ■

PAGTULUN-AN GIKAN NIINI NGA MENSAHE

Pwede nga mahimong busy ang kinabuhi ug makapalisud kini kanato sa kanunayng paghinumdom sa atong Manluluwas nga si Jesukristo. Ang sakrament, hinoon, naghatag og espesyal nga panahon kada semana aron makapamalandong kita sa Iyang kinabuhi ug mga pagtulun-an. Niadtong inyong ma-home teach, ikonsiderar kon unsaon ninyo paggamit kadtong hilum nga mga gutlo karon, ug hisguti kon unsaon ninyo pagpalambo ang inyong pag-focus sa Manluluwas. Unsaon ninyo paggamit kadtong mga gutlo sa pagpamalandong sa mga butang nga personal ninyong mapalambo? Unsa ang bili sa paghinumdom sa inyong gihimo nga pag-uswag kada semana?

MUBO NGA SULAT

1. Spencer W. Kimball, “Circles of Exaltation” (pakigpulong ngadto sa mga religious educator sa Church Educational System, Hunyo 28, 1968), 5.

“Mahinumdom unsa ka maloloy-on ang Ginoo”
(Moroni 10:3).

KABATAN-ONAN

Tulo ka Butang nga Angayang Hinumduman

Ang pulong nga *hinumdumi* makita sa daghang higayon diha sa Basahon ni Mormon. Giawhag ni Nephi ang iyang mga igsoon sa paghinumdom kon giunsa pagluwas sa Dios ang ilang katigulangan. Gihangyo ni Haring Benjamin ang iyang katawhan sa paghinumdom sa kahalangdon sa Dios. Ug gitudloan ni Moroni ang iyang mga magbabasa sa paghinumdom kon unsa ka maloloy-on ang Ginoo.

Ang paghinumdom sa Manluluwas mahinungdanon—mipakigsaad pa gani kita sa paghinumdom Kaniya sa matag higayon nga moambit kita sa sakrament.

Si Presidente Eyring midapit kanato sa paghinumdom niining tulo ka butang atol sa sakrament:

1. **Hinumdumi si Jesukristo:** Pagbasa og mga kasulatan mahitungod kon giunsa sa pagserbisyo ug pagpakita sa Manluluwas og gugma ngadto sa uban. Giunsa ninyo pagbati ang Iyang gugma? Unsaon ninyo pagserbisyo ug pagpakita og gugma ngadto sa uban sama sa gibuhay sa Manluluwas?
2. **Hinumdumi kon unsay kinahanglan ninyong mas maayong buhaton:** Pamalandungi ang

miagi ninyong semana pinaagi sa mahinulsulon nga kasingkasing. Pagpili og usa ka butang nga inyong mausab, ug dayon isulat kon unsaon ninyo paghimo kanang kalamboan. Ibutang ang inyong tumong sa dapit nga kanunay ninyo kining makita.

3. **Hinumdumi ang pag-uswag nga inyong gihimo:** Hangyoa ang Dios sa pagtabang kaninyo nga makit-an ang maayong pag-uswag nga inyong gihimo. Irekord kon unsay inyong gibati.

Dili kita perpekto, apan nasayud niana ang Manluluwas. Mao nga Iya kitang gihangyo sa paghinumdom Kaniya. Ang paghinumdom Kaniya makahatag nato og paglaum ug makatabang sa atong tinguha nga mouswag. Bisan sa mga higayon nga mapakyas kita sa paghinumdom Kaniya, si Presidente Eyring miingon, “Kanunay Siya nga nahunumdum kaninyo.”

MGA BATA

Paghinumdom kang Jesus

Ang mga kasulatan nagtudlo nga kinahanglan natong hinumduman kanunay si Jesukristo. Nagpasabut kana nga kinahanglang hunahunaon nato Siya og *kadaghan* ug mosunod sa Iyang ehemplo!

Mahimo nimong i-trace ug koloran kining hulagway ni Jesus sa pagtabang kanimo aron kanunay nga mahinumdom Kaniya. Ibutang kini sa dapit nga kanunay nimo kining makit-an.

“Ug kon kamo sa kanunay mohinumdom kanako, kamo makaangkon sa akong Espiritu uban kaninyo”
(3 Nephi 18:7).

Ila-ilaha Siya ug ang Iyang Pamilya

Ang visiting teaching mao ang mahitungod sa sinserong pagkaila ug paghigugma sa matag sister aron makatabang kita sa pagpalig-on sa iyang pagtuo ug makahatag og serbisyo.

Si Rita Jeppeson ug ang iyang visiting teacher nagkahigalaay samtang magkita sila ug mag-inistoryahanay mahitungod sa ebanghelyo. Apan ang ilang mga pagbisita giapilan usab nila sa pagdula og mga word game, diin kini nakatabang aron magpabiling lantip ang nagkaedarang panghunahuna ni Rita. Tungod kay nakat-unan sa iyang visiting teacher kon unsa ang mga panginahanglan ug makapalipay ni Rita, silang duha magpaabut sa matag pagbisita. Dunay daghan kaayong butang nga mabuhay sa mga sister atol sa usa ka pagbisita, sama sa magkaubang manglakaw o pagtabang sa usa ka sister sa iyang mga buluhaton sa balay. Si Lucy Mack Smith, inahan ni Propeta Joseph Smith, mipahayag sa iyang mga gibati niadtong 1842 kon sa unsang paagi ang mga sister nga Santos sa Ulahing mga Adlaw sa bag-ohay lang nga na-establisar nga Relief Society mobati sa usag usa. Miingon siya, "Kinahanglan nga atong ampingan ang usag usa, bantayan ang usag usa, mohupay sa usag usa

Hugot nga Pagtuo, Pamilya,
Kahupayan

ug modawat og panudlo aron kitang tanan makaadto sa langit.”¹ Mao gihapon kini hangtud karon.

Si Elder Jeffrey R. Holland sa Korum sa Napulog Duha Ka mga Apostoles miingon, “Tan-awa ang inyong kaugalingon isip mga representante sa Ginoo para sa Iyang mga anak. . . . Manghinaot kami . . . nga i-establisar ninyo ang panahon sa tinuod, pinasubay sa ebanghelyo nga pag-atiman sa mga miyembro, pagbantay ug pag-atiman sa usag usa, motabang sa espiritwal ug temporal nga panginahanglan kutob sa mahimo nga mapuslanon.”²

Ang Ginoo pinaagi ni Moises misugo sa mga anak sa Israel nga “ang dumuloong nga nagapuyo uban kaninyo pagahimoon ninyo ingon sa molupyo sa taliwala ninyo, ug higugmaon mo siya ingon sa imong kaugalingon” (Levitico 19:34). Ang mga sister nga atong i-visiting teaching mahimong mga “dumuloong” samtang magsugod kita sa atong

serbisyo, apan kon ato siyang ila-ilahon ug ang iyang pamilya, ang atong tinguha molambo aron sa “pagtambayong sa usag usa nga mga alantuson, nga sila mahimo nga magaan” ug himoon nga ang atong “mga kasingkasing nabugkos diha sa pagkahiusa ug diha sa gugma sa usag usa” (Mosiah 18:8, 21).

MUBO NGA MGA SULAT

1. Lucy Mack Smith, sa *Anak nga mga Babaye sa Akong Ginharian: Ang Kasaysayan ug Buhat sa Relief Society* (2011), 25.
2. Jeffrey R. Holland, “Mga Representante sa Simbahan,” *Liahona*, Nob. 2016, 62.

Ikonsiderar Kini

Sulod sa mga pamilya sa mga sister nga inyong i-visiting teaching, unsa ang umaabut nga mga panghitabo nga kinahanglan ninyong mahibaloan ug mahinumduman?

PAGPANGALAGAD

Kay sa mohatag og piho nga mensahe, kini nga pahina mag-feature og lain-laing baruganan matag bulan sa pagtabang aron mas epektibo kitang makapangalagad sa usag usa. Samtang mag-ampo ug mangita kamo og inspirasyon, inyong mahibaloan ang espirituhanong mensahe ug ang pagserbisyo nga gikinahanglan sa kada sister.

NOTEBOOK SA KOMPERENSYA SA OKTUBRE 2017

“Unsa nga Ako ang Ginoo namulong Ako namulong; . . . bisan pinaagi sa akong kaugalingon nga tingog o pinaagi sa tingog sa akong mga sulugoon, kini managsama ra” (D&P 1:38).

Samtang kamo magribyu sa kinatibuk-ang komperensya sa Oktubre 2017, inyong magamit kining mga pahina (ug mga Notebook sa Komperensya sa nangagi ug sa umaabut nga mga isyu) aron sa pagtabang kaninyo sa pagtuon ug paggamit sa bag-o nga mga pagtulun-an sa buhi nga mga propeta ug mga apostoles ug ubang mga lider sa Simbahan.

DOKTRINA NGA GIHATAGAN OG GIBUG-ATON

Ang Panumpa ug Pakigsaad sa Priesthood

Ang usa ka tighupot sa Melchizedek Priesthood nakigsaad sa pagtuman sa mga responsibilidad nga may kalabutan sa Aaronic Priesthood ug sa pagpalambo sa iyang calling diha sa Melchizedek Priesthood. . . .

“Agig balos, ang Dios nagsaad nga ang usa ka tighupot sa Melchizedek Priesthood makadawat sa mga yawe sa pagsabut sa mga misteryo sa Dios.

Mamahimo siyang hingpit aron nga siya makabarug sa presensya sa Dios. Makahimo siya sa pagtuman sa iyang tahas sa buhat sa kaluwasan. Si Jesukristo moandam sa agianan sa tighupot sa priesthood ug magauban kaniya. Ang Espiritu Santo maanaa diha sa kasingkasing sa tighupot sa priesthood, ug ang mga anghel moagak kaniya. Ang iyang lawas malig-on ug mabag-o. Mahimo siyang

manununod sa mga panalangin ni Abraham ug, uban sa iyang asawa, isigka-manununod uban ni Jesukristo sa gingharian sa Langitnong Amahan. Kini mga ‘bilihon ug dagko uyamot nga mga saad’ [2 Pedro 1:4]. Wala nay labaw pa ka mahinungdanong mga saad nga mahunahuna.”

Elder Dale G. Renlund sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles, “Ang Priesthood ug ang Matubsanong Gahum sa Manluluwas,” *Liahona*, Nob. 2017, 65–66.

ANG HUGOT NGA PAGTUO MOBUNTOG SA KAHADLOK

“Bisan og nakaugmad na kita og pagtuo ug kaisug sa atong mga kasingkasing, ang

Ginoo mas labaw pa og gilauman gikan kanato—ug gikan sa kaliwatan nga mosunod kanato. Kinahanglan sila nga mahimong mas lig-on ug mas maisugon tungod kay mobuhat sila og mas dagko ug lisud nga mga butang kay sa atong nahimo. Ug mag-atubang sila og magkadakong oposisyon gikan sa kaaway sa atong mga kalag. . . .

“Mopamatuod ko nga ang Ginoo anaa sa inyong atubangan sa matag higayon nga kamo anaa sa lyang buluhaton. Usahay kamo ang mahimong anghel nga ipadala sa Ginoo sa pagtabang sa uban. Usahay kamo ang palibutan sa mga anghel nga motabang kaninyo. Apan sa kanunay kamo makabaton sa lyang Espiritu diha sa inyong kasingkasing, sama sa gisaad kaninyo sa matag tulumanon sa sakrament. Kinahanglan lamang nga mosunod kamo sa lyang mga sugo.

“Ang labing maayong mga adlaw anaa sa umaabut alang sa gingharian sa Dios dinhi sa yuta. Ang oposisyon makapalig-on sa atong pagtuo diha ni Jesukristo, sama sa nabuhat niini sukad sa panahon ni Propeta Joseph Smith. Ang hugot nga pagtuo kanunay nga mobuntog sa kahadlok. Ang pagtambayayong makamugna og panaghiusa. Ug ang inyong mga pag-ampo alang niadtong nanginahanglan dunggon ug tubagon sa usa ka mahigugmaong Dios. Siya dili makatagpilog ni makatulog.”

Presidente Henry B. Eyring, Unang Magtatambag sa Unang Kapangulohan, “Ayaw Kahadlok sa Pagbuhat og Maayo,” *Liahona*, Nob. 2017, 103.

MOSERBISYO NIADTONG NAGLIBUT KANATO

“Nagtuo ko nga kadaghanan sa mga miyembro mikon-siderar sa pagserbisyo nga pinakasentro sa ilang mga pakigsaad ug pagkadisipulo. Apan naghunahuna usab ko nga usahay mas sayon nga ibaliwala ang pipila ka

dagkong oportunidad sa pagserbisyo sa uban tungod kay nabalda ta o tungod kay naglaum ta og dakong paagi sa pag-usab sa kalibutan ug wala nato makita nga ang pipila ka importanting mga panginahanglan nga atong masugatan anaa sa atong kaugalingong mga pamilya, sa atong mga higala, sa atong ward, ug sa atong komunidad. Maapektuhan kita kon makita nato ang pag-antus ug dakong panginahanglan niadtong layo kanato, apan nagkulang ta nga makita nga dunay tawo kinsa nanginahanglan sa atong pakighigala nga molingkod tupad nato diha sa klase. . . .

“. . . Mahimong gibutang sa Langitnong Amahan kadtong nanginahanglan kanato diha sa atong duol, nakahibalo nga kita ang labing angayan nga makahimo sa pagkab-ot sa ilang mga panginahanglan.”

Bonnie L. Oscarson, Kinatibuk-ang Presidente sa Young Women, “Ang mga Panginahanglan nga Atong Giatubang,” *Liahona*, Nob. 2017, 25–26.

“Kanus-a ug sa unsang paagi moabut ang inspirasyon alang sa pakigpulong sa kinatibuk-ang komperensya?”

“Nga walay mga topic nga gi-assign, makita nato nga ang langit nanginlabut sa mga hilisgutan ug mga tema sa mahangturong kamatuoran sa matag komperensya.”

Elder Neil L. Andersen sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles, “Ang Tingog sa Ginoo,” *Liahona*, Nob. 2017, 123.

PAGKAHINGPIT: USA KA GASA SA GRASYA

"Nagtuo ko sa pagkahingpit sa [Dios], ug nasayud ko nga kita Iyang espirituhanong mga anak nga may balaang potensyal nga mahimong sama Kaniya. Nasayud usab ako nga, isip mga anak sa Dios, kinahanglang dili nato ipakaubos o dauton ang atong kaugalingon, nga daw ang pagsilot nato sa atong kaugalingon makahimo kanato nga tawo nga maoy gusto sa Dios nga kita mamahimo. Dili! Uban sa kaandam nga maghinulsol ug tinguha alang sa dugang nga pagkamatarung sa atong mga kasingkasing kanunay, manghinaut ko nga atong mapadayon ang personal nga paglambo sa paagi nga dili maglakip og negatibong mga sangputanan sa pisikal ug emosyonal, kaguol o pagkunhod sa atong pagsalig sa kaugalingon. . . .

"'Oo, duol ngadto ni Kristo, ug paghingpit diha kaniya . . .,' mihangyo si Moroni. 'Mohigugma sa Dios uban sa tibuok ninyo nga gahum, hunahuna ug kusog, niana . . . *pinaagi sa iyang grasya kamo mahimo nga hingpit diha kang Kristo*' [Moroni 10:32; emphasis gidugang]. Ang atong bugtong paglaum alang sa tinuod nga kahingpitan mao ang pagdawat niini isip gasa gikan sa langit. Dili nato kini 'mapanangkamutan.' Busa, ang grasya ni Kristo nagtanyag kanato dili lamang sa kaluwasan gikan sa kasubo ug sala ug kamatayon apan sa kaluwasan usab gikan sa atong kaugalingong makanunayon nga pagpanaway sa kaugalingon."

Elder Jeffrey R. Holland sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles, "Busa, Kamo Kinahanglang Magmahingpit—sa Katapusan," *Liahona*, Nob. 2017, 40, 41.

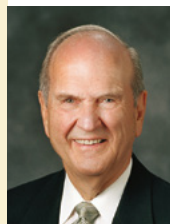

MGA TUBAG ALANG KANINYO

Unsaon Nato Pagdala ang Manluluwas sa Atong Kinabuhi?

"Ang pag-ambit sa [sakrament] nagpasabut nga isalikway sa atong kinabuhi ang bisan unsa nga wala mahiangay sa Kristohanong kinaiya ug sa paghimo sa Iyang mga hiyas nga atong kaugalingon. Kini ang mas dako nga kahulugan sa paghinulsol: dili lamang mopahilayo sa nanging sala apan 'mobalik sa iyang kasingkasing ug kabubut-on ngadto sa Dios' [Bible Dictionary, "Repentance"] pag-usab aron sa pagpadayon."

Elder D. Todd Christofferson sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles, "Ang Buhing Tinapay Nga Nanaug gikan sa Langit," *Liahona*, Nob. 2017, 39.

ABRIL 2017 NGA HAGIT BAHIN SA BASAHON NI MORMON

"Sukad sa hagit ni Presidente Monson [sa pagtuon ug pagpamalandong sa Basahon ni of Mormon], naningkamot ko sa pagsunod sa iyang tambag. Taliwala sa ubang butang, naglista ko kon unsa ang Basahon ni Mormon, unsa ang *gipamatud-an*, niini, unsa ang *gisupak*, unsa ang *gituman*, unsa ang *gipatin-aw*, ug unsa ang *gipadayag* niini. Ang pagsusi sa Basahon ni Mormon sa ingon niana nga paagi makapahinuktok ug makapadasig nga buhat! Morekomendar ko niini sa matag usa ninyo. [Tan-awa sa katapusan sa pakigpulong ni Presidente Nelson alang sa mga lista nga iyang nahugpong] . . .

"[[konsiderar kining mga pangutana;] Una, unsa kaha ang inyong kinabuhi *kon wala* ang Basahon ni Mormon? Ikaduha, unsa kaha unta ang wala ninyo *mahibaloi*? Ug ikatulo, unsa kaha unta ang wala ninyo *maangkon*? . . .

"Nasayud ako nga si Presidente Thomas S. Monson ang propeta sa Dios dinhi sa yuta karon. Gihigugma nako siya ug mipaluyo kaniya sa tibuok nakong kasingkasing."

Presidente Russell M. Nelson, Presidente sa Koum sa Napulog Duha ka mga Apostoles, "Ang Basahon ni Mormon: Unsa Kaha ang Imong Kinabuhi Kon wala Kini?" *Liahona*, Nob. 2017, 61, 63.

ANG PAGKA-RELEASE MAO ANG SINUGDANAN, DILI ANG KATAPUSAN

Ni Richard M. Romney

Mga Magasin sa Simbahan

Walay posisyon o calling sa Simbahan ang mopataas o mopaubos kanato. Kauban kitang magpadayon.

Usa nako ka higala ang bag-o lang gi-release isip bishop sa iyang ward. Pipila ka adlaw ang milabay, kay nahibalo nga nagserbisyo sad ko isip bishop, mihangyo siya nga makig-istorya nako.

“Normal ra ba ni nga mobati sa unsay akong gibati?” nangutana siya.

“Unsa may imong gibati?”

“Wala nay koneksyon, siguro. Nalambigit ko sa daghan kaayong kinabuhi, ug karon sa kalit lang, wala na. Mobati pa kaha ko pag-usab og sama niadto nga pagkalambigit?”

Ang iyang pangutana nakapahunahuna nako sa panahon sa kaugalingon nakong pag-release. Nakahinumdom ko nga nakabaton og samang mga pagbati. Gimingaw ko nga hilabihan nga nalambigit sa pagtabang sa mga tawo aron mas mapaduol sa Manluluwas ug sa ilang Amahan sa Langit. Gimingaw ko sa pagdasig kanila aron magtinguha ug mosunod sa inspirasyon sa Espiritu Santo. Ang pagserbisyo isip bishop nahimong talagsaon nga panalangin, ug karon wala na kini.

Apan mao ba gyud kaha? Sa paglabay sa gamayng panahon, naamguhan nako nga ang panalangin sa paghatag og serbisyo wala gayud mawala. Nagpadayon kini nga oportunidad. Isip mga disipulo ni Jesukristo, dili ba angay man nato Siyang hinumduman *kanunay*? (tan-awa sa D&P 20:77, 79).

Dili ba angay man kitang motabang *kanunay* sa uban aron mas mapaduol sa Manluluwas ug sa ilang Amahan sa Langit? Dili ba angay man kitang motabang *kanunay* sa uban, ilabi na sa atong mga kapikas ug mga pamilya, nga magtinguha ug mosunod sa inspirasyon sa Espiritu Santo?

Kining mga pulong nga gikan ni Elder Dallin H. Oaks sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles misantup sa hunahuna: “Wala kita ‘gipaubos’ kon kita ma-release, ug wala kita ‘gipataas’ kon kita tawagon. Walay ‘pataas o paubos’ sa pagserbisyo sa Ginoo. Dunay ‘abante o atras’ lamang, ug kana nga kalainan magdepende kon giunsa nato pagdawat ug paghimo ang atong pagka-release ug pagkatawag. Kausa nakadumala ko og pag-release sa batan-ong presidente sa stake nga nakahatag og maayong

serbisyo sulod sa siyam ka tuig ug karon nalipay sa iyang pagka-release ug sa bag-ong calling nga nadawat niya ug sa iyang asawa. Gitawag sila nga mahimong lider sa nursery sa ilang ward. Niining Simbahana lang nga makita kana isip pareho nga talahuron!”¹

Samtang ang akong higala ug ako nag-istorya, pareho namong naamguhan nga ang pagserbisyo wala matapos kon ma-release kita sa usa ka calling, bisan unsa pa kana nga calling. Alang sa mga sumusunod ni Kristo, ang pagserbisyo dili gayud matapos. Sa dili madugay makadawat kita og bag-ong calling, ug magsugod na usab kita samtang kauban kitang tanan nga magpadayon. ■

MUBO NGA SULAT

1. Dallin H. Oaks, “Ang mga Yawe ug Awtoridad sa Priesthood,” *Liahona*, Mayo 2014, 49.

Ni Tad R. Callister
Kinatibuk-ang Presidente
sa Sunday School

UNSAY AKONG MAHIMO ARON MAGTUDLO NGA MAS SAMA SA MANLULUWAS?

Samtang nagserbisyo ko isip mission president sa Toronto, Canada, usa sa akong mga assistant miduol nako ug nangutana, “President, unsaon man nako aron mahimong mas maayo nga misyonaryo?” Ang una nakong tubag mao, “Maayo man ang imong gibuhad.” Ug sa tinuod, maayo siya. Pero nagpadayon siya sa iyang pangutana, mao nga naghunahuna ko kadiyot ug dayon mitanyag og usa ka sugyot. Uban sa pahiyum, positibo siyang mitubag.

Gipakigbahin nako kining yano nga kasinatian ngadto sa uban namong mga misyonaryo. Sa wala madugay ang ubang mga elder ug mga sister miadto sa ilang interbyu ug nangutana, “President, unsaon man nako aron mahimong mas maayo nga misyonaryo?” Kanang yano nga pangutana gikan sa usa ka misyonaryo maoy nakaingon sa diwa sa paglambo sa tibuok namong misyon.

Sa samang paagi, ang mga magtutudlo makadawat og mapuslanong tambag kon sinsero nila kining ipangutana sa Ginoo ug sa ilang mga lider: “Unsay akong mahimo aron magtudlo nga mas sama sa Manluluwas?” Misaad ang Ginoo, “Magpaubos ka; ug ang Ginoo nga imong Dios moagak kanimo pinaagi sa kamot, ug mohatag kanimo og tubag sa imong mga pag-ampo” (D&P 112:10).

Nagdilaab nga Pagpakabana

Si J. B. Priestley, usa ka English nga nobelista, kausa gipangutana kon giunsa niya pagkahimong ingon ka banggiitan nga manunulat kay walay usa sa talentado niyang mga kaedad ang milampus og maayo. Mitubag siya, “Ang kalainan tali namo dili ang abilidad, apan sa kamatuoran nga samtang . . . sila . . . igo lang nalingaw sa talagsaong ideya sa [pagsulat], ang akong pagpakabana nagdilaab!”¹

Isip mga magtutudlo, tingali mangutana kita, “Kontento na ba kita sa atong kasamtangang mga abilidad sa pagtudlo, o nagdilaab ba ang atong pagpakabana mahitungod sa pagtudlo sama sa Manluluwas?” Kon mao, andam ba kita nga mopadaplin sa tanang garbo ug dili lang maghulat sa instruksyon apan aktibo usab nga magtinguha niini?

Ang Pagpaubos Mao ang Yawe

Kita adunay daghang maayo kaayo nga mga magtutudlo niini nga Simbahan, apan ang kamatuoran mao kini, bisan unsa pa kadaghan ang katuigan sa atong kasinatian, o pila pa ka degree ang atong gihuptan, o unsa kita kapinangga sa mga sakop sa klase, kitang tanan mahimong molambo ug mas mahisama sa Bantugang Magtutudlo, kana kon mapaubsanon

kita. Tingali ang pagtino sa kalidad sa usa ka sama ni Kristo nga magtutudlo mao ang pagkahimong matudloan. Ang pagpaubos usa ka kalidad nga parehong nagdapit sa Espiritu ug nag-atiman sa atong tinguha nga molambo.

Usahay, makahimamat ko og mga presidente sa Sunday School nga nasagmuyo tungod kay usa o daghan sa mga magtutudlo sa ilang ward o branch mibati nga eksperyensyado o malampuson na kaayo sila nga wala na sila magkinahanglan og dugang pa nga instruksyon o motambong og mga miting sa teacher council. Nakapaguol ni nako tungod kay wala pa ko makahimamat og magtutudlo nga dili na molambo sa pipila ka paagi.

Nasayud ko nga bisan kon ang labing eksperyensyado nga magtutudlo moadto sa mga miting sa teacher council nga dunay mapaubsanong kasingkasing ug nagdilaab nga tinguha nga makakat-on, ang maong magtutudlo *maka*-dawat og balaanong mga panabut ug mga impresyon kon unsaon nga molambo siya. Nakatambong na ko og daghang miting sa teacher council ug kanunay kong mobiya nga dunay pipila ka bag-ong panabut o tinguha nga molambo sa usa ka kahanas o kinaiya nga kinahanglang mapalunsay ug mahingpit.

Ang Panginahanglan nga Mopalambo og mga Kahanas sa Pagtudlo

Ang uban maghunahuna usahay sa mga kahanas o mga pamaagi sa pagtudlo isip yano ra nga mekanikal o sekular nga mga himan. Hinoon, kon mapalambo, kining mga kahanas motugot sa Espiritu sa pagpili gikan sa nagkadaiyang mga opsyon nga mas makatubag sa mga panginahanglan sa indibidwal nga mga tigkat-on. Kinsa man ang mas molambo, ang tawo ba nga misulay sa pagputol og kahoy gamit ang iyang pocketknife [korta], o ang samang tawo nga migamit og chain saw? Sa parehong mga sitwasyon, ang samang tawo dunay samang kusog ug kinaiya, apan ang naulahi mas molambo tungod kay siya dunay mas epektibong himan nga magamit. Ang mga kahanas sa pagtudlo

mahimong balaan nga mga himan sa mga kamot sa Espiritu.

Ang training ug pagpraktis, pagrole-play, pagtuon, ug pag-observer makatabang sa usa ka magtudlo sa bisan unsa nga lebel sa kahanas aron mapalambo ang mga kahanas nga mabasihang sa Espiritu—sa pagtabang kanato nga magtudlo nga mas sama sa Agalon. Daghan niining mga kahanas mahimong mapalambo diha sa mga miting sa teacher council.

Ang Ginoo Makahulma ug Makaporma Kanato

Ang uban mahimong mobati nga dili gyud sila makatudlo sama sa Manluluwas—nga ang maong paningkamot lapas na sa ilang mga kapabilidad. Si Pedro tingali naghunahuna nga usa ra siya ka yanong mangingisda;

si Mateo, usa lang ka gipanghimaraut nga maniningil og buhis. Apan pinaagi sa tabang sa Manluluwas, ang matag usa nahimong usa ka gamhanang lider ug magtudlo sa ebanghelyo.

Kini nga abilidad sa Ginoo sa paghulma ug pagporma kanato susama sa kasinatian ni Michelangelo sa pagkulit sa unsay gikonsiderar sa daghan nga pinakamaayo nga buhat nga nahimo sukad sa kamot sa tawo—*si David*.

Sa wala pa dawata ni Michelangelo ang proyekto, duha ka laing tigkulit, sila si Agostino di Duccio ug Antonio Rossellino, gisangunang mohuman sa mga estatuwa. Ang duha parehong nakasugat sa samang problema: ang nga kolum mao ang hustong gitag-on ug gilapdon, apan grabe ang diperensya sa marmol. Si di Duccio ug dayon si Rossellino

misulay sa ilang artistikanhong pag-trabaho niini nga kolum, apan wala mosalir. Dunay daghan gyud kaayong diperensya.² Sa katapusan, ang matag usa miundang. Nakita ni Michelangelo ang samang mga diperensya, apan nakita usab niya ang lapas pa niini. Nakita niya ang buhi, nagginhawa, talagsaong porma ni David nga karon kasagaran nakapahingangha sa mga tumatan-aw sa unang higayon nga makita nila kini.

Sa samang paagi, namahayag ang Dios nga ang kahingpitan sa Iyang ebanghelyo “ikapahayag pinaagi sa mahuyang ug yano ngadto sa mga lumulupyo sa kalibutan” (D&P 1:23). Nakita sa Dios ang atong pagkadili hingpit ug mga kahuyang, apan nakakita usab siya og lapas pa niini. Siya adunay abilidad dili lamang sa pagtabang kanato nga mabuntog ang atong mga kahuyang apan ang paghimo niadtong mga kahuyang ngadto sa mga kalig-on (tan-awa sa Ether 12:26–27). Makatabang Siya nga malunsay ug mahingpit ang atong mga kahanas ug mga kinaiya

sa pagtudlo aron makatudlo kita nga mas sama sa Manluluwas.

Mga Paagi nga Makatudlo Kita nga Mas Sama sa Manluluwas

Ang mosunod mao ang pipila sa mahinungdanong mga elemento nga tingali mapaningkamutan natong tanan aron makatudlo nga mas sama sa Manluluwas:

- **Magtudlo pinaagi sa Espiritu**, kay nasayud nga ang Espiritu mao ang naghatag og kinabuhi ug kadasig ug kahulugan sa atong mga leksyon (tan-awa sa D&P 43:15).
- **Mag-focus sa doktrina**, ilhon nga ang doktrina sigun sa gitudlo diha sa mga kasulatan ug sa buhing mga propeta dunay nagubang gahum nga makausab og kinabuhi (tan-awa sa Alma 31:5).
- **Mahimong tinud-anay gayud nga tigkat-on**, kay nasayud nga ang ideyal nga magtutudlo usa usab ka ideyal nga tigkat-on

(tan-awa sa D&P 88:118).

- **Magtinguha og pagpadayag**, kay nasayud nga kauban sa matag tawag nga motudlo moabut ang katungod nga makadawat og pagpadayag aron mapalambo ang calling sa usa ka tawo (tan-awa sa D&P 42:61).
- **Magpakita og gugma** pinaagi sa pag-ila sa pangalan sa matag sakop sa klase, pag-ampo alang kaniya sa tinagsa, magbaton og personal nga interes sa matag usa (ilabi na niadtong dunay espesyal nga mga panginahanglan), ug pagtabang sa makahuluganong paagi niadtong wala motambong (tan-awa sa Moroni 7:47–48).

Usa ka Personal nga Pagtimbang-timbang

Si Apostol Pablo mihatag niini nga tambag: “Susiha ang inyong kaugalingon sa pagsuta, kon kamo nagapadayon ba sa inyong pagtuo” (2 Mga Taga-Corinto 13:5). Mahimo kining i-paraphrase aron mabasa sa mga magtutudlo, “Susiha ang inyong kaugalingon sa pagsuta, kon kamo nagtudlo ba diha sa pamaagi sa Manluluwas o sa inyong pamaagi.” Ang sinugdanan sa tuig usa ka tukma nga panahon sa pagpahigayon sa maong pagsusi. Sa samang paagi, gidapit kamo sa pagtubag sa mga pangutana sa personal nga pagtimbang-timbang nga nag-uban niini nga artikulo. Sa pagbuhat ninyo niini, ang Espiritu motabang kaninyo nga masayud kon unsay angay ninyong i-focus aron mahimong mas sama ni Kristo nga magtutudlo, ug unsaon ninyo pagbaton ug pagpalambo sa gikinahanglan nga mga hiyas ug mga kahanas sa pagbuhat sa ingon. ■

MUBO NGA MGA SULAT

1. J. B. Priestley, *Rain Upon Godshill* (1939), 176.
2. Tan-awa sa “Michelangelo’s David,” academia.org/explore-museum/artworks/michelangelos-david.

Paglambo isip usa ka Sama ni Kristo nga Magtutudlo: Usa ka Personal nga Pagtimbang-timbang

Ikonsiderar ang mga baruganan sa epektibong pagtudlo sa ubos. Sa mga aspeto nga imong gibati nga mahimo kang molambo, gamita ang luna nga giandam aron isulat kon unsay giaghat nga imong buhaton.

1. Motambong ko og mga miting sa teacher council dala ang mapaubsanong tinguha nga makakat-on ug moapil (tan-awa sa D&P 112:10).	
2. Kanunay kong morekord sa mga impresyon sa Espiritu aron sa pagtabang nako isip tigkat-on ug magtutudlo (tan-awa sa D&P 76:28).	
3. Sugdan nako ang pagpangandam sa akong mga leksyon nga mag-una og dili mominos sa usa ka semana (tan-awa sa D&P 88:118–119).	
4. Duna koy tukma nga balanse sa instruksyon sa magtutudlo ug sa panaghisgutan sa klase (tan-awa sa D&P 88:122).	
5. Kinasingkasing kong mangamuyo alang sa Espiritu aron mahimo kong instrumento sa mga kamot sa Dios (tan-awa sa D&P 42:14).	
6. Mogahin ko og panahon sa pagpamalandong sa scripture block sa dili pa magbasa sa leksyon o sa laing materyal aron mapalambo nako ang pagpadayag nga tingali akong madawat (tan-awa sa D&P 42:61).	
7. Motabang ko sa mga sakop sa akong klase, ilabi na sa mga batan-on, nga dili lang makakat-on sa ebanghelyo apan aron mahimo usab nga epektibong mga magtutudlo aron mahimo silang mas maayo nga mga misyonaryo, mga lider, mga magtutudlo, ug mga ginikanan (tan-awa sa D&P 88:77).	
8. Mag-ampo ko alang sa tagsa-tagsa nga pangalan niadtong anaa sa akong klase (tan-awa sa Lucas 22:32).	
9. Motabang ko niadtong anaa sa akong klase kinsa wala motambong? (tan-awa sa Lucas 15:1–7).	
10. Unsa man ang kinadak-an nakong hagit aron mahimong usa ka sama ni Kristo nga magtutudlo, ug unsaon man nako sa pagbuntog niana nga hagit?	

Alang sa mas lawom nga pagtimbang-timbang, tan-awa ang personal nga pagtimbang-timbang diha sa pahina 37 sa *Pagtudlo sumala sa Pamaagi sa Manluluwas*.

ANG DIOS MIPADAYAG NIINI NGARI KANAKO

Ni Rachel H. Leatham

Kining bag-ong series nag-highlight sa kinabuhi sa mapahinungurong kababayan-an ug sa ilang mga mensahe, nga gikuha gikan sa libro nga *At the Pulpit: 185 Years of Discourses by Latter-day Saint Women* (2017). Ang pinili nga mga kapitulo anaa sa churchhistorianspress.org/at-the-pulpit.

Siguro usa ko sa pinakamalipayong mga babaye sa kalibutan, ug ang ebanghelyo maoy mipabati nako niining paagiha, kay nasayud ko nga ang ebanghelyo tinuod. Nasayud ko nga ang Dios nga atong Amahan, ug ang Iyang Anak, nga si Jesukristo, mianhi ug midala sa ebanghelyo ug miestablisar niini ug namulong ngadto kang Propeta Joseph Smith. . . .

Gibati nako nga kon mabuhi ko sa kahangturan, dili igo ang akong pasalamat sa akong Langitnong Amahan alang sa mga panalangin nga miabut sa akong kinabuhi, alang sa pribilehiyo nga makasangyaw sa kalibutan ug makadala niining pagpamatuod, nga magsulti kanila bahin sa ebanghelyo nga napahiuli, bahin sa awtoridad nga gihatag ni Kristo ngadto sa Iyang mga sulugoon, ug sa mga panalangin nga giandam alang niadtong naminaw ug mituman sa mga pulong sa kamatuoran, kinabuhi, ug kaluwasan. . . .

Usahay maghunahuna ko nga kitang mga batan-on sa panimalay wala makaamgo sa hingpit sa mga responsibilidad nga gisangun kanato. Wala nato kanunay hinumdumi nga kadtong nangulo kanato mga tigulang na, ug kon ang atong mga amahan ug mga inahan mawala na, makabaton kita sa responsibilidad sa pagpadayon sa ilang buhat; nga kita ang umaabut nga

responsable nga katawhan sa Zion. Ato bang gibuhat ang atong bahin, ug ato bang giandam ang atong mga kaugalingon aron makahimo kita sa buhat nga nahimo sa atong mga ginikanan?

. . . Ato bang masulti ang mga saad nga gihimo sa Dios kanato, kon sundon nato ang Iyang mga sugo? Pamilyar ba kita sa karaang rekord bahin sa mga lumulupyo niini nga kontinente, ang Basahon ni Mormon? Ug pamilyar ba kita sa mahinungdanong mga kamatuoran nga gitudlo diha ug niadtong mga basahon nga nagtudlo kanato sa katahum sa buhat diin kita nalambigit karon? Nahadlok ko nga dili kaayo kita pamilyar sa mga baruganan sa ebanghelyo ug dili kita ingon ka makugihon kon unsay angay natong maabut.¹

Kon asa daghan ang gihatag, daghan ang gikinahanglan; ug nahibalo kamo, matag usa kaninyo, kon unsa kadaghan ang nahatag ngari kanato, ug unsa kadaghan ang gikinahanglan diha sa atong mga kamot [tan-awa sa Lucas 12:48; D&P 82:3]. Ato bang giandam ang atong kaugalingon aron dili kita mapakyas? Magpakabuhi kita pinaagi sa matag pulong nga magagula sa ba-ba sa Dios [tan-awa sa Deuteronomio 8:3; Mateo 4:4; D&P 84:44]. Magpakabuhi kita sa ingon aron kanunay Siya nga andam nga moangkon

MAHITUNGOD NI SISTER LEATHAM

Si Rachel Hannah Leatham (1884–1979) nahimong ikaduhang

babaye nga naapil sa opisyal nga report sa komperensya sa Simbahan sa dihang namulong siya sa overflow nga miting sa kinatibuk-ang komperensya niadtong Abril 5, 1908.

Apil siya sa unang henerasyon sa wala maminyo nga kababayan-an nga nagerbisyo og proselyting nga misyon alang sa Simbahan. Sa dihang 22 anyos na siya, gi-assign siya nga moserbisyo sa Colorado Mission niadtong Septyembre 1906.

Sa pag-uli niya sa Siyudad sa Salt Lake pagka-1908, si Sister Leatham miboluntaryo isip usa ka guide sa Temple Square Bureau of Information. Ang bureau miabli pagka-1902 nga dunay tinguha nga makahatag og tukma nga impormasyon ug miapud-apod og mga sinulat sa Simbahan ngadto niadtong mibisita sa Temple Square.

Atol niining panahona, ang kinatibuk-ang komperensya gipahigayon didto sa Tabernacle sa Temple Square. Dihang puno na ang Tabernacle, ang mga nanambong gigiyahan paingon sa overflow nga mga miting sa duol nga Assembly Hall. Dihang puno na ang Assembly Hall, nagpundok ang mga tawo sa nataran duol sa Bureau of Information Building, diin gipahigayon ang mga tulumanon alang sa overflow nga miting sa komperensya.

Kini nga mensahe usa ka kinutlo gikan sa pakigpulong nga gihatag ni Sister Leatham atol sa overflow nga miting sa kinatibuk-ang komperensya niadtong Abril 5, 1908. Ang punctuation ug capitalization gi-standard.

kanato, ug mopanalangin kanato, ug mohigugma kanato.

. . . Ganahan kong mosulti pag-usab nga nasayud ko nga ang ebanghelyo tinuod. Dili tungod kay nasayud ang akong amahan niini, dili tungod kay ang akong inahan kanunayng nagtudlo niini ngari kanako, apan nasayud ko nga ang ebanghelyo tinuod tungod

kay ang Dios mipadayag niini ngari kanako. Ang Iyang Espiritu mipamatuod sa akong espiritu [tan-awa sa Mga Taga-Roma 8:16], ug ang akong pagpamatuod mao ang labing bililhong gasa sa Dios ngari kanako.

Hinaut nga ang Dios mopanalangin kanatong tanan, kini akong gipangayo sa pangalan ni Jesus, amen. ■

Kimutlo gikan sa Jennifer Reeder and Kate Holbrook, eds., At the Pulpit: 185 Years of Discourses by Latter-day Saint Women (2017), 133–35.

MUBO NGA SULAT

1. Ang binulan nga mga sulat ni Sister Leatham ngadto sa iyang mission president nagpakita sa iyang kakugihan. Niadtong Pebrero 25, 1907, misulat siya, “Naningkamot ko sa pagbuhat sa akong katungdanan ug nakakaplag og dakong katagbawan sa akong mga paningkamot” (Colorado Denver South Mission General Minutes, 166).

“Unsa May Inyong Sulti, Kinsa Man Ako?”

ANG PAGSAKSI NI PEDRO KANG KRISTO

Ni Terry B. Ball

Propesor sa religious education, Brigham Young University

Si Apostol Pedro gimahal sa mga tumutuo—tungod tingali kay para nato morag labihan siya ka matinud-anon ug daling maduolan. Mahimo kitang mobati og kalooy uban kaniya. Gidayeg nato ang iyang kaisug samtang gisalikway niya ang tanan, “diha-diha” mibiya sa iyang mga pukot samtang ang Agalon nanawag, “Sumunod kamo kanako, ug himoon ko kamong mga mangingisdag tawo” (Mateo 4:18–20). Nasabtan nato ang iyang kalibug sa kahulugan ug mensahe sa mga sambingay (tan-awa sa Mateo 15:15–16). Nabati nato ang kahingawa sa iyang pangamuyo, “Ginoo, luwasa ako,” samtang ang iyang mga til ug pagtuo nagkahuyang ibabaw sa mapintas kaayo nga katubigan nianang gabii didto sa Dagat sa Galilea (Mateo 14:22–33). Nakadayeg kita sa iyang kalisang atol sa Transpigurasyon (tan-awa sa Mateo 17:1–13). Nagbakho kita uban kaniya tungod sa kaulaw sa katulo ka higayon niya nga gihimong paglimud (tan-awa sa Mateo 26:69–75), nagbangutan uban kaniya didto sa Getsemani (tan-awa sa Mateo 26:36–46), ug miapil sa iyang kalipay ug katingala didto sa walay sulod nga lubnganan (tan-awa sa Juan 20:1–10).

Tingali ang mga manunulat sa Ebanghelyo gusto nga mohimo kita niining personal nga koneksyon ngadto ni Pedro. Diha sa ilang mga istorya makita nga gituyo nila pagpreserbar ang iyang mga kasinatian ug mga panag-istoryahanay uban ni Jesus kay ni bisan kinsa sa laing orihinal nga Napulog Duha.¹ Daghan kanato ang naghunahuna nga dako kaayo nga pagtagad ang gihatag ngadto ni Pedro diha sa mga Ebanghelyo tungod kay nahimo siyang tigpama-ba ug pangulo sa mga Apostoles. Apan tingali kanunay usab nga naghisgot sila si Mateo, Marcos, Lucas, ug Juan ug sa kasuod sa pakig-uban ni Pedro kang Kristo tungod kay nanghinaut sila nga sa atong paghigugma ug pagsabut kang Pedro, mahimo kitang mas andam ug makadawat sa iyang linain nga pagsaksi kang Kristo—usa ka pagpamatuod nga morag giandam gyud og maayo nga ihatag.

Sa atong paghigugma ug pagsabut kang Apostol Pedro, mahimo kitang mas andam ug makadawat sa iyang linain nga pagsaksi kang Kristo.

Ang Pagpangandam ni Pedro

Samtang giubanan ni Pedro si Jesus sa tibuok Niyang mortal nga pangalagad, ang pagsaksi ug pagpamatuod sa Apostol nga ang Agalon mao ang Mesiyas morag naangkon pinaagi sa intelektwal, praktikal, ug mapadaya-gon nga mga kasinatian nga nahatag kaniya. Mao nga maingon ta, nga ang iyang pagpamatuod, sama sa ato karon, miabut pinaagi sa iyang ulo, sa iyang mga kamot, ug sa iyang kasingkasing.

Nasayud si Pedro nga si Jesus sa Nazaret mas labaw pa kay sa ordinaryo nga tawo, kay nakakita siya Kaniya nga mipahiuli sa panan-aw sa buta, milimpyo sa sanlahon, mipalakaw sa bakul, ug mibuhi sa patay (tan-awa sa Mateo 11:4–5; tan-awa usab sa Juan 2:11; 10:25; 20:30–31). Ang iyang lohikal nga panghimatuod nga si Jesus mao ang Kristo napalambo pa sa unsay iyang nakat-unan samtang misunod siya sa mga mando sa Agalon. Iyang gitaktak ang iyang pukot sigun sa gimando sa Manluluwas ug nakakuha og daghang isda (tan-awa sa Lucas 5:1–9; Juan 21:5–7). Sa dihang gikaway siya sa Manluluwas nga “umari ka,” milakaw siya sa tubig (tan-awa sa Mateo 14:22–33). Ug samtang mipaambit siya sa gamayng tinapay ug isda ngadto sa katawhan sigun sa gimando sa Manluluwas, ang milagro sa pagpilo-pilo nahitabo ubos mismo sa iyang mga kamot (tan-awa sa Juan 6:1–14).

Kadtong mga pagsaksi ngadto sa iyang ulo ug sa iyang mga kamot nakadugang gayud sa labing gamhanang pagsaksi nga nahatag ni Pedro—ang pagsaksi nga gipadayag ngadto sa iyang kasingkasing. Samtang nangutana si Jesus sa Iyang mga disipulo, “Sumala sa sulti sa mga tawo, kinsa man kuno ang Anak sa Tawo?” mitubag sila sa komon nga mga konklusyon sa ilang kakontemporaryo. Ang pangutana gi-personalize dayon sa Manluluwas, nga nangutana, “Apan unsa may inyong sulti, kinsa man ako?”

(tan-awa sa Mateo 16:13–15). Sa walay pagpanagana, miingon si Pedro:

“Ikaw mao ang Kristo, ang Anak sa Dios nga buhi.

“Kaniya mitubag si Jesus nga nag-ingon, Dalaygon ikaw, Simon Barjona: kay wala kini ipadayag kanimog tawo, kondili gipadayag kini kanimo sa akong Amahan nga anaa sa langit” (Mateo 16:16–17).

Ang pagpangandam ni Pedro nga mahimong linain nga saksi ni Kristo naglakip sa pipila ka pribadong mga kasinatian uban ni Jesus.² Ang maong personalize nga tambag ug direksyon kasagaran miabut sa dihang miduol siya sa Manluluwas nga dunay mga pangutana o kon nakabantay si Kristo nga nagkinahanglan siya og dugang nga pagbansay.³

Si Pedro tingali mao ang usa sa kanunyang nabadlungan sa tanang mga disipulo ni Kristo.⁴ Sa talagsaong paagi, gipili ni Pedro nga dili masilo apan nagpadayon hinoon sa pagsunod sa Agalon, adlaw-adlaw nga nagdugang ngadto sa iyang pagsaksi ug pagkat-on bahin Kaniya.⁵

Ang pagpangandam sa mangingisda nga taga-Galilea natapos sa unsay iyang nasaksihan human sa Paglansang sa Krus. Human makadungog bahin sa walay sulod nga lubnganan, midali si Pedro pag-adto aron makakita mismo ug mibiya nga “mipauli nga nahibulong sa nahitabo” (Lucas 24:1–12; tan-awa usab sa Juan 20:1–9). Girekord ni Lucas nga sa usa ka higayon nianang adlaw, ang nabanhaw nga Manluluwas mipakita sa pribadong paagi ngadto ni Pedro, bisan kon gamay ra ang atong nahibaloan bahin nianang hitaboa (tan-awa sa Lucas 24:34; 1 Mga Taga-Corinto 15:3–7). Sa ulahing bahin nianang gabhiona, ang nabanhaw nga Ginoo mipakita sa mga Apostoles ug sa uban pang mga disipulo, nga nagdapit kanila nga mohikap sa mga samad sa Iyang lawas. Iya dayon silang gitabangan nga makasabut kon sa unsang paagi nga ang Iyang Pagkabanhaw mituman

Nasayud si Pedro nga si Jesus sa Nazaret mas labaw pa kay sa ordinaryo nga tawo, kay nakakita siya Kaniya nga mipahiuli sa panan-aw sa buta, milimpyo sa sanlahon, mipalakaw sa bakul, ug mibuhi sa patay.

sa gisulat nga mga panagna diha sa balaod ni Moises ug sa mga kasulatan, nga namahayag, “Kamo mao ang mga saksi niining mga butanga” (tan-awa sa Lucas 24:36–48; tan-awa usab sa Marcos 16:14; Juan 20:19–23). Ang 11 ka disipulo sa wala madugay mibiyahe ngadto sa Galilea, sigun sa gimando sa Manluluwas kanila, ug didto sa “usa ka bukid nga gitudlo kanila ni Jesus,” Siya mipasalig kanila, “Kanako gikahatag ang tanang kagahum sa langit ug sa yuta” (tan-awa sa Mateo 28:7, 10, 16–20).

Pinaagi niining tanan, ang ulo, mga kamot, ug kasingkasing ni

Pedro gitudloan pa nga mahimong usa ka saksi bahin sa nabanhaw nga Kristo, kay nakakita siya sa nabanhaw nga Ginoo, nakadungog Kaniya, mihikap Kaniya, ug siguradong mibati pag-usab sa panghimatuod sa Espiritu diha sa iyang kasingkasing.

Ang Katungdanan ni Pedro

Sa samang paagi nga nagkinahanglan kini og panahon, pagtudlo, ug kasinatian aron hingpit nga masabtan ni Pedro ang maulaong misyon sa Mesiyas, ang pagsabut sa iyang kaugalingong misyon isip usa ka linain nga saksi ni Kristo usa ka hinay-hinay nga proseso.

Morag ang hingpit nga pagkamgo sa unsay gikinahanglan gikan kaniya miabut ngadto ni Pedro samtang gitudloan siya sa Ginoo didto sa kabaybayonan sa Dagat sa Galilea.

Kay kaduha nakahikap sa mga samad sa Pagkalan-sang sa Krus diha sa

nabanhaw nga lawas sa Agalon apan klaro nga naghunahuna kon unsay buhaton sa iyang kaugalingon, mipahibalo si Pedro, “managat ako” (Juan 21:3). Karon nga wala na si Jesus magauban kanila, daw nagpanaganang modawat si Pedro nga mobalik ngadto sa iyang karaang kinabuhi ug panginabuhian. Misunod ang iyang kaissoonan.

Nangisda sila sa tibuok gabii, wala silay nakuha. Sa nagkaduol na sa baybayon, tingali naluya ug nasagmuyo, nakakita sila og usa ka tawo nga nagbarug didto kinsa wala nila mailhi, nagsugo kanila sa pagtaktak og usab sa ilang mga pukot. Tingali ang paghinumdom sa mas nauna nga higayon sa dihang mituman og susama nga tambag nakahatag og daghang kuha, mituman sila, niining higayuna walay balibad o pangutana (tan-awa sa Lucas 5:1–9; Juan 21:3–6). Samtang ilang gibira ang ilang mga pukot nga napuno na usab og daghang isda, si Juan mituaw ngadto ni Pedro, “Ang Ginoo kana” (Juan 21:7). Wala na gayud makapaabut nga moabut sa baybayon ang sakayan, si Pedro “milukso ngadto sa tubig” aron mas daling makaabut sa Agalon (Juan 21:7). Sa dihang miabut ang uban, nakabantay sila nga may isda ug tinapay nga kan-unon nga naghulat kanila (tan-awa sa Juan 21:9).

Human sa pagpangaon, milingi si Jesus ngadto ni Pedro ug, siguro mitudlo sa mismong isda nga gikaon ni Pedro, nangutana sa Iyang Apostol, “Simon, anak ni Juan, gihigugma mo ba ako labaw pa niini?” (Juan 21:15). Sigurado nga naghunahuna si Pedro niining pangutanaha nga kahibudngan. Siyempre gihigugma niya ang Manluluwas labaw pa sa isda—o sa pagpangisda. Tingali dunay gamayng kalibug diha sa iyang tubag, “Oo, Ginoo; nasayud ka nga gihigugma ko ikaw,” diin si Kristo mitubag, “Pakan-a ang akong mga nating karnero” (Juan 21:15). Gibalik

“Simon, anak ni Juan, gihigugma mo ba ako labaw pa niini?”

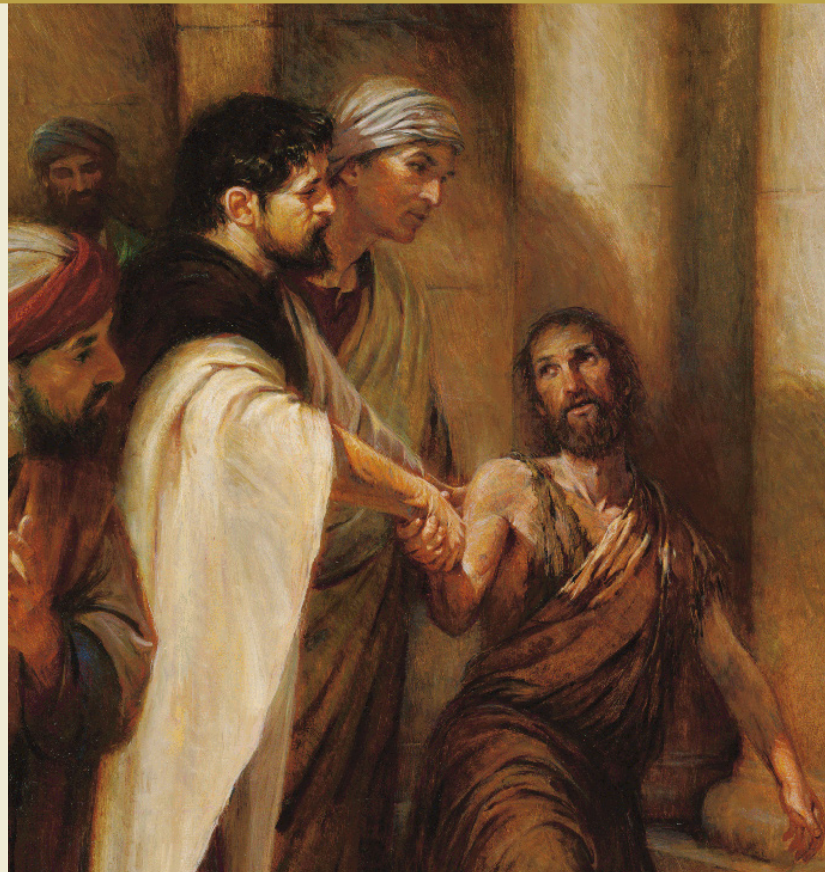
na usab sa Manluluwas ang pangutana ngadto ni Pedro, ug namahayag pag-usab si Pedro sa iyang gugma alang ni Kristo, ug si Kristo mimando pag-usab og, “Tagda akong mga karnero” (Juan 21:16). Naguol si Pedro samtang nangutana si Jesus sa ikatulong higayon aron ipanghimatuod sa disipulo ang iyang gugma. Atong mabati ang kasagmuyo ug pagbati diha sa ikatulong pagsaksi ni Pedro, “Ginoo, nasayud ikaw sa tanan; nasayud ka nga gihigugma ko ikaw” (Juan 21:17). Sa makausa pa si Jesus mimando, “Pakan-a ang akong mga karnero” (Juan 21:17).⁶ Kon tinuoray siyang nahigugma sa Ginoo, nan dili na mahimong mangingisda si Pedro, apan usa na hinoon ka magbalantay sa karnero, nga nag-atiman sa panon sa Agalon.⁷ Ang aksyon ug pangalagad ni Pedro gikan nianang higayuna hangtud na sa misunod mipanghimatuod nga sa katapusan nasabtan na niya ang iyang katungdanan ug ang misyon nga mahimong usa ka espesyal nga sulu-goon ug saksi ni Kristo.

Ang Pagsaksi ni Pedro

Human nianang adlaw didto sa Galilea, milakaw si Pedro aron tumanon ang iyang katungdanan gikan ni Kristo uban sa talagsaong pagtuo, kaisug, ug katukma. Isip pangulo nga Apostol, gibarugan niya ang iyang tawag nga mangulo sa Simbahan. Samtang napuno sa daghang katungdanan niini nga posisyon, wala pasagdi ni Pedro ang iyang responsibilidad nga kanunayng mahimo nga saksi ni Kristo, lakip na sa katawhan nga nagpundok atol sa adlaw sa Pagkunsad sa Espiritu Santo (tan-awa sa Mga Buhat 2:1–41), didto sa balkon sa templo ni Solomon human sa milagrusong pagkaayo (tan-awa sa Mga Buhat 3:6–7, 19–26), sa dihang gidakop siya ug gidala sa atubangan sa mga lider sa mga Judeo (tan-awa sa Mga Buhat 4:1–31; tan-awa usab sa Mga Buhat 5:18–20), sa iyang pagsangyaw ngadto sa mga Santos (tan-awa sa Mga Buhat 15:6–11), ug sa iyang mga sulat.

Sa iyang mga sulat naghunahuna siya sa iyang personal nga pagsaksi bahin sa mga pag-antus ni Kristo ug mipahayag sa iyang paglaum nga mahimong “mag-aambit usab sa himaya nga igapadayag unya” (1 Pedro 5:1). Hangtud sa katapusan hugtanon usab niyang gidawat sa pag-ingon nga “kining akong lawas dili na madugayng . . . pagabiyaan, sumala sa gipadayag kana-ko sa atong Ginoong Jesukristo” (2 Pedro 1:14).

Sa paghimo niining ligdong nga obserbasyon, tingali namalandong si Pedro sa mga pulong nga gipamulong ni Jesus ngadto kaniya daghang katuigan na ang

Gituman ni Pedro ang iyang katungdanan gikan ni Kristo uban sa talagsaong pagtuo, lakip na ang pagsulti ngadto sa usa ka bakul diha sa templo, “Sa ngalan ni Jesukristo nga Nazareton, paglakaw.”

milabay didto sa kabaybayonan sa Galilea. Didto, human gimanduan si Pedro sa pagpakaon sa Iyang mga karnero, ang Manluluwas namahayag, “Sa batanon ka pa, ikaw ra ang magbakus sa imong kaugalingon ug ikaw ra ang magbuot sa pagsuroy-suroy bisan diin sumala sa imong gusto: apan inigkatigulang [na nimo], pagatuy-uron mo ang imong mga kamot, ug lain ang magabakus kanimong ug magadala kanimong sa dapit nga dili mo gustong adtoan” (Juan 21:18). Sama sa gipasabut ni Juan, “Giingon [ni Jesus] kini, sa pagpaila sa kamatayon nga pinaagi niini pagapasidunggan ni [Pedro] ang Dios. Ug tapus makasulti niini, siya miingon [kang Pedro], Sumunod ka kanako” (Juan 21:19). Sigurado nga sa iyang tigulang nga pangidaron samtang namalandong siya sa kamatayon, nakakaplag si Pedro og kalinaw ug hingpit nga kalipay sa pagkasayud nga sa pagkatinuod gisunod niya si Kristo samtang buhi pa ug andam nga mosunod Kaniya diha sa kamatayon.

Nangandoy kita nga unta daghan pa sa mga kalihokan ug mga sinulat ni Pedro ang napreserbar diha sa Bag-ong Tugon. Ang unsay napreserbar usa ka bahandi

ug nakapadani kanato ngadto niining matinud-anon nga mangingisda. Ang rekord, bisan kon gamay ra kini, nagpakita kanato kon sa unsang paagi nga si Pedro mabinantayon ug personal nga giandam ni Kristo nga mahimo Niyang usa ka linain nga saksi. Samtang magbasa kita sa istorya, makadiskubre kita sa atong pagtuo ug panabut bahin ni Kristo nga naglambo dungan sa kang Pedro. Kana nga paglambo makahatag kanato og paglaum ug panglantaw sa atong personal nga mga panaw ngadto sa hugot nga pagtuo. Samtang nagtan-aw kita kon unsay gilauman ni Kristo nga makab-ot ni Pedro naklaro na ngadto kaniya ug dayon makita ang kaisug ug pagpahinungod nga iyang gihaguan sa pagtuman sa iyang katungdanan gikan sa Manluluwas, makapamalandong kita kon “Unsa may gilauman ni Kristo kanako?” ug “Igo na ba ang akong nahimo?” Samtang nagtuon kita sa pagsaksi ni Pedro kang Kristo, mabantayan nato ang atong kaugalingon nga mahinamong mosubli sa iyang mga pulong, “Kami nagatuo ug sigurado nga ikaw mao ang Kristo, ang Anak sa buhi nga Dios” (Juan 6:69). ■

MUBO NGA MGA SULAT

1. Samtang ang pagsaksi, mga kasinatian, ug mga pagtulun-an ni Apostol Pablo narekord og maayo diha sa Bag-ong Tugon kay sa kang Pedro, si Pablo dili usa sa orihinal nga Napulog Duha ug wala mahisguti diha sa upat ka mga Ebanghelyo.
2. Tan-awa sa Mateo 17:1–13; 26:36–46, 58; Marcos 13:1–37; Lucas 8:49–56; 9:28–36.
3. Tan-awa sa Mateo 17:24–27; 18:2–35; 19:27–20:28; Lucas 12:31–49; Juan 13:6–19.
4. Tan-awa sa Mateo 14:31; 15:15–16; 26:33–34, 40; Marcos 8:32–33; Juan 18:10–11.
5. Mahitungod ni Pedro ug sa kanunay nga pagbadlong nga iyang nadawat gikan ni Kristo, si Presidente Spencer W. Kimball (1895–1985) nakaobserbar, “Usahay Iyang badlungon si Pedro tungod kay siya nahigugma niya, ug kay si Pedro, usa man ka halangdon nga tawo, milambo siya gumikan niini nga pagbadlong. Dunay talagsaong bersikulo diha sa basahon sa Mga Proverbio nga kinahanglang mahinumdam natong tanan: ‘Ang igdulungog nga mamati sa pagbadlong sa kinabuhi magapuyo sa taliwala sa mga manggialamon. Kadtong nagasalikway sa pagsaway nagatamay sa iyang

kaugalingong kalag: apan kadtong nagapamati sa pagbadlong nakakab-ot sa kahibalo.’ (Mga Proverbio 15:31–32.) Ang maalamon nga lider o maalamon nga sumusunod ang makaantus sa ‘pagbadlong sa kinabuhi.’ Mabuhat kini ni Pedro tungod kay nasayud siya nga si Jesus nahigugma kaniya, ug sa ingon nakahimo si Jesus sa pagandam kang Pedro alang sa taas kaayo nga dapit o responsibilidad diha sa gingharian” (“Jesus: The Perfect Leader,” *Ensign*, Ago. 1979, 5).

6. Ang uban nakaobserbar nga pinaagi sa paghatag kang Pedro og tulo ka higayon aron makapanghimatuod sa iyang gugma alang Kaniya, gihatagan ni Kristo og kahigayunan si Pedro nga mahusto ang katulo niya nga paglimud nianang desperado nga kagabhion sa paghusay. Tan-awa pananglit sa, James E. Talmage, *Jesus the Christ*, 3rd ed. (1916), 693; Jeffrey R. Holland, “Ang Unang Dakong Sugo,” *Liahona*, Nob. 2012, 83–84. Alang sa panaghisgutan bahin sa paglimud ug sa mga leksyon nga makat-unan gikan niini, tan-awa sa Gordon B. Hinckley, “And Peter Went Out and Wept Bitterly,” *Ensign*, Mayo 1979, 65–67; Neal A. Maxwell, “A Brother Offended,” *Ensign*, Mayo 1982, 37–38. Ang ubang tigkomentaryo, nakabantay sa mga kalainan diha sa Gresyanhon nga teksto, nagsugyot nga ang tulo ka pangutana tagsa-tagsa nga gipangutana aron tudloan si Pedro og lain-lain mga aspeto ug mga katungdanan sa iyang tawag. Sa ingon niana, ang Manluluwas kaduha nangutana kang Pedro “gihigugma mo ba ako?” gamit ang Gresyanhon nga *agapao* alang sa gugma, nga nagkahulugan og sosyal o moral nga matang sa gugma, nga sa kasagaran giisip nga diosnon o walay kondisyon nga gugma ug sa laing bahin gihubad isip “gugmang putli” (e.g., 1 Mga Taga-Corinto 13:1–4; 2 Pedro 1:7; Pinadayag 2:19). Sa ikatulong higayon gipangutana ni Jesus si Pedro, “gihigugma mo ba ako?” Gigamit Niya ang termino nga *phileo* alang sa gugma, nga nagkahulugan og panaghigalaay, pagpangga, o inigsoon nga gugma. Sa makapainteresado nga paagi, agig tubag sa matag usa sa tulo ka pangutana, gipanghimatuod ni Pedro ang iyang gugma gamit ang *phileo*. Sa unang panghimatuod sa gugma ni Pedro, gimanduan siya ni Kristo nga “pakan-a” gikan sa Gresyanhon nga *bosko*, nga nagkahulugan og pagtugway, pagpasibsib, o pag-amuma, sa Iyang “mga nating karnero,” gikan sa Gresyanhon nga *arnion*, nga nagkahulugan og bata pa o gamayng karnero. Sa ikaduhang panghimatuod sa gugma ni Pedro, gimanduan siya ni Kristo nga “tagda” gikan sa Gresyanhon nga *poimaino*, nga nagkahulugan og pag-atiman o pagbantay, sa Iyang “mga karnero,” gikan sa Gresyanhon nga *probaton*, nga nagkahulugan og dako na nga karnero. Agig tubag sa ikatulong panghimatuod sa gugma ni Pedro alang ni Kristo, magkinahanglan siya og *bosko* sa Iyang *probaton*. Sa ingon pinaagi sa pagpangutana og katulo sa tulo ka paagi ang Manluluwas nangutana sa disipulo kon siya duna bay gugmang putli ug inigsoon nga gugma alang Kaniya, ug sa Iyang nagsunod nga mga sugo, ang Manluluwas nagtudlo ni Pedro nga dili lamang siya moatiman apan bantayan usab niya ang mga nati ug ang dagko na sa Iyang panon.
7. Alang sa dugang nga panaghisgutan bahin niining panghitabo ug sa mga baruganan nga makat-unan gikan niini, tan-awa sa Robert D. Hales, “When Thou Art Converted, Strengthen Thy Brethren,” *Ensign*, Mayo 1997, 80–83.

Nakakaplag si Pedro og kalinaw ug hingpit nga kalipay sa pagkasayud nga sa pagkatinuod gisunod niya si Kristo samtang buhi pa ug andam nga mosunod Kaniya diha sa kamatayon.

Ni Elder D. Todd Christofferson

Sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles

Kagawasan sa Relihiyon: Pundasyon sa Kalinaw

Hinaut nga tinguhaon nato ang kalinaw pinaagi sa pagpakigtambayayong aron mapreserbar ug maprotektahan ang kagawasan sa tanang tawo nga sila motuo ug mogamit sa relihiyon o tinuohan nga ilang gipili.

Si Elder Christofferson mihatag niini nga pakigpulong atol sa komperensya sa lain-laing tinuohan nga gipahigayon sa São Paulo, Brazil, niadtong Abril 29, 2015.

Dako ang akong pasalamat sa imbitasyon nga makauban kamo karong gabhiona dinhi niining panagpundok sa lain-laing tinuohan, diin ang mga Muslim, mga Sikh, mga Katoliko, mga Adventist, mga Judeo, mga Evangelical, mga Mormon, mga lumad nga espiritista, mga tawo nga walay gituohan, ug daghan pa nga ang tanan manag-ubang nagpundok uban sa mga lider sa gobyerno ug patigayon, naghiusa sa paghisgot ug pagsaulog sa kagawasan sa relihiyon. Sa pagkatinuod, kini mismo nga kalihokan sa atong panaghugpong niining talagsaong okasyon usa na gayud ka gamhanang simbolo.

Sa kinatibuk-an nalipay ko nga makaanhi sa Brazil, sa nasud nga abunda sa nagkadaiyang kultura ug katawhan. Pinaagi sa paghangup sa pagkalain-lain niini, lakip na ang pagkalain-lain sa relihiyon, ang Brazil miuswag ug padayon nga mouswag. Ang Brazil bag-ohay lang naila isip nasud nga dunay labing gamay og mga restriksyon sa gobyerno bahin sa relihiyon.¹ Gipasidunggan nako ang Brazil alang niining talagsaong pagkalahi.

Ang Brazil karon dunay responsibilidad sa pagpangulo sa global nga kalihokan sa pagpasiugda niini nga kagawasan. Sama sa gipahayag ni Jesukristo sa Bag-ong Tugon:

“Kamo mao ang kahayag alang sa kalibutan. Ang siyudad [o niining sitwasyuna, usa ka nasud] nga mahimutang sa ibabaw sa bungtod dili gayud mahisalipdan. . . .

“Pasigaa ninyo ang inyong kahayag sa atubangan sa mga tawo, aron makita nila ang inyong mga maayong buhat, ug dayegon nila ang inyong Amahan nga anaa sa langit” (Mateo 5:14, 16).

Tinahud nga mga kauban, ang kalibutan nagkinahanglan sa kahayag sa Brazil aron mosanag og dugay ug hayag. Karong gabhiona gisaulog nato ang unsay mahitabo niana nga panglantaw.

Background ug Sukaranang mga Baruganan

Ang kagawasan sa relihiyon mao ang pundasyon sa kalinaw sa kalibutan nga dunay daghang nagsumpaki nga mga pilosopiya. Nagahatag kini kanato og dapit sa pagtino sa atong kaugalingon kon unsa ang atong gihunahuna ug gituohan—sa pagsunod sa kamatuoran nga gipamulong sa Dios sa atong kasingkasing. Nagtugot kini sa nagkadayang mga tinuohan aron kaubang maanaa, nagprotektar sa huyang, ug nagtabang kanato nga masabutan ang atong mga panagbangi. Sa ingon niana, sama sa maalamong panapos sa European Court of Human Rights sa daghang kaso, ang kagawasan sa relihiyon mahinungdanon sa mga tawo nga dunay pagtuo ug “bililhon usab nga butang alang sa mga atheist, mga agnostic, mga sceptic ug sa walay pakabana.” Tungod kini kay “ang pluralismo nga dili mahibulag sa usa ka demokratikanhong katilingban, nga nakadaug gayud sulod sa mga siglo, nagdepende niini.”²

Ang lig-on nga kagawasan dili lamang maoy gipasabut sa politikanhong mga philosopher isip ang “negatibo” nga kagawasan nga kinahanglang pasagdan, Bisan unsa pa kini ka importante. Hinoon, mas abunda kining “positibo” nga kagawasan—ang kagawasan sa tawo sa pagsunod sa relihiyon o gituohan sa usa ka legal, politikal, ug sosyal nga kahimtang nga matugtanon, matinahuron, ug maabi-abihon sa nagkalain-laing mga tinuohan.

Gigamit nato ang atong kagawasan sa relihiyon ug tinuohan sa pag-establisar sa atong nag-unang mga kombiksyon, nga kon wala kini ang tanang tawhanong mga katungod mahimong walay kahulugan. Unsaon man nato pag-angkon ang kagawasan sa pagsulti nga dili makahimo sa pagsulti kon unsay tinuod natong gituohan? Unsaon man nato pag-angkon ang kagawasan sa pagpundok gawas kon magkapundok kita uban sa lain kinsa nakig-ambit sa atong mga panglantaw? Unsaon man nato pagtagamtam ang kagawasan sa pagpamahayag gawas kon sa dayag nga paagi makaprinta o maka-post kita kon kinsa gayud kita?

Ang maayong balita mao nga duna nay talagsaong pag-uswag sa pagpakatip sa kagawasan sa relihiyon. Nakakita ko niining pag-uswag sa tibuok nakong kinabuhi. Isip usa ka ehemplo, niadtong 1948, sa dihang tres anyos pa lang ko, ang United Nations General Assembly mi-adopt sa

Universal Declaration of Human Rights, nga nanawagan sa “tanang [sa pagbaton] sa katungod sa kagawasan sa hunahuna, konsensya ug relihiyon.”³

Sa dihang 21 anyos na ko, usa ka kasabutan ang nahimo aron mahimong lig-on ang deklarasyon sa United Nations. Kana nga kasabutan—nga nailhan isip ang International Covenant on Civil and Political Rights—misuporta sa ideya nga ang matag tawo kinahanglang makaangkon og “kagawasan nga makabaton o modawat og usa ka relihiyon o tinuohan nga iyang gipili, ug kagawasan, mag-inusara man o sa komunidad kauban ang ubang tawo ug sa publiko o pribado, sa pagpakita sa iyang relihiyon o gituohan pinaagi sa pagsimba, pag-obsarbar, pagbuhat ug pagtudlo.”⁴ Ang kasabutan gihimo 10 ka tuig human niana, niadtong 1976.

Sa 2017, 169 ka nasud ang mipasalig nga mosunod sa kasabutan—hapit tanang milambo nga nasud sa kalibutan.⁵ Ang American Convention on Human Rights (ang Pact of San José, Costa Rica), nga gidawat niadtong 1969 ug gisunod sukad niadtong 1978, nagprotektar sa kagawasan sa relihiyon sa hapit pareha nga pinulongan.⁶

Ang lig-ong mga rason naghatag og suporta sa pag-uswag nga nahimo ug kinahanglang mas makapadasig pa gani nato. Ang kagawasan sa relihiyon dunay lig-ong koneksyon sa daghang positibo nga mga benepisyo nga ekonomikanhon, kahimsog sa publiko, ug sibiko.⁷ Sa kinatibuk-an, ang relihiyusong mga indibidwal dunay mas maayong kinabuhi sa pamilya, mas lig-on nga mga kamin-yoon, minos nga paggamit sa druga ug krimen, mas taas og ang-ang sa edukasyon, mas dugang nga kaandam sa pagboluntaryo ug pagdonar ngadto sa mga charity, mas maayong gawi sa panarbaho, mas tag-as nga kinabuhi, mas maayong panglawas, mas dako nga kinitaan, ug mas taas nga ang-ang sa kaayohan og kalipay.⁸ Klaro lang, nga ang kagawasan sa relihiyon ug ang gipangbuhat sa relihiyon makapalig-on sa katilingban.

Ang Panginahanglan alang sa Pagbantay ug Kooperasyon

Walay swerte, ang mga proteksyon nga gihatag sa kagawasan sa relihiyon ug tinuohan kasagaran huyang, wala patalinghugi, ug giataki. Ang kusganong mga pagpamugos misulay sa pagpugong sa kagawasan sa relihiyon bisan kon nagtubo kini—lakip na sa mga nasud nga sa kasaysayan labihan gayud nga miprotektar niini. Kining mga pagpamugos dunay gamhanang impluwensya o nagkapopular sa daghang nasud. Dakong bahin sa kalibutan ang makabantay nga dili katuohan ang matang sa pagsaulog nga atong natagamtam dinhi sa Brazil.

Sa talagsaong paagi, niadtong 2013, mga 5.5 ka bilyon ka tawo—77 porsyento sa populasyon sa kalibutan—ang nagpuyo sa mga nasud nga dunay taas o grabe kataas nga

mga restriksyon sa relihiyusong kagawasan, misaka gikan sa 68 porsyento sa sayo nga bahin sa unom lang ka tuig.⁹

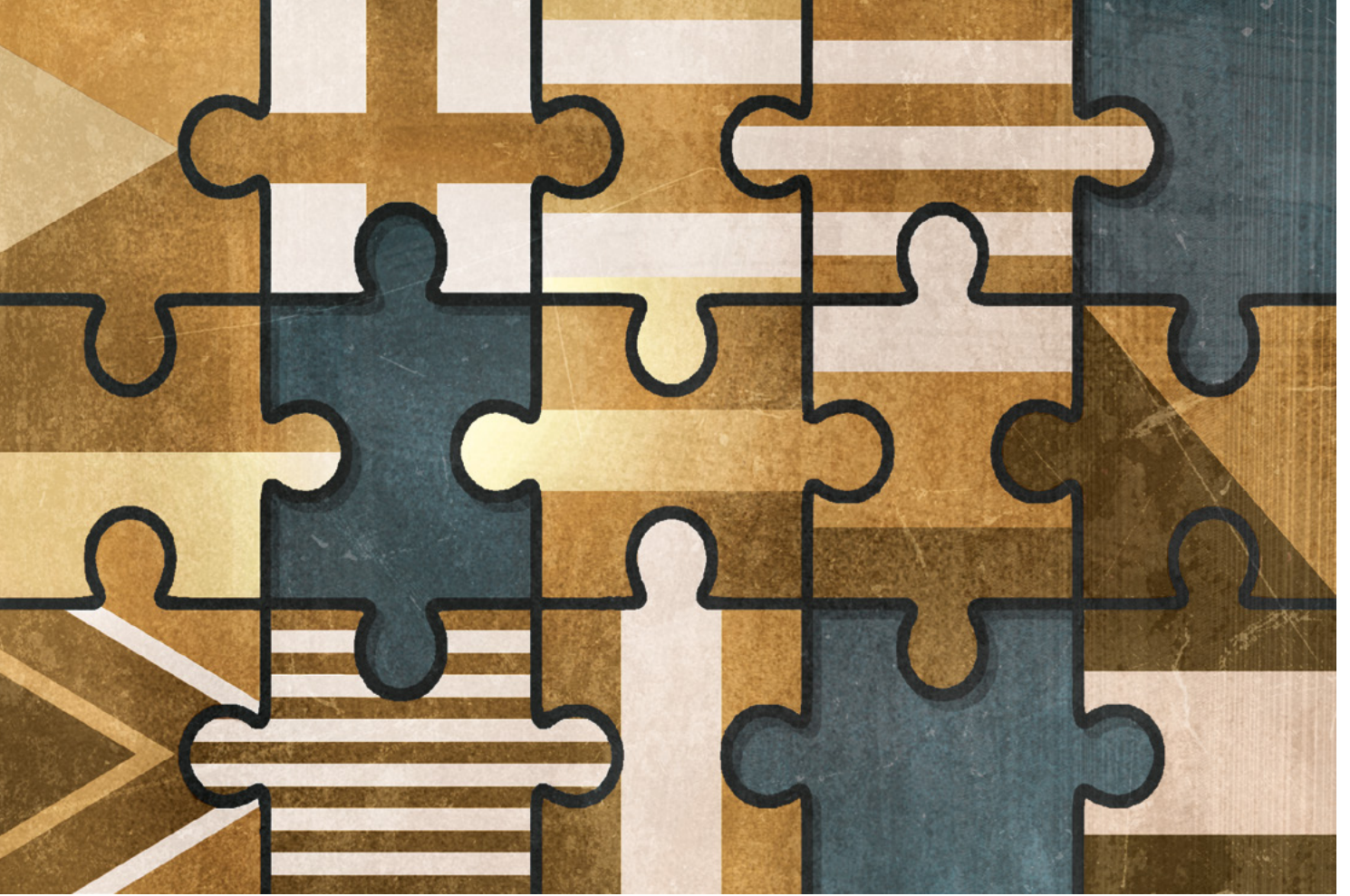
Hapit tanang demokrasya sa Kasadpan nangangkon nga mituo sa baruganan sa kagawasan sa relihiyon. Ang paggamit sa baruganan maoy makahimo og kontrobersiya. Ang mga pagpanghulga sa kagawasan sa relihiyon kasagaran motumaw kon ang relihiyusong mga tawo ug mga institusyon magtinguha sa pagsulti o pagbuhat og butang—o mobalibad sa pagsulti o pagbuhat og butang—nga misukwahi sa pilosopiya o mga tumong niadtong anaa sa gahum, lakip na sa politikanhong mga mayoriya. Ang relihiyon kasagaran may lahi nga kultura ug dili popular. Alang niini nga rason, ang kagawasan sa relihiyon, bisan kon gisuportahan kini diha sa baruganan, kasagaran gisupak gayud sa tinuod nga sitwasyon.

Sa Europe ug North America, ang mga kontrobersiya mitumaw tungod sa mga isyu sama sa, kon ang mga simbahan makadesisyon ba kon kinsa ang dawaton (o dili dawaton) isip ilang mga ministro, kon ang mga indibidwal makasul-ob ba og mga saput nga pangrelihiyon o mga simbolo diha sa trabahoan o sa

eskwelahan, kon ang mga employer kinahanglan ba gayud nga mobayad alang sa mga contraceptive ug mga aborsyon sa ilang mga empleyado, kon ang mga indibidwal mapugos ba sa paghatag og mga serbisyo nga makasilo sa ilang mga gituohan, kon ang propesyonal o university accreditation mahikaw ba o mabakwi tungod sa moral nga mga sumbanan o mga gituohan, ug kon ang relihiyusong mga organisasyon sa mga estudyante mapugos ba sa pagdawat og mga estudyante nga dunay sukwahi nga mga gituohan.

Ang Brazil, inubanan sa nagkadaiyang mga relihiyon niini, nanglimbasug usab sa susama nga mga isyu, sama sa mga negosyo nga manira og Dominggo, ang pagsul-ob og saput nga pangrelihiyon, ug ang mga proteksyon nga gihatag ngadto sa Afro-Brazilian nga mga tradisyon. Mapasalamaton kita nga daghan niining mga butanga nasulbad na pabor sa kagawasan sa relihiyon. Ang dali ug tukma nga resolusyon sa mga isyu nga nalambigit sa gawasnong pagpakita sa relihiyusong mga gituohan bililhon kaayo sa padayon nga pagtahud sa nagkalain-lain tinuohan sa Brazil. Pinaagi sa pagtugot sa relihiyusong katawhan

Niadtong 1948 ang United Nations General Assembly midawat sa Universal Declaration of Human Rights, nga nanawagan sa “tanang [sa pagbaton] sa katungod sa kagawasan sa hunahuna, konsensya ug relihiyon.” Sa dihang 21 anyos na ko, usa ka kasabutan ang nahimo aron mahimong lig-on ang deklarasyon sa United Nations. Sa tuig 2017, 169 ka nasud ang nalambigit sa kasabutan.

Ang Simbahan ni Jesukristo sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw malipayong mobarug uban ninyo ug sa uban pa niining mahinungdanong paningkamot. Bisan kon positibo kita nga ang atong mga paningkamot makahimo og kalainan, kinahanglan gayud natong himoon kining mga paningkamot sa tiningub nga paagi, kay walay usa kanato ang makadaug niini nga away nga mag-inusara.

ug mga organisasyon nga sundon ang ilang gituohan sa publiko ug walay pag-akusar nga bawsan, ang Brazil magpadayon nga mahimong sanag ug malaumong ehemplo sa kagawasan sa relihiyon sa kalibutan.

Ako kamong awhagon nga hupti sa ligong paagi ang mga kagawasan nga inyong napalambo diha sa inyong nasud ug sa maisugong pagpangulo sa pagpasiugda sa kagawasan sa relihiyon sa tibuok kalibutan. Ang panginahanglan sa pagprotektar ug pagpreserbar sa relihiyusong kagawasan—sa usa ka patas ug balanse nga paagi nga moprotektar usab sa sukaranang mga katungod sa uban—importante.

Ang Simbahan ni Jesukristo sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw malipayong mobarug uban ninyo ug sa uban pa niining mahinungdanong paningkamot. Bisan kon positibo kita nga ang atong mga paningkamot makahimo og kalainan, kinahanglan gayud natong himoon kining mga paningkamot sa tiningub nga paagi, kay walay usa kanato ang makadaug niini nga away nga mag-inusara. Akong sublion ang gipamahayag sa akong kauban nga si Elder Dallin H. Oaks sa Korum sa

Napulog Duha ka mga Apostoles bag-ohay lang sa usa ka forum nga susama niini:

“Mahinungdanon nga kita kinsa mituo sa Dios ug sa katinuod sa husto ug sayop maghiusa sa mas epektibong paagi sa pagprotektar sa atong kagawasan sa relihiyon sa pagsangyaw ug pagpakita sa atong pagtuo sa Dios ug sa mga baruganan sa husto ug sayop nga Iyang giestablisar. . . . Ang tanang gikinahanglan alang sa panaghiusa ug dakong koalisyon nga susama sa akong gisugyot mao ang komon nga gituohan nga dunay husto ug sayop sa kinaiya sa tawo nga naestablisar na sa usa ka Labing Gamhanan nga Binuhat. Ang tanang mituo nianang sukaranang [baruganan] kinahanglang maghiusa sa mas epektibong paagi sa pagpreserbar ug paglig-on sa kagawasan sa pagpasiugda ug pagpakita sa atong relihiyusong mga gituohan, bisan unsa pa kini. Kinahanglan gayud kitang maglakaw nga magkauban alang sa mga paagi sa samang dalan aron masiguro ang atong kagawasan sa pagpaninguha sa atong managlahing dalan kon gikinahanglan man kini sumala sa kaugalingon natong mga gituohan”¹⁰

Ang atong buluhaton malisud ug

magkinahanglan og kanunay nga pagbantay, apan hilabihan gayud kini ka importante.

Tapuson nako pinaagi sa usa ka tudling gikan sa Doktrina ug mga Pakigsaad. Kini nga tudling gipadayag niadtong 1835, sa samang higayon sa dihang, bisan pa man sa konstitusyonal nga mga proteksyon, ang akong mga kati-gulangan gipalayas gikan sa ilang mga panimalay tungod sa paghangup sa unsay alang sa uban daw bag-o ug lahi nga tinuohan. Busa usa kini ka makapaguol nga pahinumdom alang sa atong panahon, ilabi na kon daghan sa mga restriksyon karon bahin sa kagawasan sa relihiyon moabut usab sa mga nasud nga mihangup sa baruganan apan usa-hay mapakyas sa paggamit niini sa tinuod nga sitwasyon.

Ang among kasulatan nag-ingon, “Walay panggamhanan nga molungtad diha sa kalinaw, gawas kon kana nga mga balaod gitukod ug gihuptan nga walay paglapas ingon nga mopanalipod ngadto sa matag usa sa gawasnon nga paggamit sa tanlag.” Ang mga panggamhanan “mopugong sa krimen, apan dili gayud mopugong sa tanlag; [sila] kinahanglan mosilot sa kalapasan, apan dili gayud mosumpo sa kagawasan sa kalag” (D&P 134:2, 4).

Hinaut nga tinguhaon nato ang kalinaw pinaagi sa pakigtambayayong aron mapreserbar ug maprotektahan ang kagawasan sa tanang tawo nga sila motuo ug mogamit sa relihiyon o tinuohan nga ilang gipili, mag-inusara man o sa komunidad kauban ang ubang tawo, sa sulod man sa nasud o sa gawas sa nasud, sa publiko o pribado, ug sa pagsimba, pag-oberbar, pagbuhat ug pagtudlo. ■

Alang sa kompleto nga teksto niini nga pakigpulong, adto sa mormonnewsroom.org.

MUBO NGA MGA SULAT

1. Tan-awa sa “Brazil Has Lowest Government Restrictions on Religion among 25 Most Populous Countries,” Hulyo 22, 2013, [theweeklynumber.com/weekly-number-blog/Restrictions and Hostilities in the Most Populous Countries](http://theweeklynumber.com/weekly-number-blog/Restrictions-and-Hostilities-in-the-Most-Populous-Countries/),” Feb. 26, 2015, pewforum.org.
2. Kokkinakis v. Greece, 3/1992/348/421 (Mayo 25, 1993), para. 31; Nolan ug K. v. Russia, 2512/04 (Feb. 12, 2009), para. 61; tan-awa usab sa Serif v. Greece, 38178/97 (Dis. 14, 1999), para. 49; European Convention on Human Rights, Article 9.
3. United Nations, Universal Declaration of Human Rights, Article 18, Dis. 10, 1948, un.org/en/documents/udhr.
4. International Covenant on Civil and Political Rights, Article 18, Dis. 16, 1966, ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx.
5. Tan-awa sa International Covenant on Civil and Political Rights; tan-awa usab sa W. Cole Durham Jr., Matthew K. Richards, ug Donlu D. Thayer, “The Status of and Threats to International Law on Freedom of Religion or Belief,” sa Allen D. Hertzke, ed., *The Future of Religious Freedom: Global Challenges* (2013), 31–66.
6. Tan-awa sa American Convention on Human Rights “Pact of San José, Costa Rica,” Nob. 22, 1969 (Inter-American Specialized Conference on Human Rights), oas.org; tan-awa usab sa Juan G. Navarro Floria ug Octavio Lo Prete, “Proselitismo y Libertad Religiosa: Una Visión desde América Latina,” sa *Anuario de Derecho Eclesiástico del Estado*, no. 27 (2011), 59–96.
7. Tan-awa sa Brian J. Grim, Greg Clark, ug Robert Edward Snyder, “Is Religious Freedom Good for Business?: A Conceptual and Empirical Analysis,” *Interdisciplinary Journal of Research on Religion*, vol. 10 (2014), 4–6; Paul A. Marshall, “The Range of Religious Freedom,” in Paul A. Marshall, ed., *Religious Freedom in the World* (2008), 1–11.
8. Tan-awa sa Patrick F. Fagan, “Why Religion Matters Even More: The Impact of Religious Practice on Social Stability,” *Background*, nu. 1992 (Dis. 18, 2006), 1–19; Robert D. Putnam ug David E. Campbell, *American Grace: How Religion Divides and Unites Us* (2010), 443–92.
9. Tan-awa sa “Latest Trends in Religious Restrictions and Hostilities,” Feb. 26, 2015, pewforum.org.
10. Dallin H. Oaks, “Preserving Religious Freedom” (lecture sa Chapman University School of Law, Feb. 4, 2011), mormonnewsroom.org.

IDEYA SA FAMILY HOME EVENING

Hisguti ang kaimportante sa kagawasan sa relihiyon uban sa inyong pamilya, lakip na kon giunsa pag-angkon sa mga lumulupyo sa inyong nasud ang kagawasan sa pagsimba. Unsa nga mga pangitabo ang miresulta sa kagawasan sa relihiyon sa inyong nasud? Mahimong maglakip kini sa paghimo og balaod, mga protesta, gani gubat. Mahimo kamong magmugna og mga trivia question nga ipangutana ngadto sa inyong pamilya aron makatabang nila nga makakat-on bahin nining hilisgutan sa mas makakabig nga paagi. Agig dugang, ikonsiderar ang paghisgot sa mosunod nga mga pangutana: Sa unsang paagi nga ang kagawasan sa relihiyon usa ka panalangin sa atong kinabuhi? Unsa kaha ang kalainan sa atong kinabuhi kon dili kita gawasnon sa pagpakita sa atong relihiyon? Unsaon nato pagtabang aron mapasiugdahan ang kagawasan sa relihiyon alang sa atong kaugalingon ug sa uban?

**Ni Elder
Steven E. Snow**
General Authority
Seventy ug Historian
ug Recorder sa
Simbahan

Mga Santos:

ANG ISTORYA SA SIMBAHAN NI JESUKRISTO SA MGA SANTOS SA ULAHING MGA ADLAW

Niadtong 1861, si Presidente Brigham Young (1801–77) miawhag sa mga historian sa Simbahan nga usabon ang ilang pamaagi. “Isulat sa sinugilon nga estilo,” mitambag siya ug “isulat lamang ang ikanapulong bahin niini.”¹

Ang istorya diha sa sunod nga mga pahina nagsunod niana nga tambag. Malipayon kong mopaila sa bag-ong upat ka volume nga series nga gitawag og *Mga Santos: Ang Istorya sa Simbahan ni Jesukristo sa Mga Santos sa Ulahing mga Adlaw*. Ang Chapter 1 gilakip niini nga isyu, ug ang nagsunod nga mga chapter imantala niini nga magasin sa sunod nga pipila ka bulan. Ang unang libro maanaa na sa katapusan niining tuiga, ug ang ubang mga volume mosunod.

Ang *Mga Santos* giandam agig tubag sa sugo sa Ginoo “sa pagtipig sa talaan ug sa kasaysayan sa simbahan sa kanunay” (D&P 47:3). Dili sama sa nangaging mga kasaysayan sa Simbahan, usa kini ka gisugilon nga kasaysayan nga gisulat sa makakabig nga estilo nga ma-access sa mga batan-on ug mga hamtong.

Ang *Mga Santos*, hinoon, dili historical fiction. Usa kini ka tinuod nga istorya base sa mga rekord sa mga tawo sa nangagi. Ang matag detalye ug matag linya sa dialogue gisuportahan pinaagi sa historical nga mga tinubdan. Ang mubo nga mga sulat sa katapusan sa chapter nagpasabut sa mga rekord ug dugang nga mga tinubdan. Kadtong gusto nga mobasa sa aktwal nga mga rekord, nga mas masabtan ang may kalabutan nga mga hilisgutanan, ug makadiskubre og dugang pa gani nga mga istorya

makakita sa mga link diha sa luyo sa mga libro ug sa internet sa mgasantos.lds.org.

Ang Labing Bililhon Nga Butang Sa Pagpahiuli

Kini nga mga libro dili kasulatan, apan sama sa mga kasulatan, naglakip kini sa balaanong kamatuoran ug mga istorya sa dili hingpit nga mga tawo nga

Kining art sa Nauvoo ipakita diha sa hapin sa Mga Santos volume 1.

naningkamot nga mahimong mga Santos pinaagi sa Pag-ula ni Jesukristo (tan-awa sa Mosiah 3:19).

Dihang gihiusa kini, ang upat ka volume nagsaysay sa istorya sa Simbahan sa Ginoo sa paningkamot nga matuman ang mando nga mahingpit ang mga Santos (tan-awa sa Mga Taga-Efeso 4:11-13).

Ang mga santos lahi ra kaayo og pamaagi, estilo, ug gitinguha nga tigbasa kay sa katapusang duha ka daghang volume sa mga kasaysayan sa Simbahan nga namantala kaniadto. Ang unang kasaysayan gisugdan ni Joseph Smith niadtong mga 1830 ug gimantala sugod niadtong 1842.² Ang ikaduha gimantala niadtong 1930 pinaagi sa assistant Church historian nga si B. H. Roberts.³ Ang tibuok kalibutan nga nakab-ot sa gipahiuli nga ebanghelyo sukad niana ug ang sugo sa Ginoo sa pagtipig og kasaysayan nagpadayon “alang sa kaayohan sa simbahan, ug alang sa nagtubo nga mga kaliwatan” (D&P 69:8) nagtimaan nga panahon na nga i-apil ang daghan pa nga mga Santos sa Ulahing mga Adlaw diha sa istorya.

Ang *Mga Santos* nagsugilon sa mga istorya sa ordinaro nga mga lalaki ug mga babaye gikan sa labing unang mga adlaw sa Simbahan hangtud karon. Naglakip usab kini sa bag-ong detalye ug panabut ngadto sa mas naila nga mga tawo ug mga panghitabo gikan sa kasaysayan sa Simbahan. Ang matag istorya makatabang kaninyo aron masabtan ug makadayeg sa mga Santos kinsa naguna kaninyo aron mahimo ang Simbahan kon unsa kini karon. Sama ninyo, sila dunay mga hagit ug mga kalam-putan, ug sila nagsakripisyo aron maestablisar ang Zion. Kon hiusahon, ang ilang mga istorya—ug ang inyo—mamugna ang labing bililhong butang sa Pagpahiuli.

Ang Atong Sagrado nga Kaagi

Ang mga tigtipig sa rekord sa Basahon ni Mormon mitipig sa parehong dagko ug gagmayng mga palid. Sa dagkong mga palid ilang narekord ang kasaysayan sa politika ug sa militar. Gigamit nila ang gagmayng mga palid alang “sa mga butang sa Dios” nga “labi nga bililhon,” lakip na sa “pagsangyaw nga sagrado, o pagpadayag nga mahinungdanon, o pagpanagna” (1 Nephi 6:3; Jacob 1:2, 4). Ang gagmayng mga palid girekord “alang sa kaayohan ni Kristo, ug alang sa kaayohan sa atong mga katawhan” (Jacob 1:4). Ang *Mga Santos* nagtumong nga mahimong “gagmayng mga palid” sa kasaysayan, nga nag-focus sa atong sagrado nga kaagi. Naglakip lamang kini sa sam-pol sa tanang istorya nga masugilon aron ipakita kon sa unsang paagi molihok ang Ginoo diha sa kinabuhi sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw.

Ang *Mga Santos* dili lamang mahitungod sa dili hingpit nga mga tawo sa nangagi nga nahimong mas maayo uban sa tabang sa Ginoo. Kini *alang* usab sa dili hingpit nga mga tawo karon nga gustong kanunay nga mahinumdom Kaniya. Makatabang kini aron mahinumdoman ninyo kon unsa kamanggiloloy-on ang Manluluwas sa Iyang katawhan, kon giunsa Niya pagpalig-on ang huyang nga mga tawo, ug giunsa paghiusa sa mga Santos sa tibuok kalibutan sa pagpadayon sa buhat sa Dios. ■

MUBO NGA MGA SULAT

1. Brigham Young, sa Wilford Woodruff, Journal, Okt. 20, 1861, Church History Library, Siyudad sa Salt Lake.
2. Tan-awa sa *History of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*, ed. B. H. Roberts (1902–12 [vols. 1–6], 1932 [vol. 7]).
3. Tan-awa sa B. H. Roberts, *A Comprehensive History of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints: Century I*, 6 vols. (1930).

SA UNSA NGA MGA FORMAT MAANAA ANG MGA SANTOS?

Ang upat ka volume mamantala sa 14 ka pinulongan diha sa libro, sa internet sa mgasantos.lds.org, ug diha sa Gospel Library app. Maanaa usab kini sa e-book ug audiobook nga mga format sa pinili nga mga pinulongan.

UNSA ANG MAKITA SA MATAG VOLUME?

- Volume 1—maanaa sa katapusan niining tuiga—nagsugilon sa istorya bahin sa Pagpahiuli, gikan sa pagkabata ni Joseph Smith ngadto sa mga Santos nga nagdawat sa mga ordinansa didto sa Templo sa Nauvoo niadtong 1846.
- Ang volume 2 maglangkob sa mga hagit sa mga Santos sa pagpundok ngadto sa kasadpang Estados Unidos ug

mahaman sa pagpahinungod sa Templo sa Salt Lake niadtong 1893.

- Ang volume 3 magsaysay sa tibuok kalibutang paglambo sa Simbahan, matapos sa pagpahinungod sa Templo sa Bern, Switzerland, niadtong 1955.
- Ang volume 4 modala sa mga magbabasa ngadto sa bag-o lang nga panghitabo, sa dihang ang mga templo makita sa daghang dapit sa kalibutan.

Ang dugang detalyado nga materyal sa pinili nga mga hilisgutan imantala sa internet aron mosuporta sa kada volume.

Kapitulo 1

Pangayo uban sa Hugot nga Pagtuo

Kini ang kapitulo 1 sa bag-ong upat ka volume sa gisugilon nga kasaysayan sa Simbahan nga giulohan og Mga Santos: Ang Istorya sa Simbahan ni Jesukristo sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw. Ang libro mahimong i-imprinta sa 14 ka pinulongan sa seksyon sa Church History sa Gospel Library nga app, ug sa mgasantos.lds.org. Ang nagsunod nga pipila ka kapitulo imantala sa umaabut nga mga isyu hangtud ang volume 1 ma-release sa katapusan niining tuiga. Kadtong mga kapitulo maanaa sa 47 ka pinulongan sa Gospel Library nga app ug sa mgasantos.lds.org.

Niadtong 1815, ang isla nga Sumbawa sa Indone- sia yutang tabunon ug berde kaayo nga may mga pag-ulan. Ang mga pamilya nangandam alang sa umaabut nga ting-init, sama sa ilang naandan sa matag tuig sulod na sa daghang mga henerasyon, mag-ugmad sa kahumayan ubos sa bulkan nga gitawag og Tambora.

Pagka-Abril 5, human sa daghang dekada nga walay imik, ang bukid mikalit sa pagdahunog, mibugwak og abo ug kalayo. Gatasan ka kilometro ang gilay-on, nadunggan sa mga saksi ang tingog nga daw buto sa kanyon. Ginag- may nga mga pag-ulbo mipadayon sa misunod nga mga adlaw. Dayon, sa gabii sa Abril 10, ang tibuok bukid mibu- to. Tulo ka tag-as nga mga kalayo misulbong sa kalangitan, nagmugna og usa ka grabeng pagbuto. Likido nga kalayo midagayday sa kilid sa bukid, nga mitabon sa barangay sa tiilan niini. Mga alimpulos mitadlas sa dapit, miugkat sa mga kahoy ug mihampas sa mga kabalayan.¹

Ang kaguliyang nagpadayon nianang tibuok gabii ug hang- tud sa sunod adlaw. Mitabon ang abo sa pipila ka mga milya sa yuta ug dagat, nga may gibag-on nga duha ka piye [feet] sa ubang dapit. Ang kauduhon naingon sa tungang gabii. Mga dagkong balud mihampak sa kabaybayunan, midaut sa mga tanum ug misanap sa kabarangayan. Sulod sa pipila ka semana, miulan og mga abo, bato, ug kalayo sa Tambora.²

Sa paglabay sa pipila ka mga bulan, ang mga epekto sa pagbuto mikatap sa tibuok kalibutan. Ang talagsaong mga

pagsalop sa adlaw mipahingangha sa mga katawhan sa tibu- ok kalibutan. Apan ang madasigong mga kolor mitabon sa makadaot nga mga epekto sa abo sa bulkan samtang milibut kini sa kalibutan. Sa misunod nga tuig, ang kahimtang sa panahon dili na matag-an ug hilabihan nga makadaot.³

Ang pag-ulbo mipaubos sa temperatura sa India, ug liboan ang nangamatay sa cholera, milaglag og mga pamil- ya. Sa mabungahong mga walog sa China, ang mga snow- storm sa ting-init mipuli sa kasagarang kalma nga klima ug ang makabaha nga mga ulan midaot sa mga tanom. Sa Europe, nagkanihit ang suplay sa pagkaon, nga miresulta sa kagutom ug kalisang.⁴

Bisan asa, ang katawhan nagtinguha nga makasabut sa mga pag-antus ug kamatayon nga resulta sa katingalahang kahimtang sa panahon. Ang mga pag-ampo ug mga kanta sa balaang mga tawo madungog sa Hindu nga mga templo sa India. Ang mga magbabalak sa Tsina nanlimbasug nga makakaplag og tubag sa ilang mga pangutana bahin sa kasakit ug kamatayon. Sa France ug Britain, ang katawhan nangluhod, nahadlok nga ang teribling mga kalamidad nga gipanagna sa Biblia miabut na kanila. Sa North America, ang mga ministro misangyaw nga nagsilot ang Dios sa masi- nupakong mga Kristiyanos, ug gibalik-balik nila ang mga pagpasidaan sa pag-ugmad og relihiyusong mga pagbati.

Sa tanang dapit, ang katawhan mihugop sa mga simbahan ug sa mga revival miting, nagtinguha nga masayud kon unsa- on nila pagkalingkawas gikan sa umaabut nga kalaglagaan.⁵

Ang pag-ulbo sa Tambora miapekto sa kahimtang sa panahon sa North America hangtud sa misunod nga tuig. Ang tingpamulak gisundan sa mga pag-ulan og snow ug sa katugnaw nga makadaot sa mga tanom, ug ang 1816 nailhan nga tuig nga walay ting-init.⁶ Sa Vermont, sa amihanang-sidlakan nga bahin sa Estados Unidos, ang

batoong mga bungtod nakapasagmuyo sa usa ka mag-uuma nga ginganlan og Joseph Smith Sr. sulod sa daghang katuigan. Apan nianang panahuna, samtang siya ug ang iyang asawa, si Lucy Mack Smith, nagtan-aw sa ilang mga tanom nga nalawos tungod sa walay hunong nga katugnaw, nasayud sila nga nag-atubang sila og pinansyal nga kalisdanan ug walay kasiguroang kaugmaon kon magpabilin sila sa ilang gipuy-an.

Sa edad nga kwarenta y singko, si Joseph Sr. dili na batan-on, ug ang ideya nga magsugod og usab sa bag-ong dapit makahadlok. Nasayud siya nga ang iyang kinamagulangang mga anak, ang dise-otso anyos nga si Alvin ug dise-sayis anyos nga si Hyrum, makatabang kaniya sa paghawan sa yuta, pagtukod og balay, ug pagtanom ug pag-ani sa mga abut. Ang iyang trese anyos nga anak, si Sophronia, sakto na sa pangidaron nga makatabang na kang Lucy sa buluhaton sa balay ug sa uma. Ang iyang mas batang mga anak, si Samuel nga otso anyos ug si William nga singko anyos, mas makatabang na, ug si Katherine nga tres anyos ug ang bag-ong natawo nga si Don Carlos sa umaabut mahimo na nga makatampo.

Apan ang tunga-tunga niyang anak, ang diyos anyos nga si Joseph Jr., lahi og sitwasyon. Upat ka tuig ang milabay, si Joseph Jr. gioperahan aron matangtang ang impeksyon sa iyang bitiis. Sukad niadto maglakaw siya gamit ang sungkod. Bisan tuod ang iyang bitiis misugod na sa pagkalig-on, si Joseph Jr. magtakiang sa kasakit, ug wala masayud si Joseph Sr. kon modako ba siya nga baskog sama ni Alvin ug Hyrum.⁷

Sigurado nga makasalig sila sa usag usa, ang pamilyang Smith nakadesisyon nga mobiya sa ilang panimalay sa Vermont aron mobalhin sa mas maayong dapit.⁸ Sama sa uban diha sa ilang lugar, si Joseph Sr. nakadesisyon nga mobiyahe ngadto sa estado sa New York, diin naglaum siya nga makakita og maayo nga umahan nga madata-datahan. Iya dayong paapason si Lucy ug ang mga bata, ug ang pamilya magsugod na usab og bag-ong pinuy-anan.

Sa pagbiya ni Joseph Sr. padulong sa New York, giubanan siya ni Alvin ug Hyrum padulong sa dalan aron manamilit kaniya. Gihigugma kaayo ni Joseph Sr. ang iyang asawa ug mga anak, apan wala pa gayud siya makahatag kanila og kaharuhay sa kinabuhi. Ang dimalas ug ang kapakyasan sa pagnegosyo maoy hinungdan nga nagpabilin sa kawad-on ang pamilya ug walay permanenting pinuy-anan. Tingali lahi na sa New York.⁹

Pagkasunod tingtugnaw, nagtakiang nga milakaw sa snow si Joseph Jr. uban sa iyang inahan ug mga igsoon. Padulong sila sa kasadpan ngadto sa usa ka barangay sa New York

nga ginganlan og Palmyra, duol sa dapit nga nakakaplag si Joseph Sr. og maayong luna ug naghulat sa iyang pamilya.

Tungod kay ang iyang bana dili makatabang sa ilang pagbalhin, gibayaran ni Lucy ang usa ka ginganlan og Mr. Howard aron momaneho sa ilang karwahe. Diha sa dalan, wala ampingi ni Mr. Howard ang ilang mga kabtangan ug gisugal ug gihubog-hubog ang kwarta nga ilang gibayad niya. Ug human nga nakigdungan sila og laing pamilya nga nagbiyahe padulong sa kasadpan, gipapahawa ni Mr. Howard si Joseph gikan sa karwahe aron ang mga anak nga babaye sa laing pamilya makalingkod tupad niya samtang nagmaneho siya.

Nasayud nga sakitan kaayo si Joseph kon maglakaw, misulay pagkontra si Alvin ug Hyrum kang Mr. Howard sa pipila ka higayon. Apan sa matag higayon mangatumba sila kay mabunalan sa pu-an sa iyang latigo.¹⁰

Kon mas dako pa unta siya, tingali si Joseph mismo mosulay sa pagsukol kang Mr. Howard. Ang iyang sakit nga bitiis nakapugong kaniya sa pagtrabaho ug pagdula, apan ang iyang lig-ong determinasyon nakahulip sa iyang luya nga lawas. Sa wala pa ang doktor magdisdis ug

mitangtang sa tipika sa naimpeksyon nga bukog, buot unta nila siyang higtan o hatagan og ilimnong makahubog aron maminosan ang kasakit. Apan si Joseph naghanyo lang nga siya gunitan sa iyang amahan.

Nagmata ug alerto siya sa tibuok panahon, ang iyang nawong nangluspad ug gipaningot. Ang iyang inahan, nga kasagarang lig-on kaayo, hapit mahugno pagkadungog sa iyang mga siyagit. Human niana, tingali gibati sa iyang inahan nga maagwanta na niya ang bisan unsang butang.¹¹

Samtang nagtakiang si Joseph nga naglakaw tupad sa karwahe, iyang nakita nga nagpailub lang ang iyang inahan kang Mr. Howard. Nakabiyahe na sila og sobra sa tres siyentos ka kilometro, ug hangtud nianang puntoha nagpasensya og maayo ang iyang mama sa ngil-ad nga binuhatan sa drayber.

Sa mga siyento saysenta ka kilometro pa gikan sa Palmyra, si Lucy nangandam alang sa lain na usab nga adlaw sa pagbiyahe sa dihang iyang nakita si Alvin nga nagdagan paingon niya. Gipanglabay ni Mr. Howard sa karsada ang ilang mga butang ug bagahe ug hapit na kini mobiya nga dala ang ilang mga kabayo ug karwahe.

Nakit-an siya ni Lucy sulod sa balay ilimnan [bar]. “Sama kasigurado nga dunay Dios sa langit,” mideklarar siya, “kana nga karwahe ug mga kabayo ingon man ang mga butang nga karga niini pulos akoa.”

Mitan-aw siya palibut sa ilimnan. Puno kini sa mga tawo, kasagaran mga biyahedor sama kaniya. “Kining tawhana,”

Sa dihang 12 anyos pa si Joseph, ang relihiyusong mga debate mikatap sa mga probinsya. Naminaw siya sa mga tigsangyaw, naglaum nga dunay dugang makat-unan bahin sa iyang imortal nga kalag, apan ang ilang mga wali kasagaran nakapabalaka kaniya.

Kining visitors' center sa Sharon, Vermont, nagtimaan sa luna diin natawo si Joseph Smith niadtong Disyembre 23, 1805. Ang batong obelisk sa background may gitang-ong 38 ka pye ug tunga (11.7 m) gikan sa punoan, usa ka pye alang sa matag tuig sa iyang kinabuhi.

miingon siya, nga nag-abut ang ilang panan-aw, “determindado nga kuhaon gikan nako ang tanang kagamitan nga makapadayon ko sa akong panaw, diin hingpit kong maglisud uban sa akong walo ka gagmayng anak.”

Miingon si Mr. Howard nga nagasto na niya ang kwarta nga gibayad kaniya sa pagmaneho sa karwahe, ug dili na siya makapadayon.

“Wala na kay pulos nako,” miingon si Lucy. “Ako na mismo ang modumala sa mga kabayo.”

Gibiyaan niya si Mr. Howard sa ilimnan ug misaad nga ihiusa ang iyang mga anak ngadto sa ilang amahan, bisan unsa pay mahitabo.¹²

Ang dalan sa unahan lapukon ug tugnaw, apan luwas nga nadala ni Lucy ang iyang pamilya ngadto sa Palmyra. Samtang nagtan-aw siya sa mga bata nga migakos sa ilang amahan ug mihalok sa iyang nawong, iyang nabati nga nagantihan ang tanan nilang pag-antus aron lang makaabut didto.

Sa wala madugay ang pamilya miabang og gamay nga balay sa lungsod ug naghigot kon unsay ilang buhaton aron makakuha og ilang kaugalingong umahan.¹³ Ang labing nindot nga plano, nga ilang nahukman, mao ang pagtrabaho hangtud nga duna na silay igong kwarta nga ipasiuna og bayad sa yuta diha sa duol nga kakahoyan. Si Joseph Sr. ug ang magulang nga mga anak nga lalaki mikalot og mga atabay, mipikas og mga kahoy para himoong koral, ug nang-ani og dagami aron makakwarta, samtang si Lucy ug ang mga anak nga babaye nanghimo ug namaligya og mga pie, root beer, ug mga panaptong pangdekorasyon aron makasangkap og pagkaon alang sa pamilya.¹⁴

Sa nagdako na si Joseph Jr., ang iyang bitiis nagkalig-on

ug sayon na siyang makalakaw-lakaw sa Palmyra. Sa lungsod, nakahimamat siya og mga tawo gikan sa lain-laing dapit sa rehiyon, ug daghan kanila ang midangup sa relihiyon aron mahatagan og katagbawan ang espirituhanong mga pangandoy ug masabtan ang mga kalisud sa kinabuhi. Si Joseph ug ang iyang pamilya walay giapilan nga simbahan, apan daghan sa ilang mga silingan nagsimba sa usa sa mga chapel sa Presbyterian, sa meetinghouse sa mga Baptist, sa Quaker hall, o sa campground diin ang mga tigsangyaw nga Methodist mihimo og mga revival miting matag karon ug unya.¹⁵

Dihang dose anyos na si Joseph, ang relihiyusong mga debate milukop sa Palmyra. Bisan paman og dili kaayo siya tigbasa, ganahan kaayo siya maghunahuna og maayo bahin sa mga ideya. Naminaw siya sa mga tigsangyaw, naglaum nga dunay dugang makat-unan bahin sa iyang imortal nga kalag, apan ang ilang mga wali kasagaran nakapabalaka kaniya. Gisultihan nila siya nga usa siya ka makasasala sa makasasala nga kalibutan, walay mahimo kon wala ang makaluwas nga grasya ni Jesukristo. Ug samtang mituo si Joseph sa mensahe ug naguol mahitungod sa iyang mga sala, dili siya sigurado unsaon nga makakaplag og kapasayloan.¹⁶

Naghunahuna siya nga ang pagsimba makatabang kaniya, apan maglisud siya og pili kon asa mosimba. Walay hunong ang panaglalis sa mga simbahan kon unsaon sa mga tawo nga mahimong gawasnon sa sala. Human makapaminaw sa igong panahon niini nga mga argumento, naguol si Joseph nga makakita sa mga tawo nga nagbasa sa samang Biblia apan lain-lain ang nakab-ot nga konklusyon sa gipasabut niini. Nasayud siya nga ang kamatuoran sa

Dios anaa ra—sa usa ka dapit—apan wala lang siya masa-yud unsaon kini pagpangita.¹⁷

Ang iyang mga ginikanan dili usab sigurado. Si Lucy ug Joseph Sr. gikan sa Kristiyano nga mga pamilya ug ang duha nagtuo sa Biblia ug ni Jesukristo. Si Lucy mitambong og mga miting sa simbahan ug kasagaran magdala sa iyang mga anak. Siya nagsigi og pangita sa tinuod nga simbahan ni Jesukristo sukad namatay ang iyang igsoong babaye daghan ang katuigan nang milabay.

Sa usa ka higayon, human sa grabi nga pagkasakit sa wala pa matawo sa Joseph, nahadlok siya nga mamatay sa dili pa niya mahibaloan ang kamatuoran. Iyang nabantayan ang usa ka ngitngit ug masulub-on nga kal-ang tali niya ug sa Manluluwas, ug siya nakahibalo nga siya dili pa andam sa sunod nga kinabuhi.

Naghigda apan wala makatulog tibuok gabii, siya nag-ampo sa Ginoo, misaad kaniya nga kon Siya motugot nga mabuhi siya, iyang pangitaon ang simbahan ni Jesukristo. Samtang siya nag-ampo, ang tingog sa Ginoo namulong ngadto kaniya, naniguro kaniya nga kon siya mangita, siya makakaplag. Mibisita siya og daghang mga simbahan sukad niadto, apan wala gihapon niya makaplagi ang saktong simbahan. Gani bisan gibati nga ang simbahan sa Manluluwas wala na dinhi sa yuta, padayon siya nga nangita, masaligon nga ang pagsimba mas maayo pa kay sa dili pagsimba.¹⁸

Sama sa iyang asawa, si Joseph Sr. gutom sa kamatuoran. Apan iyang gibati nga mas maayo ang dili pagsimba kaysa pagsimba sa sayop nga simbahan. Sa pagsunod sa tambag sa iyang amahan, si Joseph Sr. nagsiksik sa mga kasulatan, kinasingkasing nga nag-ampo, ug nagtuo nga si Jesukristo mianhi sa pagluwas sa kalibutan.¹⁹ Gani dili niya matakdo ang unsay iyang gibati nga tinuod og ang mga kalibog ug panagsumpaki nga iyang nakita sa mga simbahan sa iyang palibot. Kausa nagdamgo siya nga ang nagkasumpaki nga mga tigsangyaw nahisama sa mga baka, nagngaab samtang nagkalot sa yuta gamit ang ilang mga sungay, nga nakapasubo kaayo kaniya nga gamay ra kaayo ang ilang nahibaloan mahitungod sa gingharian sa Ginoo.²⁰

Nakita ang walay pagkatagbaw sa iyang mga ginikanan sa mga lokal nga mga simbahan nakapalibog lamang og samot ni Joseph Jr.²¹ Nameligro ang iyang kalag, apan walay usa nga makahatag kaniya og makatagbaw nga tubag.

Human matigum ang ilang kwarta sa sobra usa ka tuig, ang pamilyang Smith duna nay igong ikabayad sa kwarenta ektarya nga lasang sa Manchester, sa habagatan lang gayud sa Palmyra. Didto, kon dili mangempleyo alang sa uban, manglungag sila sa mga kahoy nga maple aron kolektahon ang tam-is nga duga niini, mananum og mga prutas, ug manghawan og mga luna nga katamnan.²²

Samtang nag-ugmad siya sa yuta, ang batan-ong si Joseph padayon nga nabalaka mahitungod sa iyang kalag

Kining panimalay nga hinimo sa troso nga nahimutang duol sa Palmyra, New York, usa ka replica sa panimalay nga gitukod sa mga Smith didto human namalhin gikan sa Vermont. Ang Sagradong Kakahoyan anaa sa background.

ug sa kaayuhan sa iyang kalag. Ang relihiyusong mga kalihokan sa Palmyra mikalma, apan ang mga magsasangyaw nagpadayon sa pagkompetensya og mga kinabig didto ug sa tibuok rehiyon.²³ Adlaw ug gabii, si Joseph motan-aw sa han-ay ug harianong paglabay sa adlaw, bulan, ug mga bitoon sa kalangitan ug midayeg sa katahum sa kalibutan nga puno sa kinabuhi. Gitan-aw usab niya ang mga tawo sa iyang palibut ug natingala sa ilang kalig-on ug kaalam. Ang tanan daw nagpamatuod nga adunay Dios ug nga Siya milalang sa tawo sumala sa Iyang kaugalingong panagway. Apan unsaon man ni Joseph sa pagpakigsulti Kaniya?²⁴

Sa ting-init niadtong 1819, sa dihang trese anyos si Joseph, ang mga tigsangyaw nga Methodist nagkomperensya mga pipila lang ka kilometro gikan sa umahan sa mga Smith ug nanuroy sa mga kabarangayan aron sa pag-awhag sa mga pamilya sama sa kang Joseph nga makabig. Ang kalampusan niini nga mga tigsangyaw nakapabalaka sa ubang mga ministro sa dapit, ug sa wala madugay miku-sog ang pakigkompetensya nga makakuha og mga kinabig.

Si Joseph mitambong sa mga miting, naminaw sa makatandog sa kalag nga mga pagsangyaw, ug nakasaksi sa mga kinabig nga naninggit sa kalipay. Siya buot nga mosyagit uban kanila, apan kasagaran mobati siya nga siya anaa taliwala sa gubat sa mga pulong ug mga opinyon. “Kinsa sa tanan niini nga mga pundok ang tinuod; o, sila bang tanan mga sayop?” iyang gipangutana iyang kaugalingon. “Kon adunay usa kanila nga tinuod, hain niini, ug sa unsa nga paagi ako masayud niini?” Nasayud siya nga gikinahanglan niya ang grasya ug kalooy ni Kristo, apan tungod sa kadaghan sa tawo ug mga simbahan nga nagkasumpaki mahitun-ogod sa relihiyon, wala siya masayud asa makakaplag niini.²⁵

Ang paglaum nga makakaplag siya sa mga tubag—ug kalinaw sa iyang kalag—daw nag-anam kahanaw. Naghunahuna siya kon unsaon kaha pagkakaplag og kamatuoran taliwala sa ingon nga kasaba.²⁶

Samtang nagtambong og usa ka sermon, nadunggan ni Joseph ang ministro nga mikutlo gikan sa Bag-ong Tugon sa unang kapitulo sa Santiago. “Kon aduna man kaninyoy nakulangan og kaalam,” miingon siya, “papangayoa siya sa Dios nga nagapanghatag ngadto sa tanang mga tawo sa madagayaon gayud ug sa walay pagpamoyboy.”²⁷

Si Joseph mipauli ug mibasa sa maong bersikulo sa Biblia. Dayon nakahinumdom siya nga, “wala pay bisan unsa nga tudling sa kasulatan nga mituhop uban sa labaw nga gahum ngadto sa kasingkasing sa tawo kay sa nahimo niini nga panahon ngari kanako.” “Kini ingon og misulod uban sa makusog nga gahum ngadto sa matag tipik sa akong kasingkasing. Balik-balik akong namalandong niini, sa kasayuran nga kon adunay tawo nga nagkinahanglan og kaalam gikan sa Dios, ako mao.” Gisiksik na niya ang Biblia kaniadto, naghunahuna nga ang tanang tubag makita dinhi. Apan karon ang Biblia nagsulti kaniya nga makadirekta siya ngadto sa Dios alang sa personal nga mga tubag sa iyang mga pangutana.

Si Joseph nakahukom nga mag-ampo. Wala pa siya sukad makaampo nga kusgon ang tingog, apan misalig siya sa saad sa Biblia. “[Pangayo] uban sa pagtuo, sa walay pagduhaduha,” mitudlo kini.²⁸ Dunggong sa Dios ang iyang mga pangutana—bisan kon bakikaw kining paminawon. ■

Ang kompleto nga lista sa mga buhat nga nahisgutan anaa na sa English sa mgasantos.lds.org.

Ang pulong nga *Topic* diha sa notes nagpasabut og dugang nga impormasyon sa internet sa mgasantos.lds.org.

MUBO NGA MGA SULAT

1. Raffles, “Narrative of the Effects of the Eruption,” 4–5, 19, 23–24.
2. Raffles, “Narrative of the Effects of the Eruption,” 5, 7–8, 11.
3. Wood, *Tambora*, 97.
4. Wood, *Tambora*, 78–120; Statham, *Indian Recollections*, 214; Klingaman and Klingaman, *Year without Summer*, 116–18.
5. Wood, *Tambora*, 81–109; Klingaman and Klingaman, *Year without Summer*, 76–86, 115–20.
6. Klingaman and Klingaman, *Year without Summer*, 48–50, 194–203.
7. Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 131; Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 2, [11]–book 3, [2]. **Hilisgutanang**: Joseph Smith’s Leg Surgery
8. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 3, [3]; Stilwell, *Migration from Vermont*, 124–50.
9. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 3, [4]; Bushman, *Rough Stone Rolling*, 18–19, 25–28. **Hilisgutanang**: Joseph Sr. and Lucy Mack Smith Family
10. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 3, [5]; Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 131–32.
11. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 3, [2]; Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 131.
12. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 3, [5]–[6]; Lucy Mack Smith, History, 1845, 67; Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 132. **Hilisgutanang**: Lucy Mack Smith
13. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 3, [6]–[7].
14. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 3, [7]; Tucker, *Origin, Rise, and Progress of Mormonism*, 12. **Hilisgutanang**: Joseph Sr. and Lucy Mack Smith Family
15. Cook, *Palmyra and Vicinity*, 247–61. **Mga Hilisgutanang**: Palmyra and Manchester; Christian Churches in Joseph Smith’s Day
16. Joseph Smith History, circa Summer 1832, 1–2, sa *JSP*, H1:11–12.
17. Joseph Smith—Kasaysayan 1:5–6; Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, [1]–2, sa *JSP*, H1:208–10 (draft 2). **Hilisgutanang**: Religious Beliefs in Joseph Smith’s Day
18. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 2, [1]–[6]; “Records of the Session of the Presbyterian Church in Palmyra,” Mar. 10, 1830.
19. Asael Smith to “My Dear Selfs,” Abr. 10, 1799, Asael Smith, Letter and Genealogy Record, 1799, circa 1817–46, Church History Library.
20. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, miscellany, [5]; Anderson, *Joseph Smith’s New England Heritage*, 161–62.
21. Joseph Smith—Kasaysayan 1:8–10; Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 2, sa *JSP*, H1:208–10 (draft 2). **Hilisgutanang**: Religious Beliefs in Joseph Smith’s Day
22. Lucy Mack Smith, History, 1844–45, book 3, [8]–[10]; Joseph Smith History, circa Summer 1832, 1, sa *JSP*, H1:11. **Hilisgutanang**: Sacred Grove and Smith Family Farm
23. **Hilisgutanang**: Awakenings and Revivals
24. Mga Buhat 10:34–35; Joseph Smith History, circa Summer 1832, 2, sa *JSP*, H1:12.
25. Neibaur, Journal, Mayo 24, 1844, anaa sa josephsmithpapers.org; Joseph Smith—Kasaysayan 1:10; Joseph Smith, “Church History,” *Times and Seasons*, Mar. 1, 1842, 3:706, in *JSP*, H1:494.
26. Joseph Smith, Journal, Nov. 9–11, 1835, sa *JSP*, J1:87; Joseph Smith—Kasaysayan 1:8–9; Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 2, sa *JSP*, H1:210 (draft 2).
27. “Wm. B. Smith’s Last Statement,” *Zion’s Ensign*, Ener. 13, 1894, 6; Santiago 1:5.
28. Joseph Smith—History 1:11–14; Joseph Smith History, 1838–56, volume A-1, 2–3, sa *JSP*, H1:210–12 (draft 2); James 1:6.

MGA HULAGWAY SA HUGOT NGA PAGTUO

Isip usa ka tigkultig og kahoy, gisuportahan ni Feinga ang iyang asawa, ang ilang tulo ka anak, ug laing tulo pa nga ilang giatiman. Dili kini kanunayng sayon, apan pinaagi sa pag-una sa Dios, kanunay nga paigo kon unsay anaa nila.

CHRISTINA SMITH, PHOTOGRAPHER

Feinga Fanguna

Tongatapu, Tonga

Sa dihang ang akong asawa, si 'Anau, ug ako bag-ong naminyo, magkultig ko og ginagmayng mga butang ug moadto sa merkado aron ibaligya kini. Sa ubang adlaw mobalik ko nga dunay kwarta, sa laing adlaw wala koy mabaligya.

Sa akong patriyarkal nga panalangin, gisaaran ko nga panalanginan sa Dios ang trabaho nga akong himoon gamit ang akong mga kamot ug nga gamiton nako ang akong talento sa pagtabang sa mga tawo. Kini nga mga saad nangatuman.

Gipanalanginan mi sa daghan kaayong paagi. Ang among mga paryente nagtuo nga dato mi. Dili, apan anaa namo ang tanan nga among gikinahanglan tungod kay giuna namo ang Dios.

PAGDISKUBRE OG DUGANG PA

Tan-awa ang dugang pa mahitungod sa biyahe bahin sa pagtuo ni Feinga sa liahona.lds.org.

Pangita og dugang pa nga mga istorya bahin sa pagtuo sa Media Library diha sa LDS.org.

Pagkat-on kon unsaon ninyo nga mas mahimong self-reliant pinaagi sa inisyatibo sa Simbahan bahin sa pagbarug sa kaugalingong paningkamot [self-reliance] sa srs.lds.org.

Gisultihan nako siya nga ang unsay bag-ohay lang nga nahitabo dili aksidente tungod kay nakadawat ko og usa ka pag-aghat.

GISUNOD NAKO ANG UNANG IMPRESYON

Usa ka Domingo human nakapauli gikan sa simbahan, nakatulog ko hapit sa tibuok hapon.

Ngitngit na sa dihang nakamata ko. Gisugdan nako pinaagi sa pag-ampo ang akong sinemana nga pagplano aron mangutana kon sa unsang paagi ko makaserbisyo og maayo sa Ginoo. Mibati ko nga mag-home teaching. Alas 8:00 sa gabii na kadto, mao nga miingon ko sa akong kaugalingon nga moadto ko sa sunod na lang nga Martes, apan ang impresyon nga moadto nianang gabhiona mas nagkakusog.

Napahinumduman ko sa tambag nga akong nadungog nga gihatag ni Elder Ronald A. Rasband sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles sa missionary training center didto sa Lima, Peru, samtang usa pa ko ka magtutudlo didto: “Sunda ang unang impresyon.” Ako dayong gitawagan ang akong kompanyon sa home

teaching, pero wala siya motubag. Nakadesisyon ko nga moadto gihapon.

Mibiya ko sa balay ug nakabantay og usa ka batan-ong priest sa akong ward nga naglakaw sa karsada. Giduol nako siya ug gihangyo kon pwede ba ko niyang kuyugan. Miuyon siya. Sa unang balay, ang brother miabli sa pul-tahan. Giingnan nako siya nga gibati nako nga kinahanglan nakong makig-kita niya. Mipahiyum siya ug gisultihan mi nga duna siyay operasyon pagkasu-nod adlaw ug malipay kon mahatagan og panalangin. Gihatagan nako siya og panalangin, ug mibiya mi alang sa among ikaduhang bisitahan.

Alas 8:40 kadto sa gabii sa dihang miabut mi sa balay sa sunod nga pamilya. Nasurprisa sila nga nakakita namo tungod kay gabii na kaayo kadto. Misu-lod mi sa ilang panimalay ug nakaban-tay nga ang amahan nasakit. Mitanyag ko nga hatagan siya og panalangin.

Sa pagpauli na namo, mipakigbahin ko sa Moroni 7:13 ngadto sa batan-on nakong kompanyon: “Matag butang nga magdapit ug magdani sa pagbuhat sa maayo, ug sa paghigugma sa Dios, ug sa pag-alagad kaniya, dinasig sa Dios.”

Gisultihan nako siya nga ang unsay bag-ohay lang nga nahitabo dili aksidente tungod kay nakadawat ko og usa ka pag-aghat. Miingon siya nga mituo siya niini tungod kay sa wala pa ko moduol niya, nag-ampo siya aron masayud kon unsaon pag-ila sa Espiritu.

Wala ko masayud kon ang impresyon nga mag-home teaching mas alang ba kaha sa akong mga pamilyang gibisitahan o alang niining batan-on nga priest, pero mapasalamaton ko nga naminaw ko. Nasayud ko nga dagkong panalangin ang moabut kon mosunod kita sa unang impresyon sa Espiritu. ■

Kenny Quispitupac, Lima, Peru

ANG TANAN NAGKINAHANGLAN OG HIGALA

Mipaingon ko sa pultahan sa simbahan nga dunay usa ka klarong nahunahunaan: “Kon wala koy makitan nga higala sa simbahan karon, dili na gyud ko mobalik.” Nakasimba na ko kuyog sa usa ka higala sa pipila ka higayon kaniadto, pero kini ang unang higayon nga mitambong ko isip investigator nga ako ra ug *para* sa akong kaugalingon. Gibati nako nga kinahanglan kong mopasakop sa Simbahan, pero duna koy mga kahadlok ug mga kabalaka.

Sa dihang misulod ko sa simbahan, gitimbaya ko sa usa ka young adult nga dunay dakong pahiyum ug mainiton nga paglamano. Iyang gipaila ang iyang kaugalingon nga si Dane McCartney. Nakita na nako si Dane kaniadto, sa dihang mi-try out siya para sa college football team nga akong giapilan. Ang akong kabalaka nawala sa dihang gidapit ko niya nga molingkod kauban niya atol sa mga miting sa Simbahan. Iya sab kong gidapit ngadto sa panimalay sa iyang pamilya para sa panihapon pagkahuman niana. Wala gyud koy higayon nga mobati nga nag-inusara nianang adlaw. Gisupportahan ko ni Dane ug sa iyang pamilya ug gitabangan nga matubag ang daghan nakong pangutana. Mipasakop ko sa Simbahan pipila ka semana human niana.

Kon igo lang nagmahigalaon si Dane nako nianang adlaw, tingali mibiya na ko sa simbahan human sa sakrament miting ug miundang na, nga naghunahuna nga misulay ko pero ang simbahan dili lang gyud para nako. Samtang sigurado nga importante ang pagkamahigalaon, ang pagkahimong usa ka *higala* naglangkob og sobra pa kay sa pagkaminagdanon lang. Ang gugma ug suporta sa mga McCartney importante sa akong pagkakabig.

Kadto 14 ka tuig na ang milabay. Sukad niana nakaserbisyo ko og full-time nga misyon, naminyo sa templo, ug napanalanginan og lima ka talagsa-ong mga anak. Miserbisyo usab ako isip bishop ug stake president. Nakatambag ko og mga miyembro nga mihunong sa pagsimba tungod kay mibati sila nga nag-inusara ug walay mga higala sa simbahan. Naguol ko para nila. Unta

dunay tawo nga misuporta nila sama sa gibuhat sa mga McCartney ngari nako.

Nagpasalamat ko sa akong Langit-nong Amahan nga giamigo ko ni Dane nianang adlaw. Nanghinaut ko nga magmaisugon kitang tanan nga mahimong mga higala niadtong mga nag-investigate sa Simbahan, mga bag-o niini, o sa mga namalik niini. ■
Tim Overton, Arizona, USA

Gipakita ko ni Dane nga ang pagkahimong usa ka higala naglangkob og sobra pa kay sa pagkaminagdanon lang.

USA KA PANALANGIN SA KAHUPAYAN

Sa dihang naklaro nga ang kanser sa akong amahan delikado na, ang akong inahan miingon sa kasagmuyo, “Siguro dili nato madawat ang atong milagro.” Nianang higayuna, akong gibati nga ang among pamilya makadawat og mga milagro, bisan kon ang pagpreserbar sa kinabuhi sa akong amahan dili apil niini.

Usa ka milagro ang miabut usa ka buntag sa dihang ang akong higala nga si Beth nangutana nako kon unsay akong mga plano para nianang adlaw. Gisultihan nako siya nga nagplano ko nga mogahin sa hapon kauban ang akong amahan didto sa ospital, apan ang mga tawo nga akong gikasabut nga mobantay sa akong anak wala madayon. Mitanyag si Beth nga maoy mobantay sa akong mga anak aron makagahin kog panahon kauban ang akong amahan. Mitanyag usab siya nga magdala og panihapon ngadto sa akong pamilya. Mapasalamaton kaayo ko.

Sa dihang miabut ko sa ospital, ang akong amahan walay kusog nga mobuka sa iyang mga mata o mokaon og bisan unsang pagkaon. Apan sa wala madugay human niana nakasinati siya og talagsaong pagdugang sa kusog. Sulod sa sobra sa tulo ka oras nagmata na gyud siya, ug nag-istoryahanay mi ug gani nanglakaw pa libut sa ward sa ospital sa pipila ka higayon. Walay laing mga bisita ang miabut atol niining panahona. Napanalangin

Natandog ko nga giaghat sa Dios si Beth aron mahatag ang panalangin nga iyang giampo nga akong madawat.

ko nga makabaton niining panahona nga ako siyang makauban.

Nangatawa mi ug nanghilak mi nianang adlaw. Ang akong amahan mipakigbahin kanako sa iyang mga pagbati mahitungod sa pagbiya niining kinabuhi sa yuta ug unsay labing importante ngadto kaniya—ang iyang pagpamatuod sa ebanghelyo ni Jesukristo. Kadtong hapon na mao ang usa sa labing bililhon nga handumanan sa akong kinabuhi. Tulo ka adlaw

ang milabay namatay siya.

Paglabay lamang og usa ka semana human sa iyang lubong nga naamgahan nako nga ang katapusang higayon nga naistorya nako ang akong amahan mao ang hapon nga gibantayan ni Beth ang akong mga anak. Uban sa mga luha nga midagayday sa akong aping, mipadala ko ni Beth og email nga nagpasalamat niya para sa iyang serbisyo ug mipasabut kon unsa kini kaimportante ngari nako.

Mitubag si Beth, “Duna koy pag-pamatuod nga ang Dios gusto nga mopadangat kanato og mga panalangin sa kahupayan ug grasya—ilabi na kon magsagubang kita og butang nga lisud. Nag-ampo ko para sa kahupayan para nimo ug sa imong pamilya atol niining panahona.”

Natandog ko nga giaghat sa Dios si Beth aron mahatag ang panalangin nga iyang giampo nga akong madawat. Nasayud ko nga ang Dios mohatag kanato og mga panalangin sa kahupayan atol sa lisud nga mga panahon sa atong kinabuhi. ■

Sarah Bieber, Calgary, Alberta, Canada

ASA ANG AKONG BAHANDI?

Human mahatud sa eskwelahan ang akong mga anak, nagsugod ko sa paghunahuna mahitungod sa tibuok adlaw. Duna koy daghang buhatunon, pero kinahanglan kong magtrabaho og pang-gabii sa ospital, mao nga limitado ang akong panahon. Mahimo kong magtrabaho sa nataran, magtrabaho sa quilt para sa birthday sa akong pag-umangkon nga lalaki, o mag-ehersisyo. Dayon nahinumduman nako ang kinutlo gikan ni Presidente Ezra Taft Benson (1899–1994):

“Kon atong unahon ang Dios, ang tanan nga butang mapahimutang sa tukma niining dapit o mawala kini sa atong kinabuhi” (“The Great Commandment—Love the Lord,” *Ensign*, Mayo 1988, 4).

“Kon mao kana, magbasa ko sa akong mga kasulatan!” Naghunahuna ko. Milingkod ko sa akong lamesa ug nagpadayon sa akong pagtuon sa

kasulatan gikan sa milabay nga adlaw:

“Ayaw kamo pagtigum og mga bahandi alang kaninyo dinhi sa yuta, diin ang tangkob ug ang taya nagakutkot, ug diin ang mga kawatan nagapanakasaka ug nagapangawat:

“Hinonoa pagtigum kamog mga bahandi alang kaninyo didto sa langit . . .

“Kay hain gani ang inyong bahandi, tua usab ang inyong kasingkasing” (Mateo 6:19–21).

“Asa ang akong bahandi?” Naghunahuna ko. Tupad sa akong mga kasulatan mao ang upat ka pangalan gikan sa pamilya sa akong bana nga bag-o lang nakong gidala ngadto sa templo. Ang mga ginikanan sa akong bana mao ang una sa ilang mga pamilya nga mipasakop sa Simbahan. Gigahin nako ang miaging duha ka tuig sa pagtrabaho sa katigulangan sa namatay nakong ugangan nga lalaki. Nakadesisyon ko nga moadto sa FamilySearch aron tan-awon kon ang mga ordinansa narekord ba nga kompleto.

Tupad sa akong mga kasulatan mao ang upat ka pangalan nga bag-o lang nakong gidala ngadto sa templo.

Mitan-aw ko sa mga temple icon diha sa iyang linya. Sa akong katingala, pipila ka pangalan nga akong giandam para sa mga ordinansa sa sealing wala marekord nga kompleto. Basin nasayop ko pagbutang sa mga kard, ug ang mga sealing wala pa mabuhat! Pagkahuman gyud nako og print pag-usab sa mga pangalan, usa ka klaro nga butang ang misantup sa akong hunahuna, “Karon mahimo na kang magpada-yon sa pagbuhat sa gusto nimong buhaton.”

Gibati nako ang kalinaw kay nasayud nga giuna nako ang Ginoo. Gitabangan ko niya nga mahatagan og prayoridad kon unsay labing importante. Ang makauban nako ang akong pamilya sa khangturan mao gayud ang akong gibahandi. Nasayud ko nga kon unahon nako ang Dios, ang tanang butang mahimo ra para sa akong espirituhanong kaayohan ug para sa kaayohan sa uban. ■
Ashlee Cornell, Oklahoma, USA

“Siya Moluwas Kanamo”

Ni Reid Tateoka

Ang linog nga miigo sa Japan niadtong Marso sa 2011 miabut og 9.0 nga intensity sa Richter scale—usa kadto sa kinakusgang mga linog sa narekord nga kasaysayan. Nianang higayuna, nagserbisyo ko isip presidente sa Japan Sendai Mission, ang parte sa Japan nga kinadul-an sa sentro sa linog. Sobra sa 16,000 ka mga tawo ang namatay ug gatusan ka liboan sa mga panimalay ug mga building ang nahagsa sa linog ug sa misunod nga tsunami.

Bisan pa man sa grabe nga kadaut, wala kami mamatyi bisan usa ka misyonaryo. Sa misunod nga mga adlaw ug mga semana, nakakita ko og mga milagro sa kinabuhi sa mga misyonaryo nga among gikauban og serbisyo. Parehong sa wala pa ug pagkahuman sa linog, ang usa ka mahigugmaong Amahan mipahimutang og sunod-sunod nga mga panghitabo nga nakaluwas sa Iyang mga misyonaryo.

Gigiyahan ngadto sa Protektado nga mga Dapit

Ang mga miting sa pagpangulo alang sa Koriyama Zone sa among misyon hapit kanunayng mahitabo sa

Huwebes. Niining higayuna, hinoon, ang miting naiskedyul og Biyernes, Marso 11, 2011—ang adlaw sa linog. Ang mga miting sa pagpangulo kasagaran naglakip lamang sa mga lider sa zone ug district. Niining higayuna, ang tanang misyonaryo sa zone gidapit ngadto sa miting sa pagpangulo. Nagpasabut kini nga sa adlaw sa linog, ang mga misyonaryo sa Japan Sendai nga nagpuyo sa kinadul-an sa mga nuclear reactor nga nadaut sa linog ug sa tsunami layo ra sa ilang mga apartment, luwas nga nagtambong og miting sa pagpangulo didto sa Koriyama chapel. Gibalhin sila sa Ginoo ngadto sa luwas nga dapit.

Ang mga misyonaryo nga diha sa among miting sa pagpangulo dili lamang maoy gigiyahan ngadto sa luwas nga dapit sa wala pa moigo ang linog. Nakat-unan og sayo sa mga misyonaryo nga mosalig sa Ginoo ug sa mga pag-aghat sa Espiritu. Sa dihang miigo ang linog, wala nay panahon nga manawag sa mga lider para sa mga direksyon. Ang ubang mga misyonaryo naluwas tungod kay misunod na sila sa Espiritu, nga migiya kanila ngadto sa protektado nga

**Taliwala sa grabe
nga kadaut,
gibantayan sa
Ginoo ang Iyang
mga misyonaryo.**

mga dapit nga giandam sa Langitnong Amahan alang kanila.

Human sa linog, daghang misyonaryo ang miadto sa mga evacuation center. Ang ubang mga zone namalhin ngadto sa mga chapel, nga nakaangkon og medyo gamay rang kadaut ug diin mas gibati gayud nila ang kalinaw gikan sa Espiritu Santo. Ang giswerte nga pipila nagpabilin sa ilang mga apartment, nga walay heater, tubig, kuryente, o pagkaon. Apan luwas ang tanan.

MGA LITRATO GHATAG SA TAGSULAT LUG NI MICHAEL REWINGTON

Gigiyahan pinaagi sa mga Babag

Sa sinugdanan, kay wala masayud sa kaudat ngadto sa mga nuclear power plant, gisulayan nako sa pagpabalik ang mga misyonaryo didto sa among miting sa pagpangulo ngadto sa ilang mga apartment pagkahuman dayon sa linog. Apan ang Ginoo mimugna og mga babag sa pagbuhat sa ingon. Walay mga bus o mga tren nga nagdagan. Mao nga ang Langitnong Amahan padayon nga mipabiling luwas sa mga misyonaryo didto sa Koriyama.

Naghunahuna ko nga kinahanglanon ko didto sa mission home duol sa sentro sa linog. Apan human sa otso oras sa pagdrayb sa naguba ug naghuot nga kadalanan, among nabantayan nga ang amo usab nga agianan nababagan. Ang nahitabo hinoon kay didto ra man mi sa Koriyama, mas nakatabang mi sa pagpabakwit sa uban pang mga misyonaryo, usa ka proseso nga nakahatag og dugang nga ebidensya nga ang Ginoo nagbantay kanamo.

Human sa linog nagnihit ang gasolina. Ang trak sa gasolina nga nakama-neho pag-agi sa guba nga dalan hinay kaayong nagbiyahe, nga miresulta sa tulo ka oras nga paghulat sa gasolina, kon ugaling aduna man gani. Apan ang Ginoo misangkap kanamo sa milagrusong mga paagi. Pananglitan, samtang nagpabakwit sa mga sister ug sa mga elder ngadto sa luwas nga dapit sa Niigata sa laing bahin sa isla, naamguhan namo nga nagdrayb mi og 18 ka oras nga dunay usa ra ka tangke, nga ang gauge sa gasolina kanunayng naka-register nga “full.” Samtang nagkaduol na mi sa Niigata, ang gauge sa gasolina kalit rang minadugang ngadto sa “empty.”

Peligro nga Biyahe

Swerte lang, ang among Langitnong Amahan padayon nga migiya og usa ka han-ay nga pagpabakwit taliwala sa grabe nga kaudat. Ang taas nga biyahe delikado. Dunay nagpadayong

mga aftershock. Walay pampublikong transportasyon. Ang tubig ug ang suplay sa kuryente nabalda, ug hapit imposible na ang pagpalit og gasolina o pagkaon. Si Sister Tateoka ug ako nakasabut gayud kaayo nga kami ra ang makaabut ngadto sa duha ka elder sa bukiran nga lugar ug duha pa ka laing elder agi sa bukid ngadto sa laing bahin sa isla. Ang mga freeway gisirhan, mao nga kining katapusang biyahe magkinahanglan og lima o unom ka oras nga pagdrayb paingon sa amihanan sa bukid agi sa dili sementado nga mga dalan, laing duha ngadto sa tulo ka oras agi sa bukid ug paingon ngadto sa Tsuruoka, ug dugang upat ka oras balik ngadto sa luwas nga dapit.

Mibiya mi sayo sa buntag sa Marso 16 ug miabut sa apartment nila ni Elder Ohsugi ug Elder Yuasa mga alas 5:00 sa hapon. Aron makuha ang katapusang duha ka elder, kinahanglan mi nga mobiyahe balik ngadto sa

ANG ESPIRITU MOGIYA KANATO

“Isip kabahin sa balaang plano sa Dios, gipanalanginan kita og gasa sa Espiritu Santo. . . . Kon magsuhid kita sa kadagatan sa kinabuhi, ang pagsunod sa mga pag-aghat sa Espiritu Santo mahinungdanon. Ang Espiritu motabang nato nga malikay sa mga tintasyon ug mga peligro, ug mohupay ug mogiya kanato latas sa mga hagit.”

Elder Quentin L. Cook sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles, “Sama sa Barko ug Sama sa Bristol: Pagpakatakus sa Templo—sa Maayo ug sa Lisud nga mga Panahon,” *Liahona*, Nob. 2015, 42.

Sa dihang gikontak nako ang matag misyonaryo human sa linog ug nakahibalo kon sa unsang paagi sila nagiyahan ngadto sa luwas nga dapit sa wala pa gayud ang linog ug tsunami, mibati ko nga hilabihan ka mapasalamaton. Duha ka misyonaryo, kinsa naprotektahan gikan sa tsunami pinaagi sa pagsaka ngadto sa ikaupat nga andana sa evacuation center, mipahayag sa ilang pasalamat nga napabiling luwas sa panahon sa dakong kakuyaw.

Ilang gibati nga ang mga pulong ni Helaman mihulagwaysa ilang sitwasyon: “Ang Ginoo nga among Dios miduaw kanamo uban ang mga pasalig nga siya moluwas kanamo; oo, hangtud nga siya misulti og kalinaw sa among mga kalag, ug mihatag ngari kanamo og hilabihan ka hugot nga pagtuo, ug mihimo kanamo nga kami kinahanglan molaum sa among kaluwasan diha kaniya.” (Alma 58:11). ■
Ang tagsulat nagpuyo sa Utah, USA.

habagatan, agi sa ibabaw sa bukid, ug paingon ngadto sa siyudad sa Tsuruoka. Gamit ang wala na kaabut sa tunga sa tangke nga gasolina, nasayud mi nga dili na mi pwedeng mobalik. Samtang nagsugod mi pagbiyahe aron kuhaon ang katapusang duha ka elder, nagsugod na sa pag-snow. Wala madugay, nabantayan namo ang among kaugalingon nga anaa sa dalan nga dili makita tungod sa unos sa snow, nga nagbiyahe og minus sa 15 ka milya (24 km) kada oras. Dili nako makita ang mga linya sa highway.

Pagka-alas 7:30 sa gabii, sa dihang sa katapusan nakaabut na mi sa ibabaw, gipahunong mi sa pulis. Usa ka opisyal ang mipahibalo nako nga usa ka dinahili ang nakababag sa dalan ug nakasira sa agianan sa bukid. Iya kong gisultihan nga dili na mi pwedeng magpadayon pa; kinahanglan ming mobalik ug moagi sa alternatibong ruta ngadto sa laing bahin sa isla tuyok sa dinahili. Kay wala nay igong gasolina nga makatuyok sa dinahili, makita nga wala na mi laing paagi aron makaabut ngadto nilang Elder Lay ug Elder Ruefenacht didto sa Tsuruoka.

Milagroso nga Biyahe

Nasagmuyo, mibalik mi sigun sa gimando sa pulis. Gihangyo nako ang mga elder diha sa van nga tawagan ang matag miyembro sa Yamagata Ward aron masiguro nga makakita mi og tawo nga makahatag namo og gasolina. Mihunong mi ug kinasingsing nga nag-ampo, nga nagsangpit sa tanang gahum sa langit kutob sa among mahimo. Nag-ampo mi alang sa laing milagro ug midangup pag-usab sa Ginoo.

Ang mga misyonaryo nanawag sa matag aktibo nga miyembro. Apan walay usa nga dunay gasolina. Ang

mga gasolinahan nahutdan og suplay ug nanira. Dayon ang mga elder naaghat nga tawagan ang usa ka dili kaayo aktibo nga higala, si Brother Tsuchihashi. Ang among Langitnong Amahan migiya na usab sa among agianan. Si Brother Tsuchihashi makahatag namo og 20 ka litro (5 ka galon) nga gasolina. Apan aron mahimamat kining buotan nga brother, kinahanglan mi nga mobiyahe og laing usa ka oras sa amihanan, sa pikas nga direksyon kon asa mi gustong moadto. Ang gidaghanon sa gasolina makatabang apan dili paigo aron makatugot namo nga makabiyahe tuyok sa dinahili.

Kay dunay pagtuo, mibiyahe mi paingon sa amihanan, sa gihapon wala masayud kon unsaon namo pagkuha sa laing duha ka elder. Nakaabut mi sa Siyudad sa Shinjo, diin nadawat namo ang 20 ka litro nga gasolina. Sa wala madugay human niana, nakadawat ko og tawag gikan ni Presidente Yoshida, ang akong counselor, kinsa nabalaka na kaayo nga wala pa mi makabalik. Nangutana siya kon asa na mi, ug sa dihang gisultihan nako siya nga sa Shinjo, nakuratan siya nga layo na kaayo mi sa among padulngan. Lapas na kadto sa iyang abilidad nga makaadto namo ug makatabang namo nga makabalik.

Dayon mitan-aw siya sa iyang mapa, ug sa nagkurog nga tingog nagkanga-kanga, “Dunay wala kaayo mahibalo nga agianan sa bukid nga modala ninyo gikan sa Shinjo ngadto sa mga elder sa Tsuruoka.” Miandam ang Ginoo og paagi aron maanaa kami sa tukma gayud nga dapit nga gikinahanglan aron makamaneho tuyok sa dinahili. Ang gasolina nga gihatag ngari namo sakto ra gayud ang gidaghanon nga gikinahanglan aron makahimo sa luwas nga pagbiyahe tuyok sa dinahili aron makuha ang mga elder.

Ang Akong Misyon diha sa Akong Pamilya

Ni **Andrea Gómez Lagunes**

Sa dihang giablihan nako ang akong mission call, natingala ko nga makita nga na-assign ko sa Mexico Veracruz Mission. Ang akong pamilya nagpuyo didto sa Veracruz sa dihang natawo ko, ug kadaghanan sa akong mga paryente nagpuyo didto. Kami lang ang mga miyembro sa Simbahan sa among pamilya, mao nga naghinam-hinam ko sa ideya nga makabaton og kahigayunan nga mopakigbahin sa ebanghelyo ngadto sa akong mga paryente.

Hinon, sa dihang didto na, wala gyud ko makaserbisyo sa dapit nga duol sa akong mga paryente. Akong gihatag ang ilang mga address sa akong mga kompanyon aron ila silang mabisitahan.

Kinse ka bulan sa akong misyon, nagsugod kog kaproblema sa akong tuhod. Sakit kaayo ang akong tuhod ug usahay dili na maagwanta ang sakit. Sa dihang miadto ko sa doktor, ang iyang diagnosis mao nga operasyon ra ang bugtong solusyon. Nagpasabut kana nga sayo kong mopauli. Dili ko makatuo nga nahitabo kini; tulo na lang ka bulan ang nahibilin sa akong misyon.

Nakadesisyon ko nga modangup sa Ginoo aron mangayo og kahupayan

ug, kon posible, usa ka milagro. Agig tubag sa akong pag-ampo, mibati ko og hilabihan nga kahupayan sa akong kasingkasing. Ang asawa sa akong mission president miawhag nako uban sa sinsero nga gugma sa inahan nga mopauli lang aron mamaayo ko, ug gisulatan nako ang akong pamilya aron pahibaloan sila nga mopauli na ko sa duha ka semana.

Human niana, giinterbyu ko sa akong mission president. Giingnan ko niya nga ang akong inahan mikon-tak niya ug mihatag niya og opsyon: Makaadto siya sa Veracruz aron sa pag-atiman nako sa panimalay sa usa nako ka tiya ug tiyo atol sa akong pagpaayo, kay kinahanglan man kong mohunong kadali sa misyonaryo nga mga kalihokan. Ang akong president misulti nako nga mahimo kining usa ka posible nga opsyon pero kinahanglan siyang mangayo og pagtugot.

Sa dihang nahibaloan nako sa wala madugay nga ang pagtugot gihatag, mibati ko nga mikusog og pitik ang akong kasingkasing sa kahinam—makapabilin ko ug makahuman sa akong misyon! Nag-ampo ko sa pagpasalamat.

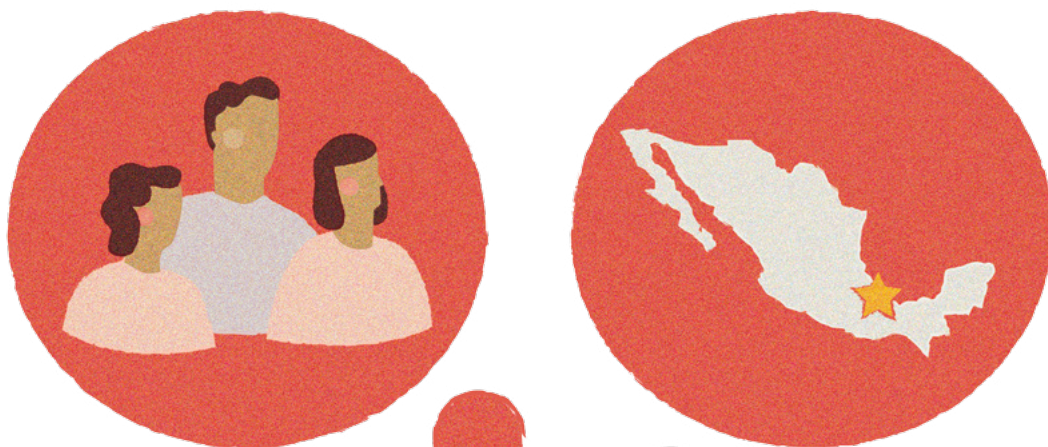
Sa adlaw sa operasyon, giingnan ko sa akong mission president, “Sister Gómez, kinahanglan kang mahibalo

Ang pangutana sa akong mission president nagpabilin kanako—nganong gitugutan man ko sa Ginoo nga magpabilin ug mahuman ang akong misyon?

nganong mitugot ang Ginoo nga magpabilin ka sa Veracruz.” Gikan nianang higayuna, determinado ko nga mangिता sa rason.

Nianang sama nga adlaw, ang akong inahan, kinsa miabut sa Veracruz, misulti nako, “Ang imong Mamá Lita (akong lola sa habig sa akong papa) moanhi sa ospital aron makakita nimo. Maayo kini nga oportunidad nga mangutana niya mahitungod sa inyong mga katigulangan.”

“Pagkanindot nga ideya!” Naghunahuna ko. Dili ko makahulat nga mapangutana ang akong mga

paryente mahitungd sa akong mga katigulangan. Gipangutana ko ni Mamá Lita kon unsa kamahinungdanon ang mahimong usa ka misyonaryo. Gitudloan nako siya mahitungod sa Pagpahiuli ug dayon naghigot ngadto niya mahitungod sa plano sa kaluwasan, kay ang akong lolo—ang iyang bana—namatay pipila ka tuig na ang milabay. Dayon miabut ang pangutana nga akong gilauman nga iyang ipangutana: “Makita pa ba nako pag-usab ang akong pinangga?”

Ang iyang pangutana mipuno nako og kalipay, ug mitubag ko, “Siyempre imo siyang makita!” Misanag ang iyang mga mata. Talagsaon kadto nga mapakigbahin kaniya kanang mahangturong kamatuoran. Dugang nga mga pangutana ang miabut, tanan niini nag-focus sa plano sa kaluwasan. Nangutana sab ko niya mahitungod sa akong pamilya aron mabutang nako sa akong family tree. Gibati nako kon giunsa sa Espiritu pagpabaton niya og panabut bahin sa plano sa kaluwasan.

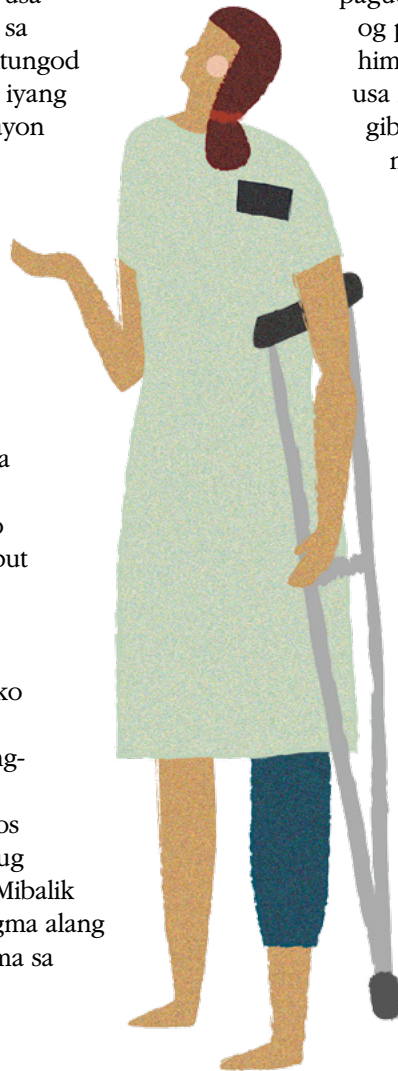
Sa kaulahian, samtang nagbisita ko sa uban nakong mga paryente, nakig-istorya ko sa akong lola sa habig sa akong mama, kinsa mitabang nako nga makakita og dugang nga mga pangalan sa pamilya. Nakahimo ko sa pagpakigbahin sa ebanghelyo ngadto sa tanan namong gibisitan.

Naamguhan nako nganong gitugutan ko sa Dios nga unang moadto sa Veracruz sa akong misyon ug dayon miistar didto human sa akong operasyon. Mibalik ko sa akong misyon nga dunay hilabihan nga gugma alang sa family history. Salamat sa malumong pag-amuma sa akong inahan, nakahuman ko sa akong misyon.

Ang akong lola sa habig sa akong papa namatay usa ka tuig human niana, nga naka-paguol nako. Sa laing bahin, mibati ko og pasalamat ug kahinam nga naka-himo og buhat sa templo para niya usa ka tuig human niana. Sa dihang gibunyagan ko alang niya, dili nako mapugngan ang akong mga luha sa kalipay. Sa katapusan makauban na niya ang iyang minahal, kang kinsa siya naminyo sobra na sa 60 ka tuig.

Wala koy pagduha-duha nga ang Ginoo nasayud sa atong kasingkasing. Gitugutan ko niya nga magpabilin sa Veracruz aron sa pagtudlo sa akong pamilya ug sa pagsangyaw sa maayong mga balita nga gidala sa atong Manunubos, nga si Jesukristo. Nasayud ko nga usa ka adlaw makita ra nako pag-usab ang akong mga apohan. Atong responsibilidad ang paghimo sa buhat alang sa atong mga katigulangan aron sa umaabut nga adlaw ang Dios moingon kanato, “Duol ngari kanako ikaw nga bulahan, may dapit nga giandam alang kani-mo sa mga mansyon sa akong Amahan” (Enos 1:27). ■

Ang tagsulat nagpuyo sa Chihuahua, Mexico.

**Ni Elder
M. Russell Ballard**

Sa Korum sa
Napulog Duha ka
mga Apostoles

JESUKRISTO

Ang Atong Tinubdan sa Kalinaw

Ang kalinaw alang sa atong magul-anong kasingkasing moabut lamang ngari nato kon atong sundon ang Kahayag ni Kristo.

Sa pagtapos sa tibuok adlaw nga pagtudlo ug instruksyon, misugyot ang Ginoo sa Iyang mga disipulo nga motabok sila ngadto sa pikas habig sa Dagat sa Galilea.

Samtang naglawig sila nianang gabhiona, “unya miabut ang usa ka makusog nga unos, ug ang mga balud mitabon-tabon sa sakayan, nga tungod niana ang sakayan napuno na sa tubig.

“Apan siya didto sa ulin, nagkatulog nga nag-unlan: ug siya gipukaw nila, nga nag-ingon, Magtutudlo, wala ka ba lang magkabana nga mangalumos kita?

“Ug siya nagmata, ug iyang gibadlong ang hangin, ug miingon siya sa lanaw, Hilum, hunong. Ug ang hangin milunay, ug miabut ang dakong kalinaw” (Marcos 4:37–39).

Mahunahuna ba ninyo kon unsa kaha ang gihunahuna sa mga Apostoles samtang nagtan-aw sila sa mismong mga elemento—ang hangin, ang ulan, ug ang dagat—nga mituman sa kalmado nga mando sa ilang Agalon? Bisan kon bag-ohay lang sila nga gitawag sa balaang pagka-apostol, nakaila sila Kaniya ug gihigugma nila Siya ug mituo Kaniya. Gibiyaan nila ang ilang trabaho ug ang ilang mga pamilya aron mosunod Kaniya. Sa medyo mubo ra nga

ANG WALAY KATAPUSAN NGA KALINAW NGA GISAAD NI JESUS MAO ANG KALINAW SA KAHILADMAN, NAMUGNA TUNGOD SA HUGOT NGA PAGTUO, NAKABASE SA PAGPAMATUOD, GIAMUMAHAN SA GUGMA.

panahon, nakadungog sila Kaniya nga nagtudlo og talagsaong mga butang, ug nakita nila Siya nga mipahigayon og daghang mga milagro. Apan lapas na kini sa ilang panabut, ug ang ilang mga panagway mipakita siguro niini.

“Ug siya miingon kanila, Nganong nalisang man kamo? wala ba kamoy pagsalig?”

“Ug giabut silag dakong kahadlok, ug nasig-ingon ang usa sa usa, Kinsa man diay kini siya, nga bisan pa ang

hangin ug ang lanaw mopatuo man kaniya?” (Marcos 4:40–41).

Sa gubot ug usahay makalilisang nga mga panahon, ang saad sa Manluluwas bahin sa walay kinutuban ug mahang-turon nga kalinaw makapahimo nato nga labihan ka madawatong niining mga pagbati, sama ra sa Iyang abilidad sa pagpakalma sa mapintas nga mga balud nga nakaapekto niadtong miuban Kaniya didto sa Dagat sa Galilea nianang unuson nga gabii sa dugay nang panahon.

Pagpangita sa Kalinaw sa Kahiladman

Sama niadtong kinsa buhi pa sa panahon sa Iyang mortal nga pangalagad, dunay pipila kanato kinsa nangita sa pisikal nga kalinaw ug kauswagan isip mga timailhan sa talagsaong gahum sa Manluluwas. Usahay mapakyas kita sa pagsabut nga ang walay katapusan nga kalinaw nga gisaad ni Jesus mao ang kalinaw sa kahiladman, namugna tungod sa hugot nga pagtuo, nakabase sa pagpamatuod, giamumahan sa gugma, ug gipahayag pinaagi sa padayon nga pagkamasulundon ug paghinulsol. Usa kini ka kalinaw sa espiritu nga nakaimpluwensya sa kasingkasing ug kalag. Kon ang usa ka tawo tinuoray gayud nga nasayud ug nakasinati niining kalinaw sa kahiladman, mawala ang kahadlok sa kalibutanong kagubot o panagbingkil. Ang usa ka tawo masayud diha sa kahiladman nga maayo ra ang tanan

kon kalabut na sa mga butang nga mas mahinungdanon.

Walay kalinaw diha sa sala. Mahimong dunay kasayon, popularidad, kabantog, ug gani kauswagan, apan walay kalinaw. “Ang pagkadautan dili mahitabo nga mahimo nga kalipay” (Alma 41:10). Ang usa ka tawo dili magmalinawon kon nagpakabuhi siya nga wala mahiangay sa gipadayag nga kamatuoran. Walay kalinaw sa pagkabagis o pagkamabingkilon. Walay kalinaw diha sa pagkabastos, pagkahigal, o pagkamatugtanon. Walay kalinaw diha sa pagkaadik sa druga, alkohol o pornograpiya. Walay kalinaw diha sa pagka-abusado ngadto sa uban sa bisan unsang paagi, ma-emosyonal, pisikal, o sekswal, kay kadtong mga abusado magpabilin sa mental ug espirituhanong kagubot hangtud moduol sila kang Kristo diha

WALAY KALINAW DIHA SA SALA. MAHIMONG DUNAY KASAYON, POPULARIDAD, KABANTOG, UG GANI KAUSWAGAN, APAN WALAY KALINAW. “ANG PAGKADAUTAN DILI MAHITABO NGA MAHIMO NGA KALIPAY” (ALMA 41:10).

sa tumang pagpaubos ug magtinguha og kapasayloan pinaagi sa hingpit nga paghinulsol.

Sa usa ka higayon o sa lain nagatuo ko nga ang tanan nangandoy alang sa “kalinaw sa Dios, nga lapaw sa tanang pagpanabut” (Mga Taga-Filipos 4:7). Kana nga kalinaw alang sa atong nagmagul-anong kasingkasing moabut lamang kana- to kon mosunod kita sa Kahayag ni Kristo, nga “gihatag ngadto sa matag tawo, nga siya masayud sa maayo gikan sa dautan” (Moroni 7:16), kay mogiya kini kanato sa paghinulsol sa mga sala ug magtinguha og kapasayloan.

“Kaninyo Ibilin Ko Ang Kalinaw”

Pipila lang ka oras sa wala pa Niya sugdi ang mahimayaon apan mapait

nga proseso sa Pag-ula, si Ginoong Jesukristo mihimo niining talagsaong saad ngadto sa Iyang mga Apostoles: “Kaninyo ibilin ko ang kalinaw, kaninyo ihatag ko ang akong kalinaw” (Juan 14:27).

Misaad ba Siya sa Iyang minahal nga mga kauban sa matang sa kalinaw nga nailhan sa kalibutan—kasiguroan, seguridad, nga walay panagbingkil o kalisdanan? Sigurado nga ang rekord sa kasaysayan magsugyot og sukwahi niini. Kadtong orihinal nga mga Apostoles nakasinati og daghang pagsulay ug pagpanggukod sa nahibiling mga adlaw sa ilang kinabuhi, mao tingali nganong gidugang sa Ginoo kining panabut ngadto sa Iyang saad:

“Hatagan ko kamo niini, dili sama sa hinatagan sa kalibutan. Kinahanglan dili magkaguol ang inyong kasingkasing, ni magtalaw” (Juan 14:27).

“Gisulti ko kini kaninyo aron nga dinhi *kanako* makabaton kamog

kalinaw,” mipadayon Siya. “Dinhi sa kalibutan aduna kamoy kagulan-an: apan sumalig kamo; gidaug ko na ang kalibutan” (Juan 16:33; emphasis gidugang).

Ang kalinaw—ang tinuod nga kalinaw, nga mabati ninyo sa tinuod nga matang sa tibuok ninyong kalag—moabut lamang diha ug pinaagi sa hugot nga pagtuo kang Ginoong Jesukristo. Kon kanang bililhong kamatuoran madiskubrihan ug ang mga baruganan sa ebanghelyo masabtan ug gamiton, dakong kalinaw ang modagayday sa kasingkasing ug kalag sa mga anak sa atong Langitnong Amahan. Miingon ang Manluluwas pinaagi ni Joseph Smith, “Pagkat-on kanako, ug paminaw sa akong mga pulong; lakaw diha sa kaaghub sa akong Espiritu, ug ikaw makabaton og kalinaw ngari kanako” (D&P 19:23).

Mapasalamaton ko nga ako maka-saksi ganha ninyo nga si Jesus mao ang Kristo, ang Anak sa Dios. Pinaagi sa pagsunod Kaniya, pinaagi sa hugot nga pagtuo ug pagsalig, makaplagan sa tanan ang matam-is nga kalinaw sa kahiladman nga ikatanyag sa ebanghelyo kanato. ■

Gikuha gikan sa usa ka pakigpulong sa Abril 2002 nga kinatibuk-ang komperensya.

SA USA KA HIGAYON O SA LAIN NAGATUO KO NGA ANG TANAN NANGANDUY ALANG SA “KALINAW SA DIOS, NGA LAPAW SA TANANG PAGPANABUT” (MGA TAGA-FILIPOS 4:7).

Kalinaw dinhi sa Kalibutan batok sa KALINAW DIHA NI KRISTO

*Makahatag si Jesukristo kanato og malungtarong kalinaw,
bisan atol sa mga kalisdanan ug mga pagsulay.*

Ni Sarah Hanson

Sa kalibutan nga dunay sosyal, politikal, ug relihiyusong kagubot, unsay inyong gikinahanglan aron makabaton og kalinaw? Maayong mga higala? Usa ka mahigugmaong pamilya? Kaluwasan ug kasiguroan? Usahay maghunahuna kita nga ang atong kinabuhi kinahanglang makatubag sa mga gikinahanglan sama niini aron tinud-anay kitang makabatyag og kalinaw. Apan ang kinabuhi dili gayud

mahimong 100 porsyento nga perpekto ug sayon. Nan unsaon man nato pagsagubang ang mga pagsulay ug mobati og kalinaw sa samang higayon?

Ang kalibutan nagsulti kanato nga ang kalinaw mabati lamang kon walay bisan unsang panagbangi. Apan dili kana tinuod! Pinaagi sa Iyang ebanghelyo, si Jesukristo naghatag kanato og kalinaw sa kahiladman nga mola-baw pa sa kalinaw nga gitanyag sa

kalibutan. Kon motan-aw kita Kaniya uban sa pagtuo, mabati nato ang kalinaw sa bisan unsang kahimtang.

Ang Manluluwas mitudlo, “Kaninyo ibilin ko ang kalinaw, kaninyo ihatag ko ang akong kalinaw: *hatagan ko kamo niini dili sama sa hinatagan sa kalibutan*” (Juan 14:27; emphasis gidugang). Ania ang pipila ka paagi diin ang kalinaw sa kalibutan lahi kay sa kalinaw ni Jesukristo.

Kalinaw dinhi sa Kalibutan

1. Ang kalinaw kinahanglang moabut dayon—dili na kita kinahanglang maghulat pa niini!

2. Dili mo makakaplag og kalinaw atol sa mga kalisdanan.

3. Ang kalinaw mao ang pagkawalay gubat.

4. Ang kalinaw moabut pinaagi sa pagpakabuhi sa bisan unsang paagi ninyo gustong magpakabuhi.

5. Ang pag-angkon sa inyong mga sayop ug mga kahuyang dili makahatag og kalinaw.

6. Ang kalinaw moabut gikan lamang sa pag-focus sa inyong mga panginahanglan.

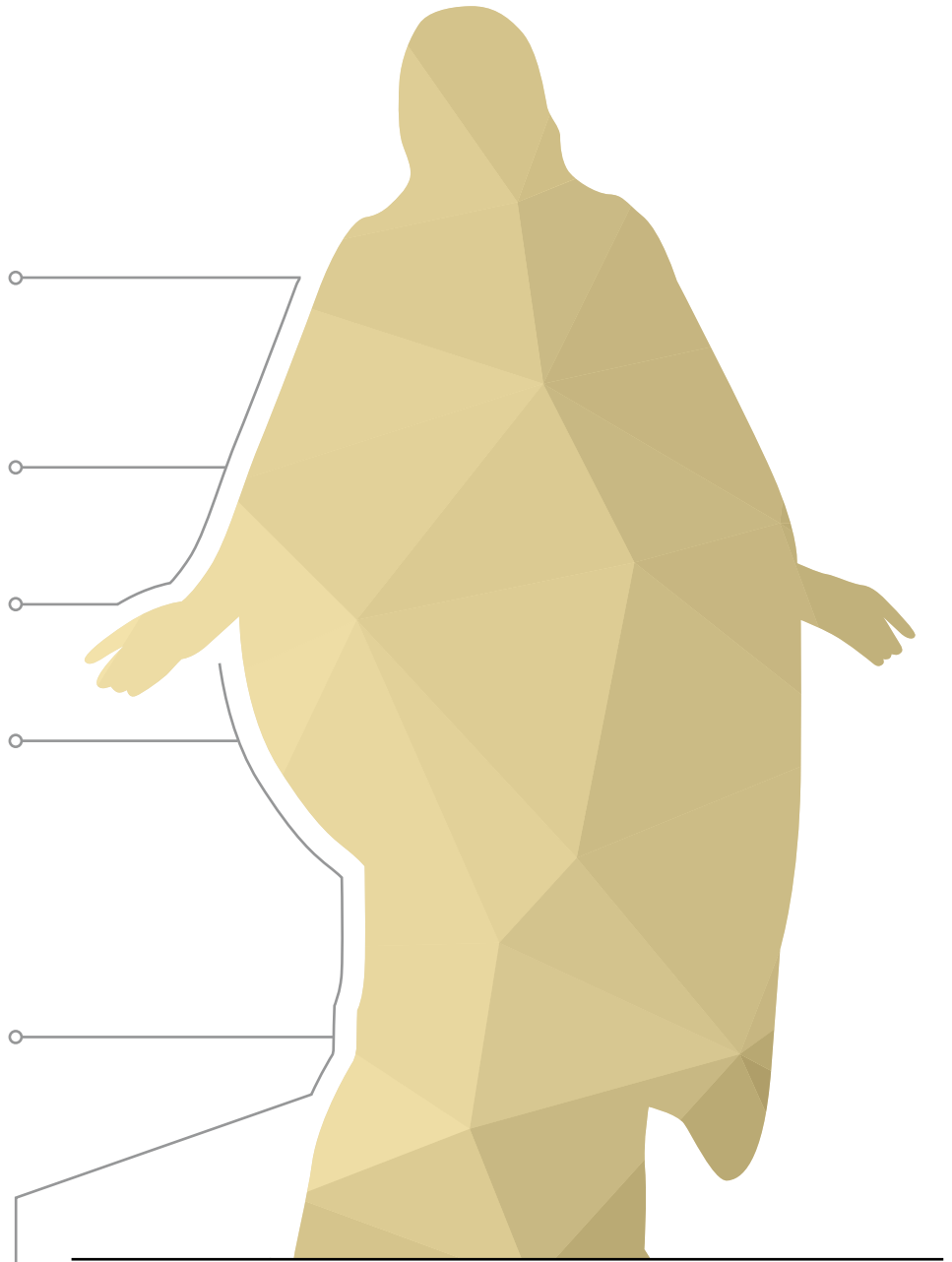
7. Ang kalinaw moabut gikan sa pagtinguha og pagtugot sa uban.

8. Kinahanglang maningkamot kita nga makabaton sa kaugalingon natong kalinaw.

Kalinaw diha ni Kristo

1. Usahay kinahanglan kitang maghulat alang sa kalinaw—apan “ayaw kamo pag-undang. . . . Salig sa Dios ug tuohi nga moabut ra ang maayong mga butang.”¹
2. Ang kalinaw mahimong moabut bisan taliwala sa mga pagsulay.
3. Ang kalinaw mahimong makita sa bisan unsa nga kahimtang.
4. Ang kalinaw moabut pinaagi sa pagsunod sa ebanghelyo ug sa pagtuman sa mga sugo.
5. Ang kinasingkasing nga paghinulsol makahatag og kalinaw. “Ang kanindot mismo sa pulong nga paghinulsol mao ang saad nga makalingkawas sa naandang mga problema, mga gawi ug mga kasub-anan ug mga sala. Apil kini sa labing malaumon ug makadasig—ug oo, labing malinawon—nga mga pulong sa bokabularyo sa ebanghelyo.”²
6. Ang kalinaw moabut gikan sa pagserbisyo ug pagkahimong tigpasiugda og kalinaw alang sa uban.
7. Ang kalinaw moabut samtang magtinguha kita nga mahimong mas maayo nga mga disipulo ni Jesukristo.
8. “Ang matang sa kalinaw nga mao ang . . . ganti sa pagkamatarung . . . mao ang gisaad nga gasa sa misyon ug maulaong sakripisyo sa Manluluwas.”³

Kon himoon nato si Jesukristo nga sentro sa atong kinabuhi, tinuod kita nga mobati nga Siya “[mosulti] og kalinaw sa [atong] mga kalag” (Alma 58:11). Niining kalibutan makasinati kita og mga kalisdanan, apan bula-han kita nga masayud nga dunay tawo nga atong kadangpan sa bisan unsang mahagiton nga kahimtang. Ang Ginoo miingon, “Gisulti ko kini kaninyo aron nga dinhi kanako makabaton kamog kalinaw. Dinhi

sa kalibutan aduna kamoy kagulan: apan sumalig kamo; gidaug ko na ang kalibutan” (Juan 16:33). Tungod sa Pag-ula sa Manluluwas, ang kalinaw posible na karon ug sa kahangturan. ■

MUBO NGA MGA SULAT

1. Jeffrey R. Holland, “An High Priest of Good Things to Come,” *Liahona*, Ene. 2000, 45.
2. Jeffrey R. Holland, “The Peaceable Things of the Kingdom,” *Ensign*, Nob. 1996, 83.
3. Quentin L. Cook, “Personal nga Kalinaw: Ang Ganti sa Pagkamatarung,” *Liahona*, Mayo 2013, 33.

KAMO DILI MAKAPUGONG SA UNSAY ANAA SA AKONG KASINGKASING

Ni Blossom Larynoh

Sa dihang ang Simbahan unang miabut sa Ghana niadtong 1978, ang gobyerno wala gayud makasabut niini ug sa mga gipangbuhat niini. Miresulta kini sa daghang

mga hungihong. Samtang ang Simbahan milambo sulod sa 10 ka tuig, mao usab ang mga hungihong. Nahinumdom ko nga nakadungog sa mga tawo nga moingon nga ang Estados Unidos nagpadala og mga tawo aron maniid sa among gobyerno. Kana, inubanan sa tanang gipakatap nga basahon nga batok sa mga Mormon, nakapasuspetsa kaayo sa gobyerno.

Ang Pagpugong

Niadtong Hunyo 14, 1989, gisirad-an sa gobyerno ang among mga building sa Simbahan, gipapauli ang mga misyonaryo, ug gidili ang tanang opisyal nga kalihokan sa Simbahan. Gitawag namo kini nga panahon sa “pagpugong.” Apan isip usa ka 18 anyos nga babaye, ang tanan nakong nahibaloan mao nga adtong usa ka adlaw gipahibalo nga dili na mi mahimong moadto sa simbahan. Duna pa gani mga sundalo nga nagbantay sa mga building aron masiguro nga magpalayo mi.

Kay dili na man mi mahimong maghima-mat sa among mga chapel, nakadawat mi og pagtugot gikan sa mga lider sa Simbahan nga maghimo og mga sakrament miting diha sa among mga panimalay. Kon wala moy naghupot sa priesthood sa inyong panimalay, giawhag mo nga moadto sa usa ka panimalay nga dunay usa. Makapalibug kadto nga panahon apan usa usab ka espesyal kaayo nga panahon. Gipakigbahin namo ang among mga pagpamatuod, ug mas nakapasuod kini namo.

Unsaon man Nimo Pagtawag ang Imong Kaugalingon nga usa ka Mormon?

Sa usa ka higayon atol sa pagpugong, kinahanglan kong mobiya sa akong panimalay aron moadto sa usa ka boarding school. Sa dihang miabut ko didto, usa sa mga magtutudlo nakadungog nga usa ko ka Santos sa Ulahing mga Adlaw. Direkta siyang nakigsulti nako aron maghigot sa negatibong paagi mahitungod sa Simbahan ngari nako. Daghan kaayo siyang mapintas nga mga pulong nga ikasulti. Kanunay kong naghunahuna, “Nganong initan man ko nimo ug magsulti niining mga butanga? Mituo ko sa mga pagtulun-an sa ebanghelyo, apan tawo ra gihapon ko.”

Usa ka adlaw iya kong gipangutana kon unsaon pa nako pagtawag ang akong kaugalingon nga usa ka Mormon. Wala ba ko mahibalo mahitungod sa pagpugong? Karon, sa among kultura, dili mi motubag-tubag sa mga hamtong. Mao nga ang kamatuoran nga usa siya ka magtutudlo nagpasabut nga dili ko makahagit niya. Apan nianang higayuna, naamguhan nako nga duna gyud koy pagpamatuod. Wala ko masayud kon giunsa paggawas niining mga pulong sa akong ba-ba, apan ang Espiritu mianhi nako, ug mibarug ko ug miingon, “Ang Simbahan anaa sa akong kasingkasing. Ug walay bisan kinsa nga makapugong sa unsay anaa sa akong kasingkasing.”

Ug human niana wala na ko niya hilabti.

Pagka-Nobyembre 1990 ang gobyerno mitapos sa pagpugong ug miingon nga ang among mga miyembro sa Simbahan gawasnon na nga mosimba pag-usab. Wala mi mga radyo o mga telebisyon sa school campus, mao

ANG PAGPUGONG DIDTO SA GHANA

Niadtong Hunyo 14, 1989, ang gobyerno sa Ghana mi-ban sa Ang Simbahan ni Jesukristo sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw. Tanang building sa Simbahan gisirad-an, apan ang 6,000 ka miyembro gitugutan nga magpahigayon og mga kalihokan sa ilang mga panimalay. Pagka-Nobyembre 29, 1990, gitangtang sa gobyerno ang ban ug gitugutan ang Simbahan nga magpadayon sa tanang kalihokan. Karon dunay sobra sa 72,000 ka miyembro, usa ka missionary training center, ug usa ka templo sa Ghana.

Si Blossom usa ka young woman sa Ghana dihang gi-ban sa gobyerno ang mga miting sa LDS nga Simbahan.

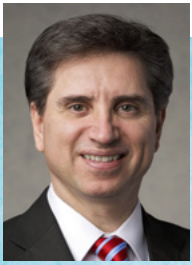

nga nakahibalo lang ko tungod kay kana nga magtutudlo nakadungog ug daling mipadala og tawo aron mapahibalo ko. Sa dihang nakakita siya nako, miingon ang akong magtutudlo, “Ang ban sa inyong Simbahan gitangtang na! Makasimba na ka pag-usab.” Malipayon siya para nako.

Dili Sila Makapugong sa Unsay Anaa sa Inyong Kasingkasing

Kadtong nagpabilin sa Simbahan ug dungan nga nagsimba atol sa pagpugong nakamugna og mas lig-on nga mga relasyon. Nahimo kaming tinuod nga mga managsoon. Bisan karon, nga naglain-lain na mi og mga dalan, kon dunay mahitabo sa usa ka tawo, makadungog gihapon mi mahitungod niini. Gibati namo nga mora mi og mga pioneer.

Ganahan kong mosulti sa mga tawo nga kon nasayud kamo nga ang inyong mga gituohan tinuod ug kamo dunay pagpamatuod mahitungod niini, maka-angkon kamo og mga pagsulay apan ang inyong pagtuo dili kinahanglang matarug. Kon nasayud kamo nga ang usa ka butang tinuod ug mituo kamo niini, walay lain nga makakuha niini gikan kaninyo. Dili sila makapugong sa unsay anaa sa inyong kasingkasing. ■
Ang tagsulat nagpuyo sa California, USA.

Ni Elder
Massimo De Feo
Sa Seventy

GIUNSA NAKO PAGPALAMBO ANG AKONG RELASYON NGADTO SA DIOS

Sa dihang nag-12 anyos na ko, nagsugod ko sa paghunahuna og maayo kon unsaon nga malambigit ko sa ebanghelyo.

Nagpuyo ko sa akong lungsod nga natawhan sa Taranto, Italy. Pipila pa lang ka tuig sukad ang akong igsoong lalaki ug ako nakahimamat sa mga misyonaryo ug nahimong mga miyembro sa Simbahan, pero misugod ko sa pagbati nga madasigon nga moapil pa. Misugod ko sa pagbati og tinguha nga mopaambit sa sakrament. Nahinumdom ko nga maglakaw ngadto sa simbahan kada Dominggo nga mag-ampo sa akong kasingkasing nga unta tawagon ko aron makapaambit sa sakrament.

Usa ka Dominggo sa buntag, ang akong branch president mitawag nako sa iyang opisina. Miingon siya, “Massimo, ang Ginoo gusto nga ikaw makadawat sa priesthood ug maordinahan nga usa ka deacon.”

Pagkadungog nako niadtong mga pulonga—“ang Ginoo gusto nga ikaw”—natandog kaayo ko niini. Gibati nako nga dili tawo ang mihangyo nako sa pagbuhat og usa ka butang, pero ang Ginoo gayud kadto nga *personal* nga mipadangat sa usa ka responsibilidad. Sa dihang ang akong branch president mitan-aw nako, gibati nako nga ang Ginoo mitunol sa Iyang mga kamot ngari nako.

Sa pagsugod nako sa pagpaambit sa sakrament kada Dominggo, mabati nako ang gahum sa pagkadiosnon sa akong kinabuhi. Mibati ko nga responsable, mibati ko nga nalambigit, ug nasayud ko nga naghimo ko sa buhat sa Ginoo. Gibati nako nga mas duol Kaniya pinaagi sa pagserbisyo Kaniya.

Kini nga kasinatian sa pagbati sa kamot sa Ginoo pinaagi sa akong mga lider ug sa akong mga responsibilidad nakatabang nako nga makapalambo og mas lawom nga personal nga relasyon ngadto Kaniya. Ganahan ko nga mas malambigit sa ebanghelyo; sa pagpakabuhi nako nianang paagiha, gibati nako ang presensya sa Dios sa akong kinabuhi. Ang pagpalambo niining matang sa relasyon ngadto Kaniya maoy usa sa labing importante nga mga butang nga inyong mabuhat sa inyong kabatan-on.

PAGKAKITA SA GINOO DIHA SA INYONG MGA LIDER

Sa akong pakigkita sa akong branch president, nakahimo kini og lawom nga espirituhanong impresyon kanako sa dihang akong gibati nga ang Ginoo kadto, dili lang ang akong branch president, ang naghatag nako og responsibilidad. Sa pag-ila sa Ginoo pinaagi sa akong lider, gibati nako nga mas duol ngadto Kaniya, ug ang akong relasyon ngadto Kaniya milambo.

Kon nakasabut mo isip batan-on nga kon kamo hatagan og mga calling o kon maglingkod mo sa inyong mga klase sa simbahan, makadungog mo sa mga pulong sa Langitnong Amahan ug ni Jesukristo, dayon makakita mo sa simbahan sa lahi nga paagi—sa espirituhanog paagi. *Magtinguha* kamo nga moapil sa buhat sa Ginoo. Makabaton mo og lawom nga espirituhanong mga kasinatian ug mobati nga mas suod ngadto Kaniya kada Dominggo.

PAGKAKITA SA GINOO DIHA SA MGA ORDINANSA

Makapalambo usab kita og personal nga relasyon ngadto sa Ginoo pinaagi sa pag-ila sa Iyang presensya samtang moapil kita sa mga ordinansa sa ebanghelyo. Kon moapil kita sa mga ordinansa—sama sa sakrament—masayud kita nga “ang gahum sa pagka-diosnon gipakita” (D&P 84:20). Sa dihang mipaambit ko sa sakrament, bisan sa edad nga 12 o 13, gibati gayud nako nga usa ko ka instrumento sa Iyang mga kamot. Gibati nako ang presensya ug gahum sa Dios niadtong mga ordinansa ug ang gahum sa pagkadiosnon sa akong kinabuhi. Ang pagbaton nianang sagradong kasinatian kada semana pinaagi sa pag-ila sa Ginoo dinhi niini nga ordinansa nakatabang nako nga mapalambo ang akong personal nga relasyon ngadto sa Ginoo.

Dili lamang kini limitado sa *pagpaambit* sa sakrament. Mabati usab nato ang gahum sa pagkadiosnon pinaagi sa *pag-ambit* sa sakrament kada Dominggo. Kon moambit kita sa sakrament, kinahanglang dili nato kini ibaliwala o panagsara o sa kaswal nga paagi. Kinahanglang natong tinguhaon, desisyunan, ug pangandaman ang pag-ambit sa sakrament, tanan niini makatugot kanato nga mabati ang gahum sa pagkadiosnon sa atong kinabuhi. Kinahanglang natong gamiton ang sakrament isip gamhanan nga espirituhanong himan sa pagpalambo sa atong relasyon ngadto sa Dios ug sa pag-andam sa atong kaugalingon alang sa kada adlaw nga mga hagit sa kinabuhi.

USA KA LAWOM NGA PERSONAL NGA RELASYON

Desisyuni karon ang pagpalambo og lawom nga personal nga relasyon ngadto sa Ginoo. Kon mas duol ang inyong gibati ngadto Kaniya, mas sayon ang pagserbisyo Kaniya.

Ang Ginoo nagtunol sa iyang mga kamot sa matag usa kanato sa personal nga paagi. Kon mosimba kita, makadungog kita sa Iyang mga pulong. Kon moambit kita sa sakrament, nagtuman kita sa Iyang sagrado nga mga ordinansa. Kinahanglang kitang moila sa presensya ug gahum sa Dios diha sa atong mga lider ug sa mga ordinansa aron mapalambo nato ang personal nga relasyon ngadto Kaniya. ■

PAGTUGYAN SA AKONG MGA KABALAKA NGADTO SA DIOS

Sa dihang akong nahibaloan nga ang akong higala dunay dagkong gipanglimbasugan, nanglimbasug ko nga makakita og kalinaw.

Ni Ninoska Nawrath

Sa dihang ang akong higala nga si Fernanda (dili tinuod niyang pangalan) wala motungha sa klase usa ka Biyernes, naghunahuna ko kon unsay nahitabo. “Nasakit ba si Fer? OK ra ba siya?” Nangutana ko samtang giduol nako ang pipila ka higala sa pagtapos sa adlaw. “Wala siya masakit,” laing higala ang mitubag, “kinahanglan lang siya nga moadto og psychologist.” Sa dihang nangutana ko kon ngano, giingnan ko niya nga si Fernanda nag-antus og depresyon ug mipasakit sa iyang kaugalingon. Sa wala madugay human ko nakahibalo, gi-admit si Fernanda sa ospital aron matambalan, ug wala namo siya maki-ta sulod sa pipila ka semana.

Bisan kon managhigala mi, wala siya mopakigabhin nianang bahina sa iyang kinabuhi ngari nako. Iya kining

gitago sa tanan tungod kay naulaw siya. Gisultihan ko niya sa wala madugay nga dili siya gusto nga ang uban mahinugon niya o sa iyang sitwasyon. Pero wala ko mahinugon niya—mibati lang ko og kalooy.

Nianang unang adlaw, mihigda ko human mieskwela, gitabunan og unlan ang akong nawong. Naluya gyud ko sa emosyonal nga paagi apan nahingawa og maayo nga matulog. Ang akong kalibutan labihan ka gubot. Gibati nako nga diha ko sa tunga-tunga sa unos, ug daghang hunahuna ug pagbati ang gitayhup nianang unos sa lain-laing direksyon. Gibati nako ang kalibog, pag-inusara, ug, labaw sa tanan, ang pagkawalay mahimo aron makatabang.

Unsaon Nako sa Pagtabang?

Unsay akong mabuhat o masulti aron matabangan siya? Sa unsang paagi nga kaming managhigala magkahiusa ug makahatag sa among suporta? Wala ko kakita og bisan unsang matang sa solusyon aron mahupay ang akong mga higala o ang akong kaugalingon. Nag-ampo ko alang sa inspirasyon pero akong gibati nga daw ang akong mga pag-ampo wala gayud matubag.

Pero pagkasunod semana nakadawat ko og inspirasyon. Naglingkod ko sa akong sayo sa buntag nga klase sa seminary sa dihang ang akong magtutudlo mipahinumdom namo sa Unang Panan-awon ug giunsa ni Joseph Smith pagpangayo og panabang sa

Langitnong Amahan bahin sa iyang mga kalisdanan ug mga problema. Ang akong magtutudlo nianang higayuna miingon, “Kon tinguhaon nato ang Amahan ug mangutana Kaniya, Siya motubag kanato. Dili gayud kita mag-inusara.”

Nakaamgo ko nga sa akong kaguol, gisira nako ang akong kasingkasing ngadto sa akong Langitnong Amahan. Bisan kon misulay ko sa pag-ampo kanunay, dili kadto igo—duna giha-pon koy daghang kahadlok aron makakita og kalinaw. Nasayud ko nga nakasabut gayud Siya kon unsay akong gibati ug nga makatabang Siya kanako. Pero kinahanglan nakong tugutan ang Iyang impluwensya ug tinud-anay nga mosalig nga mahimo Niya kini—kinahanglan kong mopakita og hugot nga pagtuo.

Busa akong gihimo. Sa katapusan, samtang nagpadayon ko sa pag-ampo ug pagbasa sa akong mga kasulatan, naningkamot nga kuhaon sa Man-luluwas ang akong mga alantuson, nasabtan nako nga sa katapusan ang depresyon sa akong higala mahuman ra. Bisan pa man sa kamatuoran nga ang kagubot sa gawas nagpadayon, mibati ko og kakalma, balansyado, nga dunay kalinaw. Ang akong inahan kanunayng nag-awhag nako nga magtinguha og kalinaw, nga nag-ingon, “Ang imong higala ma-OK ra lagi ug mao usab ikaw. Pagpabiling lig-on sa ebanghelyo, ug mosalir ra kining tanan.”

Pagsuporta sa Akong Higala

Sa dihang si Fernanda sa katapusan mibalik na og eskwela, nakahimo ko sa paghatag niya og lig-ong suporta, pero tungod kini kay nagtinguha ko ug nakakita og kalinaw sa akong kaugalingon mismo pinaagi ni Jesukristo. Naningkamot ko sa akong pinakamaayo nga mahimong maayo nga tigpaminaw, mahimong positibo, ug sa pagpakigbahin sa ebanghelyo. Masaligon ko sa dihang mipasabut ko sa plano sa kalipay ug sa dihang ako siyang gisultihan nga ang atong Amahan gusto nga makakita kita og hingpit nga kalipay, bisan pa man sa atong mga hagit. Mahimong madugay kini, pero posible kini alang sa tanan Niyang mga anak.

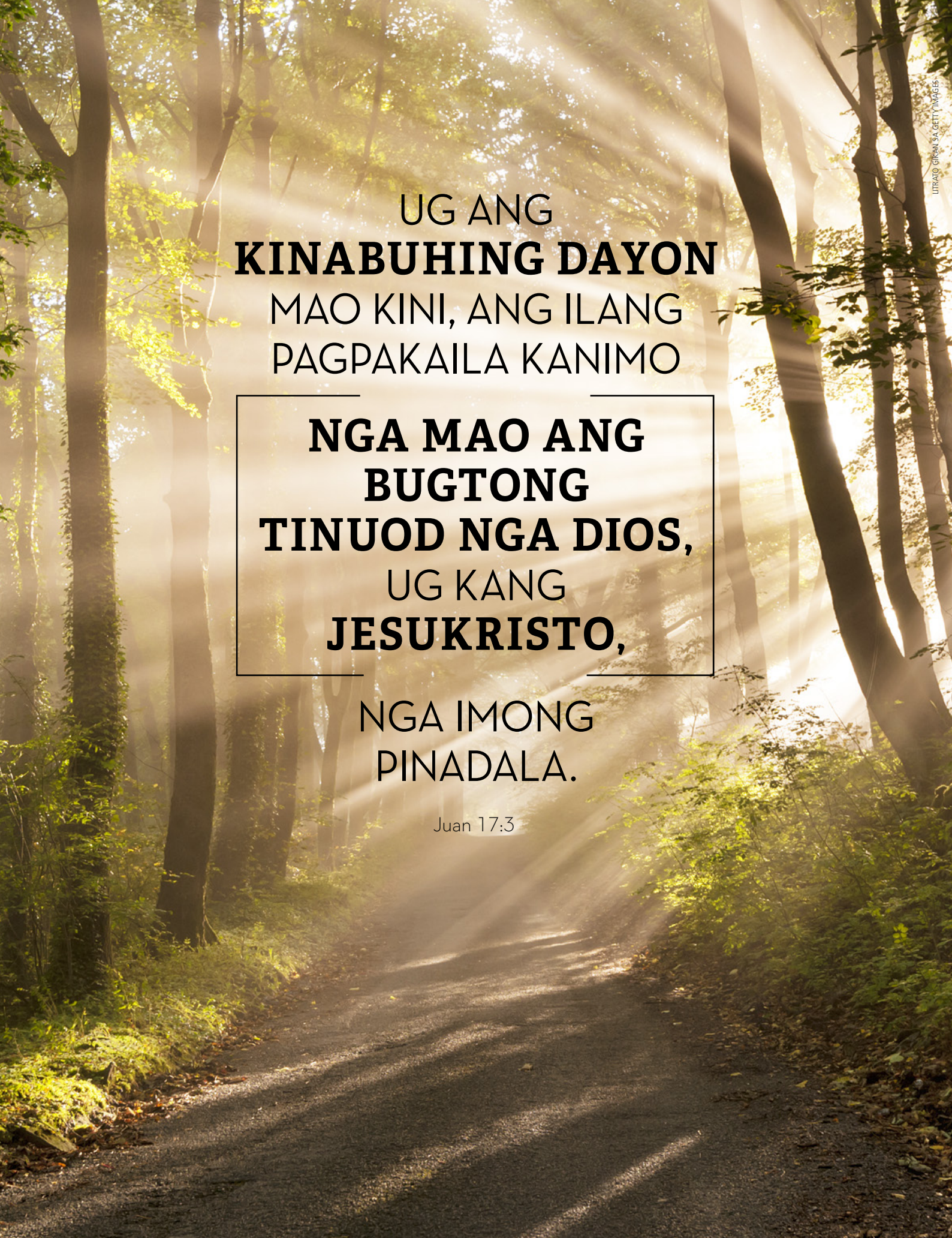
Dunay daghang sitwasyon sa akong kinabuhi diin gibati nako ang kahingawa ug kaguol, pero tungod sa ebanghelyo kanunay nakong nahinumduman kon diin ko gikan. Nasayud ko nga ako anak sa Dios ug nga Siya adunay plano alang kanako—ug alang ni Fernanda. Kitang tanan naglakaw sa lain-laing mga dalan, pero ang matag usa alang sa atong kaayohan tungod kay nahigugma Siya kanato. Ang matag dalan, matag pagsulay, adunay katuyoan. Ug kon makakita kita og kalinaw niadtong mga pagsulay, mahimo kitang mopakigbahin sa kalinaw nga atong naangkon ngadto sa uban. ■

Ang tagsulat nagpuyo sa Maule, Chile.

DEPRESYON: UNSAY INYONG BUHATON

Kon kamo adunay higala nga nag-antus og depresyon, paghimo og espesyal nga paningkamot nga maminaw ug mahimong suporta ngadto nila sa ilang mga pagsulay. Nagkinahanglan sila sa inyong gugma. Pangayo og tambag sa inyong mga ginikanan. Siguroa nga ang mga ginikanan sa inyong higala nahibalo (bisan kon ang inyong higala dili gusto nga sila mahibalo) ug pangayo sa ilang tambag kon sa unsang paagi kamo makatabang. Kon grabe na ang sitwasyon (sama sa pagpasakit sa ilang kaugalingon), ug ang ilang mga ginikanan nahibalo pero walay gibuhat, sultihi ang usa ka magtutudlo, tig-tambag, o lider sa Simbahan.

UG ANG
KINABUHING DAYON
MAO KINI, ANG ILANG
PAGPAKAILA KANIMO

**NGA MAO ANG
BUGTONG
TINUOD NGA DIOS,
UG KANG
JESUKRISTO,**

NGA IMONG
PINADALA.

Juan 17:3

1 Nephi 3:7

Ang Ginoo misugo ni Nephi sa pag-adto ug sa pagbuhat.

1 AKO MOADTO
 “Kamo nagpakita sa inyong pagsalig Kaniya kon kamo maminaw uban sa tinguha sa pagkat-on ug paghinulsol ug dayon moadto ug mobuhat sa bisan unsay Iyang gihangyo. Kon kamo igo nga mosalig sa Dios sa pagpaminaw sa Iyang mensahe sa matag pagpamulong, awit, ug pag-ampo dinhi [sa matag usa] niini nga komperensya, makaplagn ninyo kini. Ug kon kamo moadto ug mobuhat dayon sa unsay gusto Niyang ipabuhat kaninyo, ang inyong gahum sa pagsalig Kaniya motubo, ug moabut ang panahon diin kamo mapuno sa pagpasalamat nga masayud nga Siya misalig kaninyo.”

Presidente Henry B. Eyring, Unang Magtatambag sa Unang Kapangulohan, “Salig sa Dios, Dayon Lakaw ug Buhata,” *Liahona*, Nob. 2010, 73.

2 BUHATA
 “Ako kining gihimo nga lagda: *Kon ang Ginoo mosugo, buhata kini.*”

Mga Pagtulun-an sa mga Presidente sa Simbahan: Joseph Smith (2007), 190.

7 Ug nahinabo nga ako, si Nephi, miingon ngadto sa akong amahan: Ako “moadto ug mobuhat sa mga butang nga ang Ginoo nagsugo, kay ako nasa-yud nga ang Ginoo dili mohatag og mga ²sugo ngadto sa mga katawhan, gawas kon siya ¹moandam og paagi alang kanila nga sila unta makatuman sa butang diin siya misugo kanila.

4 3 5

3 ANG GINOO MISUGO
 “Ang matag sugo sa Ginoo gihatag alang sa atong paglambo, pag-uswag, ug pagtubo.”

Elder Robert D. Hales (1932–2017) sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles, “If Thou Wilt Enter into Life, Keep the Commandments,” *Ensign*, Mayo 1996, 36.

4 SIYA MOANDAM OG PAAGI
 Sa Daang Tugon, ang pag-andam og paagi nagpasabut og pag-establisar og nindot, maayo pagkabutang og timailhan nga dalan (tan-awa sa Deuteronomio 19:3) o paghawan sa dalan pinaagi sa pagtangtang sa mga babag (tan-awa sa Isaias 40:3).

Kon ang Ginoo mohatag kanato og usa ka sugo, kanunay Siya nga moandam og paagi alang kanato kon andam kita nga mosalig Kaniya ug motuman. Apan sama ni Nephi, kinahanglan gayud nga molihok kita diha sa pagtuo; dayon ang paagi moabut ra, kay ang Ginoo “nagbuhat pinaagi sa gahum, sumala ngadto sa hugot nga pagtuo sa mga katawhan” (Moroni 10:7).

5 MAKATUMAN
 “Kon may pagtuo kamo . . . walay magamakuli alang kaninyo.”

Mateo 17:20

Mubo nga sulat sa editor: Kini nga pahina wala himoa nga kinatibuk-ang pagpasabut sa piniling bersikulo sa doctrinal mastery, usa lamang ka punto sa pagsugod sa inyong kaugalingon nga pagtuon.

Unsaon nako sa paghangyo ang akong mga higala sa dili pagsulti og butang nga dili mabination o dili tukma bahin sa uban?

Ang pagpanglibak, ang dili mabinationg mga pulong, kalaw-ay—tingali nadungog na ninyo kining tanan samtang naglakaw sa mga hallway sa inyong eskwelahan. Usahay ang inyong mga higala mao ang naapil, ug posible nga dili mo komportable ug dili sigurado kon unsay buhaton, pero makahimo mo og kalainan pinaagi sa pagkahimong maayo nga ehemplo.

Bisan kon dili makalingaw nga manalipod batok sa uban, hinumdumi nga ang “pasipala, malaw-ay, o bastos nga sinulthahan o linihokan, ingon man usab sa imoral nga mga komedya, makapasilo ngadto sa Ginoo ug sa uban.”¹ Bisan kon gisulti nga kinomedya, ang dili mabination nga mga pulong makapasakit gihapon.

Kon ang inyong mga higala mosulti og dili angay o dili mabination nga mga pulong bahin sa uban, “sa mabination nga paagi awhaga sila sa pagpili og ubang mga pulong. Kon magpadayon sila, sa binuotan nga paagi palayo o ilisi ang hilisgutan.”² Ipasabut nga mituo kamo nga ang matag tawo anak sa Dios ug kinahanglan nga respetuhon sa tukmang paagi. Pilia nga mahimong supportive nga higala sa tanan imbis nga mahimong kaaway kinsa nagtamay ug nagdaut sa uban. Ang inyong lig-on nga ehemplo makatabang nga modelo alang sa inyong mga higala.

Ang *Alang sa Kalig-on sa mga Kabatan-onan* nagtudlo nga ang “limpyo ug intelehente nga pinulongan maoy ebidensya sa usa ka maalamon ug maayo nga hunahuna.”³ Himoa nga ang inyong mga pulong magpakita sa inyong mga gituohan, ug ang Espiritu magpabilin kaninyo aron mohatag og giya atol niining lisud nga mga kahimtang.

Ug barug nga masaligon—ang tinuod nga mga higala morespeto ninyo tungod sa inyong desisyon nga mogamit og limpyo, makapadasig nga pinulongan nga naghatag og gibug-aton sa positibong mga kinaiya sa uban.

Tabangi ang Usag Usa nga Magpabiling Positibo

Ang akong mga higala ug ako dunay mga pulseras, ug matag higayon nga usa kanamo mosulti og dili maayo bahin sa laing tawo, among bitaron ang pulseras sa nagsulti. Usa kini ka maayo nga kanunayng pahinumdom sa pagpabiling positibo sa among mga hunahuna ug mga pulong.

Caroline J., nag-edad og 18, Utah, USA

Pangayo og Tabang sa Dios

Ang pag-ampo makatabang kaninyo nga makakuha og kalig-on gikan sa Dios aron masayud kon unsaon sa pagpakig-istorya sa uban. Una, hangyog ang Ginoo aron masayud kon unsay isulti ngadto sa inyong mga higala. Hangyog usab Siya nga tabangan ang inyong mga higala nga makasabut sa kaimportante sa pagtan-aw sa tanan isip pinalangga nga mga anak sa Langitnong Amahan. Hatagi og gibug-aton ang kaimportante sa pagtan-aw sa pinakamaayo diha sa mga tawo ug sa dili pagsulti og dautan nga mga butang bahin kanila.

Victória Kércia M., nag-edad og 19, Piauí, Brazil

Hangupa ang mga Kalainan uban sa Gugma

Ang akong mga higala kinahanglang masayud gayud nga tungod kay matag usa kanato dunay lain-lain mga kalig-on, makabenepisyo kita sa usag usa. Bisan pa man sa pagkadili hingpit sa mga tawo, kinahanglan gayud kitang dunay dugang gugma alang kanila, ug kinahanglan gayud usab kitang motuo sa gahum sa kausaban nga makita diha sa maulaong sakripisyo sa Manluluwas.

Esther M., nag-edad og 19, Mbujimayi, Democratic Republic of the Congo

Magmahimong Direkta

Mahimo ra ninyong sultihan ang inyong mga higala sa nindot nga paagi, “Uy, undanga kana. Wala ko maka-uyon niini,” o “Palihug ayaw og sulti og sama niana. Bastos kana.” Labaw sa tanan, ang usa sa duha ka dagkong mga sugo mao ang “higugmaa ang imong silingan sama sa imong kaugalingon” (Mateo 22:39).

Clayton P., nag-edad og 14, Arizona, USA

Usba ang Ilang Panglantaw

Mahimo ra ninyo silang sultihan nga dili husto ang ilang gihimo ug nga kinahanglan silang mosulay sa paglipay og tawo imbis mopaguol. Mahimo gani nimo silang pangutan-on unsay ilang bation kon sila pa ang nakadawat sa dili maayong mga istorya gikan sa laing mga tawo. Tabangi sila nga makita ang sitwasyon gikan sa laing panglantaw. Pinaagi sa pagtabang sa ubang tawo nga mahimong mas maayo, makahimo kamo sa pagbati sa Espiritu nga mas kanunay, ug ang Ginoo mopanalangin kaninyo tungod sa inyong matarung nga mga aksyon.

Darren O., nag-edad og 15, Utah, USA

Pagbaton og Kaisug

Sama nila ni Esther, Joseph Smith, Jose sa Ehipto, ug sa daghan pang tawo sa kasulatan, makabaton kamo og

kaisug nga mapahunong ang inyong mga higala sa pagsulti og dili tukma bahin sa uban. Nakasinati kog sama nga sitwasyon, ug duna koy kaisug nga makig-istorya sa akong mga higala sa mahigugmaon ug masinab-tunong paagi. Sa katapusan, gidawat nila ug nakasabut kon unsa kaimportante ang paggamit og putli ug angay nga pinulongan! Gawas sa pagbasa sa mga kasulatan ug pag-ampo, ang pagpuasa makatabang og dako niad-to nga mga sitwasyon. Pag-ampo ug pangayo uban sa pagtuo nga ang

atong Langitnong Amahan mohatag kaninyo og kaisug sa pagsulti ug pagtandog sa kasingkasing sa inyong mga higala.

Paola H., nag-edad og 17, San Salvador, El Salvador

Pagkahimong usa ka Ehemplo

Ang pinakamaayong paagi sa pagbuhat niini mao ang pagpakita og ehemplo. Paningkamuti

ang pagsulti og maayo ug positibong mga butang bahin ni bisan kinsa nga giistoryahan. Matingala na lang mo kon unsa kapaspas mausab ang panag-istoryahanay.

Elder Eads, nag-edad og 24, Korea Seoul South Mission

Ipasabut ang Negatibong mga Aspeto

Sultihi ang inyong mga higala kon unsa kadaghan sa positibong mga kasinatian ug mga inter-aksyon sa ubang tawo ang wala nila masinati. Ipasabut nga ang pagpamalikas dili maayo tungod kay makapalayo kini kaninyo sa ubang tawo ug makadaut sa hunahuna. Dugang pa, likayan kamo sa buotang mga tawo kon mogamit mo og bati nga pinulongan.

Elisa Ferreira S., nag-edad og 16, Minas Gerais, Brazil

ANG MGA PULONG ADUNAY GAHUM

“Ang mga pulong adunay makatingala nga gahum, kini mao ang pagdasig ug ang pagpaluya. Tingali mahinum-duman natong tanan ang negatibong mga pulong nga magpaluya kanato ug ang uban litukon uban sa gugma nga makadasig sa atong espiritu. Ang pagpili nga positibo ra ang isulti—ug ang—uban mobayaw ug molig-on sa mga anaa sa palibut kanato ug makatabang sa uban sa pagsunod sa pamaagi sa Manluluwas.”

Jean B. Bingham, Kinatibuk-ang Presidente sa Relief Society, “Akong Dad-on ang Kahayag sa Ebanghelyo sulod sa Akong Panimalay,” *Liahona*, Nob. 2016, 7.

MUBO NGA MGA SULAT

1. *Matinud-anon sa Timuhoan: Usa ka Pakisayran sa Ebanghelyo* (2004), 171.
2. *Matinud-anon sa Timuhoan*, 171.
3. *Alang sa Kalig-on sa mga Kabatan-onan* (booklet, 2011), 20.

UMAABUT NGA PANGUTANA

“Nanglimbasug ko sa samang mga tintasyon sulod sa taas nga panahon. Makapasagmuyo kini. Unsaon man nako sa pagbuntog niini?”

Isumiter ang inyong tubag ug, kon ganahan, apili og klaro kaayo nga litrato hangtud Marso 15, 2018, sa liahona.lds.org (i-klik ang “Submit an Article o Feedback”).

Ang mga tubag tingali i-edit alang sa gitason o sa pagkakarlaro.

“Nahisakop ko sa Ang Simbahan ni Jesukristo sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw. Nasayud ko kon kinsa ko. Nasayud ko sa plano sa Dios” (Children’s Songbook, 77).

Ang unang miting ni Easton sa Simbahan didto sa Germany mao pay pagkahuman. Naghunahuna siya nga lahi gayud kini, pero pareha ra kini sa simbahan sa dapit nga iyang gipuy-an sa Estados Unidos. Lamang dinhi kinahanglan siyang magsul-ob og headphone aron maminaw sa mga pakigpulong nga gihubad ngadto sa Iningles.

Si Mama ug Papa misugod sa pakig-istorya sa pamilya nga naglingkod tupad nila. Morag duna silay anak nga lalaki nga pareha niya og edad!

“Kini ang mga Finotto,” gisultihan ni Mama si Easton. “Si GianMarco makauban nimo sa imong klase sa eskwelahan.”

“Maayo nuon!” Mipahiyum si Easton ni GianMarco. Ang iyang pangalan morag kon paminawon pareha sa “John” ug “Mark” nga giusa—nga

Maisugong Nanalipod sa Simbahan

Ni Tracie Carter
ug Maryssa Dennis

Gibase sa usa ka
tinuod nga istorya

dunay “o” sa tumoy. “Taga diin man ka?”

Mibalos sa pagpahiyum si GianMarco. “Gikan mi sa Italy. Pero bag-o lang mi nga mibalhin dinhi gikan sa China.”

“Wow!” miingon si Easton. “Wala pa gyud ko makaad-to sa China.”

Pagkasunod adlaw miadto si Easton sa iyang bag-ong eskwelahan. Medyo gikulbaan siya. Pero nakit-an niya si GianMarco nga mikaway niya sa atbang sa classroom. Maayo na lang gani kay duna na siyay usa ka higala. Dunay mga bata gikan sa tibuok kalibutan sa iyang klase. Siguro maganahan ra siya niini nga eskwelahan.

“Maayong Buntag!” Ang magtutudlo mipahiyum sa tanan. “Ako si Ms. Albano. Sa pagsugod, duna bay makasulti nako kon unsay buot ipasabut sa *ilhanan sa pagkatawo [identity]*?”

Usa ka batang babaye ang miisa sa iyang kamot. “Nagpasabut kini kon si kinsa ka. Unsay labing importante kanimo.”

“Sakto!” miingon si Ms. Albano. “Busa ila-ilahon nato ang usag usa. Unsa ang pipila ka butang nga kabahin sa inyong pagkatawo? Unsang mga butanga ang nakapahimo ninyo kon unsa *kamo*?”

“Ganahan kog mga video game!” miingon ang usa ka batang babaye diha sa atubangang linya. Mipahiyum si Ms. Albano ug misulat og *mga kalingawan [hobby]* sa pisara. “Unsa pa?”

Si GianMarco miisa sa iyang kamot. “Gikan ko sa Italy.” Miyango si Ms. Albano ug misulat og *nasud*.

Naningkamot si Easton sa paghunahuna og unsay isulti. “Mosimba ko,” miingon ang batang lalaki sa luyo.

“Nindot kana!” Naghunahuna si Easton. “Mao unta kana ang akong isulti.”

Dunay mikatawa. Ug dayon daghan nang mga bata ang nangatawa. Mitan-aw si Easton ni GianMarco, nga nahibulong. Morag nahibulong sab si GianMarco. Nganong nangatawa man sila?

Sa pag-abut niya sa balay, gisultihan ni Easton si Mama kon unsay nahitabo.

Nagmug-ot ang nawong ni Mama. “Ang ubang mga tawo wala makasabut nganong importante ang simbahan. Naghunahuna sila nga binuang kini.”

“Ah,” miingon si Easton. Wala gayud siya maghunahuna nga ang simbahan binuang.

Pipila ka semana ang milabay, gihangyo ni Ms. Albano ang mga estudyante sa pagbuhat og usa ka presentasyon uban sa usa ka ginikanan kon unsa ang ilhanan sa ilang pamilya.

“Unsa kaha ang atong proyekto?” Nangutana si Mama samtang nag-andam sila sa lamesa alang sa panihapon.

Naghunahuna si Easton mahitungod sa pagpangatawa sa klase. “Siguro buhaton nato ang mahitungod sa Simbahan,” miingon si Easton.

Mipahiyum si Mama. “Nindot kana nga ideya.”

“Ug pwede kaha sila si GianMarco ug Sister Finotto nga mohimo niini uban nato?”

“Nindot nga ideya. Tawagan nako sila human sa panihapon.”

Pagkasunod adlaw si GianMarco ug si Sister Finotto miabut. Una giistoryahan nila kon unsa sa ilang hunahuna ang labing importante mahitungod sa Simbahan. Gisulat ni Mama ang tanan nilang ideya sa usa ka notebook. Nagkuha sila og mga poster board ug nakakita

og mga hulagway ni Jesus ug sa mga propeta ug mga templo nga ikapapilit.

Sa katapusan panahon na alang sa presentasyon. Mibarug si Easton uban ni GianMarco ug sa ilang mga mama sa atubangan sa klase. Miginhawa siya og lawom.

“Mga miyembro kami sa Ang Simbahan ni Jesukristo sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw,” gisugdan niya. Nagpuli-puli sila sa pagpasabut sa mga butang mahitungod sa Simbahan. Gihisgutan ni GianMarco ang mahitungod sa mga kasulatan. Gihisgutan ni Mama ang mahitungod sa

mga propeta. Gihisgutan ni Sister Finotto ang mahitungod sa family home evening. Gihisgutan ni Easton ang mahitungod sa bunyag. Nindot kaayo kadto!

Nindot ang gibati ni Easton sa dihang nahuman na sila. Walay nangatawa—mora gani og giganahan niini ang mga bata! Nalipay siya nga nahimo niya ang pakigbahin og butang nga importante kaayo ngadto sa klase. Mipahiyum siya. Nasayud siya sa ilhanan sa iyang pagkatawo. Anak siya sa Dios! ■

Ang mga tagsulat nagpuyo sa Baden-Württemberg, Germany, ug Utah, USA.

Ako anak sa Dios

Mituo ko kang Kristo

Kabahin ko sa usa ka pamilya

MGA ANAK SA DIOS

“Unsaon ninyo pagdiskubre ang inyong ilhanan sa pagkatawo? Una, hinumdu-mi nga mga anak kamo sa Dios.”

Presidente Russell M. Nelson, Presidente sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles, “Identity, Priority, and Blessings,” *Ensign*, Ago. 2001, 11.

Pagpakigbahin og mga Gasa

Olá!
Ang akong pangalan mao si Alice, ug misulay ko sa PAGPADAN-AG SA AKONG KAHAYAG pinaagi sa PAGPAKITA OG PAGPASALAMAT!

Gikan sa usa ka interbyu uban ni Marissa Widdison, Church Magazines

USA KA PAMIYA NGA NAGBARUG SA ATUBANGAN SA SAO PAULO BRAZIL TEMPLE

1. Pagtugtog og mga Himno

Nagpuyo ko sa Brazil uban sa akong mga ginikanan ug igsoong babaye ug lalaki. Ang akong igsoong babaye nga si Julia ug ako motugtog og piano para sa among sakrament miting sa among ward.

Malipayong mga Pagbati

Kon mopakita kita og pagpasalamat, panalanginan kita sa Ginoo og malipayong mga pagbati gikan sa Espiritu Santo.

2. Usa ka Wala Damha nga Gasa

Usa ka Domingo, dunay tawo nga ginganlan og Brother Stahlke ang mihatag kanamo og regalo. Miingon siya nga usa kini ka gasa aron sa pagpasalamat kanamo alang sa musika nga among gitugtog ma-Dominggo. Sa dihang giablihan namo ang kahon, nakita namo sa sulod ang usa ka espesyal nga matang sa flute! Giandam nako ang flute ug misugod sa pagtugtog. Ganahan kaayo ko sa tingog nga nahimo sa flute.

4. Usa ka Espesyal nga Damgo

Sa dihang mitugtog ko para ni Brother Stahlke, malipayon ug emosyonal kaayo siya. Giingnan ko niya nga nagdamgo siya bahin niining himno sa miaging gabii! Gibati nako ang gugma sa Dios alang kaniya ug alang kanako.

3. Pagbalus

Sa wala madugay nagsugod ko sa pagtugtog og mga himno gamit ang flute. Gusto kong dunay himoon aron mapasalamat si Brother Stahlke sa gasa. Mao nga gipraktisan nako ang himno nga “How Great the Wisdom and the Love” (*Hymns*, nu. 195). Gihangyo nako ang akong papa nga dad-on ko ngadto sa balay ni Brother Stahlke aron akong mapakita kaniya nga ang iyang gasa nakatabang kanako nga makadiskubre og bag-ong talento.

PADAD-I KAMI OG BITOON!

Sultihi kami kon giunsa ninyo pagdan-ag og maayo! Paggunting og bitoon ug sultihi kami mahitungod sa usa ka higayon nga nahimo kamong maayo nga ehemplo. Hangyoa ang usa ka ginikanan sa pag-email og litrato sa inyong bitoon, kauban ang ilang pagtugot, ngadto sa liahona@ldschurch.org.

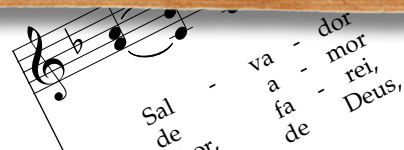

UNSAON NINYO SA PAGDAN-AG?

Pagkat-on sa pagkanta, pagtugtog, o pag-conduct og usa ka himno ug ipakigbahin kini diha sa family home evening.

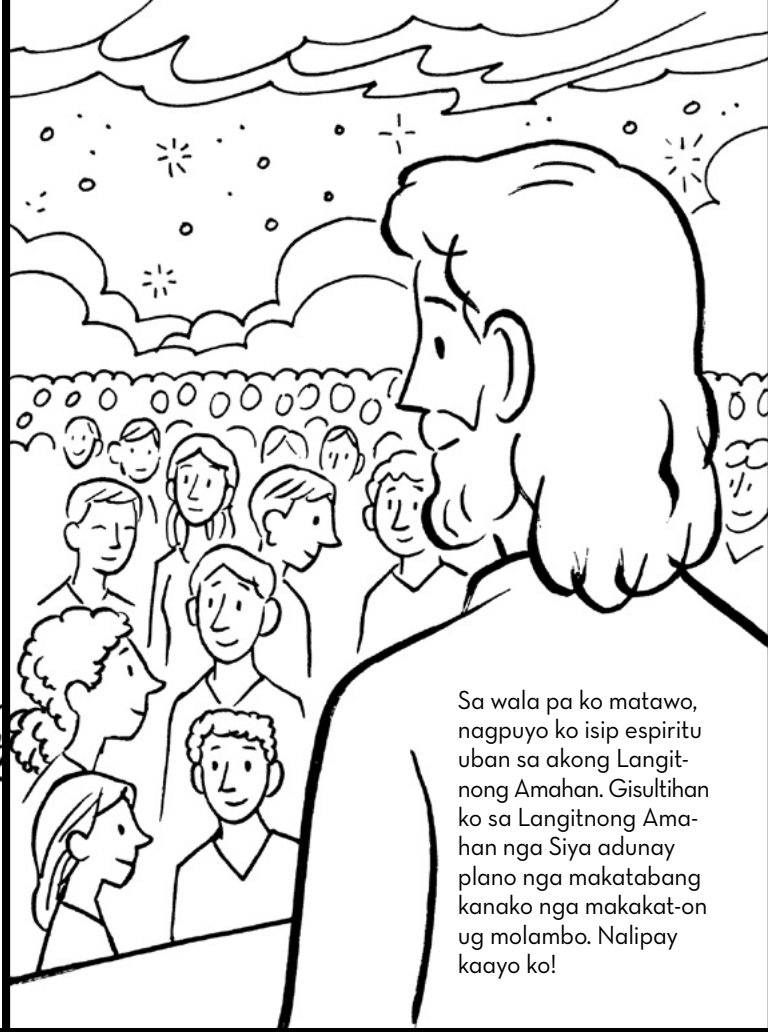
Praktisa ang usa ka talento ug ipakigbahin kini sa lain.

Akong ideya: _____

Ang Plano sa KALIPAY

Kolori kining mga hulagway aron makakat-on mahitungod sa plano sa Langitnong Amahan sa kalipay alang kaninyo! Mahimo usab ninyo kining guntingon, ipapilit ang mga likod sa mga hulagway, ug i-staple ang mga kilid aron makahimo og usa ka booklet.

Sa wala pa ko matawo, nagpuyo ko isip espiritu uban sa akong Langitnong Amahan. Gisultihan ko sa Langitnong Amahan nga Siya adunay plano nga makatabang kanako nga makakat-on ug molambo. Nalipay kaayo ko!

Miboluntaryo si Jesukristo nga mahimo nakong Manluluwas. Mianhi Siya sa yuta ug nagpakita og perpektong ehemplo alang kanako. Gibayaran Niya ang akong mga sala. Nasayud Siya kon unsay akong mga kalisdanan ug makatabang kanako. Gimahal nako si Jesus!

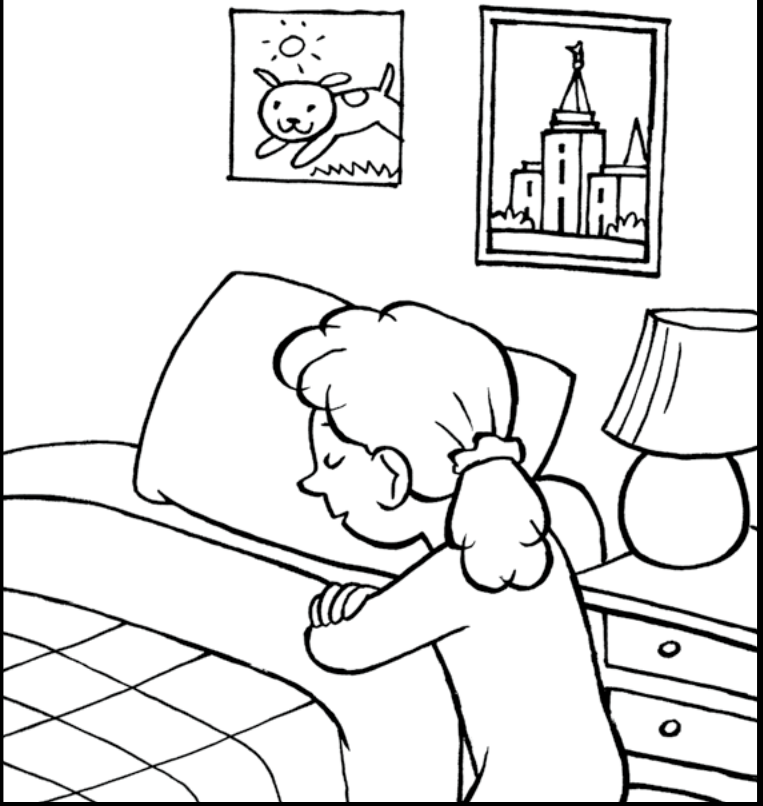
Natawo ko niining matahum nga yuta. Nakaangkon ko og lawas! Ang akong espiritu ug lawas magtinabangay samtang nagkat-on ko. Kada adlaw, naningkamot ko nga mosunod kang Jesus pinaagi sa pagkahimong mabination.

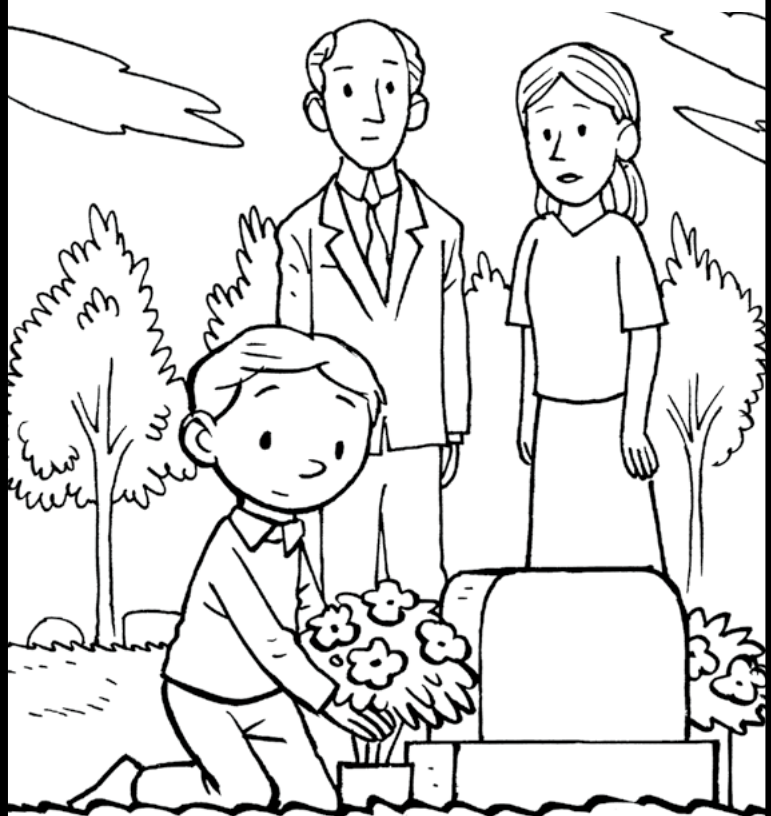
Gisunod nako si Jesus pinaagi sa pagpabunyang. Mosaad ko nga motuman sa mga sugo. Misaad ang Langitnong Amahan nga tabangan ko sa Espiritu Santo. Kon makahimo ko og sayop, maghinulsol ko ug maningkamot nga mahimong mas maayo sa sunod nga higayon. Sa ingon niini ako makakat-on ug molambo!

Bisan pa kon layo ko sa akong Langitnong mga Ginikanan ug ni Jesukristo, mahimo gihapon kong mobati nga duol Kanila. Maka-ampo ko sa Langitnong Amahan bisan unsang orasa. Makabasa ko sa mga kasulatan. Usa ka adlaw, makaadto ko sa templo, diin makakat-on ko og dugang mahitungod sa plano sa Dios alang kanako. Usa kini ka malinawon, malipayon nga dapit.

Ang kamatayon usa lamang ka laing parte sa kinabuhi. Kon mamatay ko, ang akong lawas magpabilin sa yuta ug ang akong espiritu moadto sa kalibutan sa mga espiritu. Makauban nako ang akong pamilya ug mga higala.

Sa umaabut ang akong lawas ug espiritu magkahiusa pag-usab. Akong makita si Jesus pag-usab! Makapuyo ko uban sa akong pamilya ug sa Langitnong mga Ginikanan sa kahang-turan. Mapasalamaton kaayo ko niini nga plano sa kalipay!

“Si Jesukristo *mao* ang Bugtong ug Pinalangga nga Anak sa Dios. Siya *mao* ang atong Tiglalang. Siya *mao* ang Kahayag sa Kalibutan. Siya *mao* ang atong Manluluwas gikan sa sala ug kamatayon. Kini ang labing importante nga kahibalo dinhi sa yuta, ug kamo mahimong masayud niini sa inyong kaugalingon, ingon nga ako nasayud niini sa akong kaugalingon.”

Ni Elder Dallin H. Oaks

Sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles

Gikan sa “Mga Pagtulun-an ni Jesus,” Liahona, Nob. 2011, 90–93.

Ni Elder
Peter F. Meurs
Sa Seventy

Padayon sa Pagpaning- kamot!

“Kon sila magpaubos sa ilang mga kaugalingon sa akong atubangan, ug magbaton og hugot nga pagtuo ngari kanako, niana Ako mohimo sa mahuyang nga mga butang nga mahimo nga malig-on ngadto kanila” (Ether 12:27).

Ang akong mga ginikanan mipasakop sa Simbahan sa bata pa ko. Anaa mi sa gamayng branch sa Australia. Ang akong inahan maoy nagtugtog sa piano sa simbahan. Apan makatugtog siya og pipila lang ka himno. Nagkat-on sab ko og piano. Dihang siyete anyos na ko, ang branch president mihangyo kanako sa pagtugtog diha sa simbahan.

Dihang mitugtog ko sa piano, nagkasayop-sayop ko. Ug dihang nasayop ko, mihilak ko. Naulaw kaayo ko ug nakuyawan. Apan nagpadayon ko pagpraktis. Gusto kong motugtog sa mga himno sa maayong paagi. Karon ganahan na kong motugtog og piano! Makatugtog na ko sa tanang himno. Sa akong misyon sa New Zealand, nagserbisyo ko sa laing gamay nga branch. Wala silay bisan usa nga makatugtog sa piano. Mao nga ako ang mitugtog sa organ ug sa piano sulod sa usa ka tuig. Ang pagpaningkamot nga mabuntog ang akong

kahadlok usa ka panalangin alang kanako. Nakatugot kini nga makapanalangin ko sa uban.

Naglisud pud ko sa pag-istorya sa gamay pa ko. Nagkanga-kanga ko. Lisud ang pagpakigbahin sa akong pagpamatuod sa atubangan sa tanan. Usahay kon sulayan nako sa pag-istorya, igo lang hinoon kong mohilak. Gihatagan ko og mga panalangin sa priesthood aron makatabang nako. Ang akong mama ug papa midasig nako og maayo. Sa katapusan napanalanginan ko nga makaistorya sa mas klaro ug masaligong paagi.

Makulbaan lang gihapon ko. Ang paglakaw paingon sa atubangan aron mamulong atol sa kinatibuk-ang komperensya kulba kaayo! Apan dunay ingon ka gamhanang espiritu didto. Mibati ko nga nadasig ug nakalma. Nindot kaayo kadto.

Kon manggiulawon kamo o nagkalisud sa pag-istorya, padayon sa pagpaningkamot. Bisan kon nagpadayon kamong nanglimbasug, kinahanglan namong madungog kon unsay inyong ikasulti. Makapanalangin kamo og daghang tawo pinaagi sa mga butang nga kamo lamang ang makasulti! ■

Mga Kard sa Komperensya

Ania ang pipila sa among paborito nga mga kinutlo gikan sa Oktubre 2017 nga kinatibuk-ang komperensya!

Ang hugot nga pagtuo kanunay nga mobuntog sa kahadlok.

—Presidente Henry B. Eyring,
Unang Magtatambag sa Unang Kapangulohan

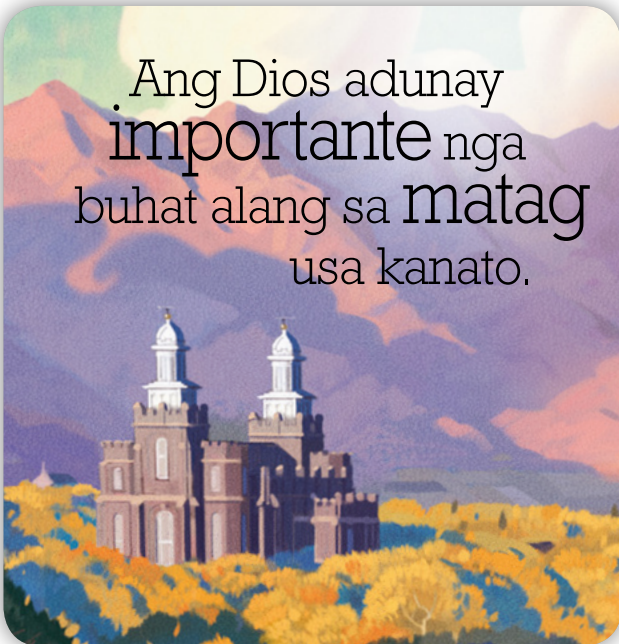
—Elder Ronald A. Rasband
sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles

Ang Ginoo gusto nga magauban kanato.

—Sharon Eubank,
Unang Magtatambag sa Kinatibuk-ang
Kapangulohan sa Relief Society

Ang Dios adunay importante nga buhat alang sa matag usa kanato.

—Elder John C. Pingree Jr.
sa Seventy

Pasigaon ba ninyo ang inyong kahayag?

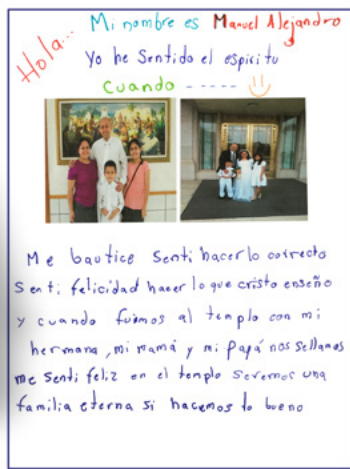

ATONG PAHINA

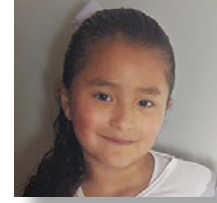

Matag higayon nga mobisita ko sa templo uban sa akong pamilya, bation nako ang Espiritu nga kusog kaayo, nga daw ang Manluluwas nagauban kanamo. Ganahan ko nga moadto sa templo.

Alana L., edad 8, Brazil

Me bautice. Senti hacer lo correcto. Senti felicidad hacer lo que Cristo enseñó y cuando fuimos al templo con mi hermana, mi mamá y mi papá nos sellamos. Me senti feliz en el templo seremos una familia eterna si hacemos lo bueno.

Nagsunod ko kang Jesus kon mopakita ko og gugma sa akong mga higala sa eskwelahan ug matinahuron ko ngadto nila.

Vianca V., edad 7, Colombia

Nasayud kami nga ang Basahon ni Mormon makatabang kanamo sa among mga problema, sama sa mahimo sa pag-ampo. Ang akong manghud nga lalaki ganahan nga mag-ampo.

Benjamín M., edad 3, ug Joaquín M., edad 8, Chile

Gibati nako ang Espiritu sa dihang gibunyagan ko. Nakapahimo kini nako nga ganahang mopili sa matarung. Malipayon ko sa dihang gibuhad nako ang unsay gitudlo ni Jesus. Sa dihang miadto ko sa templo uban sa akong igsoong babaye, sa akong mama, ug sa akong papa, na-selaed mi ug malipayon ko. Mahimo kaming mahangturong pamilya kon kami mobuhad sa matarung.

Manuel R., edad 9, El Salvador

Adan ug Eva

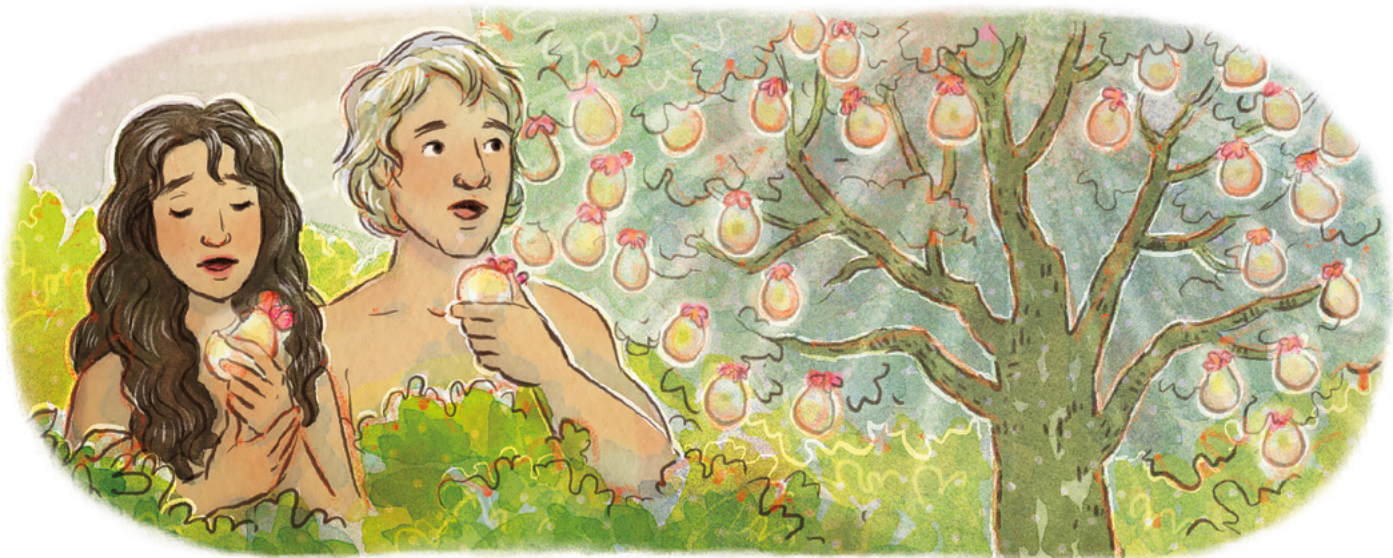
Ni Kim Webb Reid

Ang Langitnong Amahan ug si Jesukristo milalang sa yuta. Ilang gihimo ang yuta, dagat, adlaw, ug mga bitoon. Ilang gihimo ang mga tanom ug mga hayop. Dayon ang yuta andam na alang sa mga anak sa Langitnong Amahan. Kinsa ang Iyang ipadala nga mopuyo og una dinhi sa yuta?

Sila si Adan ug Eva!

Gibutang sila sa Langitnong Amahan didto sa Tanaman sa Eden. Ang tanang pagkaon nga ilang gikinahanglan mitubo sa tanaman. Dili sila kinahanglang motrabaho. Dili sila masakit.

Gisultihan sa Langitnong Amahan sila si Adan ug Eva nga kon mokaon sila sa bunga gikan sa usa sa mga kahoy, kinahanglan silang mobiya sa Eden. Gitintal ni Satanas si Eva nga mokaon sa bunga, ug iya kining gibuhat. Mao usab si Adan.

Ang ilang pagpili nga mobiya sa Eden usa ka bahin sa plano sa Langitnong Amahan.

Human sila mibiya sa Eden, sila si Adan ug Eva nakakat-on sa pag-ampo, paghinulsol, ug pagbaton og hugot nga pagtuo diha ni Jesus. Nahimo silang mga ginikanan ug gitudloan ang ilang mga anak sa ebanghelyo. Ang kinabuhi sa gawas sa Eden mas lisud, apan nakatunan nila ang importante nga bag-ong mga butang. Malipayon sila.

Sama ko nilang Adan ug Eva. Mipili ko nga moanhi sa yuta aron ko makakat-on, molambo, ug mas mahisama sa akong Langitnong mga Ginikanan. ■

Makahimo Ko og Maayo nga mga Pagpili

PAGHULAGWAY: RINAAGINI ACRYL STOTT

**Ni Presidente
Dieter F. Uchtdorf**

Ikaduhang
Magtatambag
sa Unang
Kapanguloan

ANG EBANGHELYO NAGLANGKOB SA TANANG KAMATUORAN

*Ang dahon nga anaa sa atong atubangan
usa lamang ka gamay kaayo nga sampol—
kabahin sa hilabihan kadako nga lasang sa
talagsaong kahibalo.*

Ang kasaysayan importante. Ug ang pagpabilin sa atong kaugalingon nga lig-ong nakabase ngadto sa mga leksyon nga nakat-unan gikan sa kasaysayan makapahimo kanato sa pagsundog sa pinakamaayo sa unsay kahulugan nga mahimong tawo.

Ang namatay na nga novelist nga si Michael Crichton gikataho nga miingon, “Kon wala mo masayud sa kasaysayan, nan wala moy nasayaran bisan unsa. Usa mo ka dahon nga wala masayud nga kabahin kini sa usa ka kahoy.” Ang kasaysayan nagtudlo kanato dili lamang mahitunod sa mga dahon sa pagpakabuhi; nagtudlo usab kini mahitungod sa gagmayng sanga [twig], mga sanga [branch], mga punoan, ug mga gamut sa kinabuhi. Ug kining mga leksyon importante.

Usa sa atong mga kahuyang isip mga mortal mao ang paghunahuna nga ang atong “dahon” mao na ang

tanang—nga ang atong kamatuoran kompleto ug malukpanon. Usa ka karaang Yiddish nga panulihon [nagingon], “Alang sa usa ka ulod diha sa kamunggay, ang kalibutan kamunggay.” Gusto nakong hatagan og gibug-aton nga ang kamatuoran nga gihangup sa Ang Simbahan ni Jesukristo sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw milapas pa sa mga dahon ug sigurado nga milapas pa sa kamunggay. Milapas pa kini sa panahon ug lugar ug naglangkob sa tanang kamatuoran.

Ang ebanghelyo ni Jesukristo naglangkob dili lamang sa kamatuoran kon unsay nangagi ug unsa karon apan sa kamatuoran usab sa unsay mahimo ug unsay mahitabo. Kini ang pinakapraktikal sa tanang kamatuoran. Nagtudlo kini sa pamaagi sa dalan sa disipulo—usa ka agianan nga makadala sa ordinaryo, depektuoso nga mga mortal ug mousab kanila

ngadto sa mahimayaon, imortal, ug walay kinutuban nga mga binuhat kansang balaanong potensyal lapas pa sa gamayng kapasidad sa paghunahuna.

Karon, kana ang praktikal nga kamatuoran. Mas bililhon pa kini kay sa unsay mahunahunaan. Kini ang kinatas-ang matang sa kamatuoran. Ang pagtinguha, pagdiskubre, ug paggamit sa kamatuoran mao ang unsay angay natong diskubrihon dinhi sa yuta. Ang ebanghelyo ni Jesukristo naglangkob sa tanang kamatuoran, ug nag-focus usab kini sa kahibalo nga labing bililhon ngari kanato niining kinabuhia ug sa tibook kahangturan nga moabut.

Dili ba kini usa ka talagsaong pagbati nga mahisakop sa Simbahan nga mihangup sa kamatuoran—bisan unsa pay tinubdan—ug nagtudlo nga dunay daghan pang moabut, nga ang Dios “mopadayag pa og daghan nga dagko ug mahinungdanon nga mga butang kalabut sa Ginghamian sa Dios” [Mga Artikulo sa Hugot nga Pagtuo 1:9]. Isip resulta, mapaubsanon kita sa kamatuoran nga anaa kanato. Atong nasabtan nga ang atong kahibalo padayong naglambo, nga ang dahon nga anaa sa atong atubangan usa lamang ka gamay kaayo nga sampol—kabahin sa hilabihan kadako nga lasang sa talagsaong kahibalo. ■

Gikan sa “Seeing Beyond the Leaf,” Brigham Young University Church History Symposium sa Siyudad sa Salt Lake, Utah, USA, niadtong Marso 7, 2014.

**ADAN UG EVA,
ART GAMIT ANG PANAPTON
PINAAGI SA MGA CUNA INDIAN,
SAN BLAS ISLANDS, PANAMA**

Giritral sa yawa, si Adan ug si Eva mikaon sa gidili nga bunga ug sa ingon nahimong mortal. Mipamatuod si Eva bahin sa miresulta nga mga panalangin: "Kon dili pa unta sa atong kalapasan kita dili unta makaangkon og binhi, ug dili gayud masayud sa maayo ug sa dautan, ug sa kalipay sa atong katubsanan, ug sa kinabuhi nga dayon nga gihatag sa Dios ngadto sa tanan nga masulundon." (Moises 5:11).

Anaa Usab Niini nga Isyu

PARA SA MGA YOUNG ADULT

Siya Moluwas Kanamo

Sa dihang usa ka makagun-ob nga linog miigo sa ilang misyon, ang mga misyonaryo didto sa Japan mibati nga ang Ginoo migiya ug nanalipod kanila.

p. 44

ALANG SA MGA KABATAN-ONAN

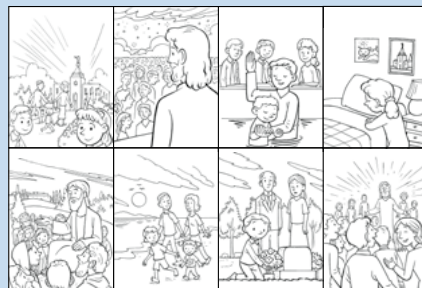
p. 50

JESUKRISTO *Ang Atong Tinubdan sa Kalinaw*

Sama sa lyang pagpakalma sa kusog kaayo nga mga balud sa Dagat sa Galilea, ang Manluluwas mitanyag og paglaum sa walay katapusang kalinaw sa kahiladman sa matag usa kanato.

PARA SA MGA BATA

Ang Plano sa Kalipay

Guntinga ug kolori kining booklet aron makakat-on pa og dugang mahitungod sa plano sa Langitnong Amahan bahin sa kalipay!

p. 70

ANG SIMBAHAN NI
JESUKRISTO
SA MGA SANTOS
SA ULAHING MGA ADLAW